

1916

۱۰۴/۸

مندرجہ سی

شور

۱۱ عدد ۱

غنوار ۱ = سنہ ۱۹۱۶

۱۹۱۶

محرری: رضا الدین بن فخر الدین

ناشری: «م. شاہ و م. ذاکر» راسیفلہ

سیر شریفہ دن بر درس

عبد الحمید الزہراوی اثرندن

آندی

حلب خاطرہ لری

صا قہاری

تورکی نل

ن ی

زکات و اسلام ایرادلری

ذاکر آیو خانق

قافقاسیہ مسلمانلری

اسکندر الحمزوی

بہلہ بہی اویازندہ او قو

اشلری

ملا جان خاتق

بیو ک خدمت لری کیچکنہ بر

تقدیر

عبد الحمید المسلمی

حیلہ نی رد قیلو

عالم خان شا کر خواجہ او غلی

باشقردلر دہ خاتون قز

عبد اللہ ابراہیمف

تربیہ و تعلیم:

«تل وادیات او قو اصولری»

معلم عبد الرحمن سعدی

«مکتب طشندہ او قو» معلم

یار اللہ مرادی

اشعار

مراسلہ و مخابره:

نا معلوم و ایکنجی اوسرگان دن

حکایہ:

«قویاش مغرب دن طووار آلدندہ»

ع

تعلیم اسبابی حاضرله وچی کارخانه .

بولسه ده بر «حکمت خانه» یاسارغه ممکن . یوز ، ایکی یوز سومغده کالیکسیه لر بار . شولایوق و اقلاب ، برمه لوب آورغده ممکن .

تیخنالوگیا هم ده اول خوجه لغی قسمنده اوشبو کالیکسیه لر بار : «قاین ، یوکه ، اوصاق ، ایمه ن آغاچ لری هم آنلردن نیلر حاصل بولا» (بونلر هر قایوسی آیرم کاغده ده . بونده آغاچنگ یافراغی . چه چه گی ، قابغی ، آرقلی هم بویغه کیسکان آغاچی هم قابق و آغاچندن اشله نگان نرسه لرنگ کچکنه گنه ئورنه گی بار) جیتن ، کیندر ، مامق هم آنلردن نیلر حاصل بولا و نیچک اشله نه . «تیمر هم باقر نیچک اشله نه» ، «یفه کچیلک» ، «نیری نیچک ئیله نه» «بییالا نیچک یاسالا» ، «صابن ، شهم هم کله ی نیچک اشله نه» . «آغاچ نوغلی» ، «ایگن ایگوقورالدری» ، «باغچه چیلق» ، «اومارطه چیلق» ، بونلردن باشقه هنر اویره توگه مخصوص کالیکسیه لر ، هم هنر و زراعت حقنده زور رسملرده بار . باشقه نرسه لر کاتالوغده کورلورلر . مفصل ، رسملی ، ایکی فهرستلی (بری الفبا ترتیبی ایله) کاتالوغ ۲۵ تین گه کوندرله . اوشبو آدریس برله آدریغه ممکن :

Вятка, Мастерская учебных пособій В. Г. З. уголъ Николаевской и Никольской улицы.

مناسبت چقغانده ، یکاترینبورغ شهرنده گی موزه خانه حضور . نده ، معدنلر کالیکسیه سی ترتیب ایچوچی بر هنر خانه نگ باراغندن ایسکه توشوررگه کیره ک . بوده سودا مقصدن کوزله می . مینیرال کیره ک بولغان کشیلر بونده مراجعت ایته آلار . اورال طاوولری آراسنده اوطرغان یکاترینبورغ ، هر تورلی مینیرالدرنی ، ظامر حالنده گی آتون نباتات آزی توشکان طاش ، چهیر (گه ره به) آراسینه کروب قالغان چبن کبی سیره ک تابولا طورغان نرسه لرنی ده تابوب بیهرده در .

ابتدائی مکتبلر ایچون ایگ عادی معدنلردن جیبیلغان کالیکسیه لر بولغان کبی ، روس تلمده گی علم اشیا کتابلرینه طوغری کیتروب (مثلا : آیواتسوف ، تریانووسکی ، واگنر کتابلری بونجه) ترتیب ایدلنگانلری ده بار . کیمیاوی تجربه لر ایچون معدن کیسه کلری کیره ک بولغانده برده قدا اقلاب ئولچه بده ساتولادر . کالیکسیه لر اوشبو قسملرگه بولنه لر : سیستماتیکسکابا مینیرالوگیا ، پیتراگرافیا (طاشلر طانو) ، عمومی هم تاریخی علم الارض ، کریستاللوگرافیا ، پاله اوتولوگیا ، معدن چقا طورغان اورنلر ، فائده لی معدنلرنی اشکه کرتو . صوگنی قسمده ، میتالر ، نیفت ، بنا ایچون استعمال ایتلنگان ماتیریللر ، بویا ، باجق انواعی ، قیمتلی طاشلر کالیکسیه لری ؛ «علم الارض» قسمنده «طاش کومری نگ

ویاتکا ولایت زیمستواسی نگ . شولوق شهرده ، مکتب و مدرسه جهازلری هم تعلیم وقتنده کیره کلی بولغان قورالدر هم ئورنه کلرنی حاضرله ر ایچون آچقان بر کارخانه سی بولوب کوب یلردن بیرلی دوام ایته در .

مکتب اداره لری و معلملرنی بر فائده لی مؤسسه برله تانشدرو ، الکندن بلگاندرینگ ایسلرینه توشرو ایچون بو اورنده یازوب اوتو مناسب کورلای .

شونئی ئه یتوب کیتهرگه کیره ک ، که بو هنر خانه نگ آچلووی قیمت ره ک ساتوب سودا ایتو ایچون بولما نیچه مکتب و مدرسه لرگه فائده کیترو . تعلیمنی ییکلله شدرو ، کوکلیمه ندرو ، بولغانلقدن آنده ساتلغان قورالدر و اسبابلرنگ بهالری بالنسبه آرزان بولوب اورتا حاللی مکتب اداره لری نگ ده کوچی یتهرک . بو هنر خانه کوب ولایتلرنگ مکتبلرینه اسباب یتشدره ، حتی ، اولرینگ سویله ولرینه کوره ، پیتراغراددنده کرسیلر یا ساتوب آلوچیلر بولغان .

جای کوشنده صو یولی برله ویاتکه غه هنر خانه نگ اوزینه بارغان کشیلر آنده غی نرسه لرنگ کوبلنگن ، تورلیلنگن هم آنلرنی نیچک اشله گانلرن کوروب استفاده ایده لر .

کارخانه ده اشله نگان نرسه لرنگ بعضلری :

صنف تاقناری ، کرسیلر ، حساب اویره تو ایچون شؤبده اسچو . تلری ، شاقماقار تارتماسی ، اوزونلق ، آغراق ئولچه ولری ، مه تر . یچسکایا سیستما هم صیق نرسه لر ئولچه وی .

اشکال هندسیه ، هنر قورالدری ، رسم وقتنده ئورنه ک ایچون نبا . تات ، کوبه له کله هم گپسندن آرنامینلر .

جغرافیا هم ئه تنوگرافیا ایچون جغرافیا خریطه لری ، کره مجسمه لر ، رسملر ، تاریخی خریطه لر .

علم تشریح ایچون رسملر ، کوز ، قولا ق ، یوره ک موده لری . علم حیوانات و نباتات دن رسملر ، موده لر ، نباتات مجمعلری (گه ر باری) ، قاراجقی (چوچه لو) لر .

مینیرالوگیکه کالیکسیه لری . بونگ ایگ کیمی بر صوم طورا . ۱۲ صوملق کالیکسیه ده مینیرالری یاننده ، آنلردن اشله نگان نرسه لرنگ ئورنه کلری ده قویلغان . مثلا بالچق ؛ بونگ یاننده یانماغان هم یانغان کیریچ ، کچکنه گه چولمه ک . تیمر معدنی یاننده بر کیسه ک صاف تیمر ، قالای هم تیمر جیق . باشقه لری هم شول ره ووشده . علم اشیا و حکمت طبیعه درسلرینه کیره کلی قورالدر ، ماشینلر ، ئه له مه تلر هم میکروسکوپلر . سیکسان صومغه کچره ک

۱ غنوار - ۱۹۱۶ سنه

۹ ربیع الاول - ۱۳۳۴ سنه

مقاله:

سیر شریفه دن بر درس

(مولود آبی کرو مناسبتی برله)
(عبدالحمید الزهرای اثرندن آندی)

محمد (علیه السلام) ننگ دنیاغه کیلوی میلادی تاریخ برله آلتنجی عصرده و ۵۷۰ هجری (۵۷۱ هجری یل آپریل آینده) و انو- شروان کسری ننگ تخت که چیقووننگ ۴۸ هجری یلارنده بولدی. عربلر بو وقتده تاریخ بلعیر، یلارنی مرتب صاناب کیلمیلر، بلکه کیره کلی نرسه لرنی زور واقعه لر برله ییلگوله ب بارالر ایدی. اوقو و یازودن غافل بولغان قوملر ننگ عادتلی بو کونده اوشوروشده در. محمد (علیه السلام) حضرتلری «فیل» یلنده دنیاغه کیلدی. نجاشی عسکری مکه گه هجوم قیلور ایچون «فیل» آلب کیلگانلر، لکن فیلمری مکه گه کرودن باش تارتقان ایدی. شول سببلی عربلر بو یلنی «فیل یلی» دیب سویلیر ایدی.

فیل حادثه سی ییک مشهور واقعه لردن بولوب حتی قرآن کریمده ده ذکر قیلنه در. لکن قرآنده سویله نووی تاریخ یازوچیلر اسلوبی برله توگل بلکه عبرت که دعوت قیلو و اثر یرو اسلوبنده در.

قریش عربلرینک عادتلرینه موافق، صاف هوا و یاخشی ایرکن یرلرده تربیه ایتلسون، عقلی و تنی سلامت بولسون ایچون مکه تیره سنده قونوب کوچوب یوروجی بدوی عربلردن بر خاتون غه تابشرلدی. بو خاتون بو سعد قبیله سندن «حلیمه» ایدی.

بو ماجرانی حلیمه اوزی اوشبو روشده حکایت ایته در: ایرم و کچکنه اوغلم برله بورلی دوه گه آتلا نوب «مکه» گه سفر ایتدک. اوزمزننگ قارت دوه مزنی ده بر گه آلدق. قارت

دوه ننگ سوتی بولمادی. شول سببلی اوزمه ده سوت نوشمادی، صبی بالامز آچلقدن تون بوی یغلاب چیقدی، آننگ برله مشقتله نوب اوزمزه یوقلی آلمادق. شولای بولسه ده آرق دوه برله ییک مشقتله نوب «مکه» گه بیتدک وسوت ایمز که بیرله طورغان بالا ازله رگه کرشدک. بالا آورغه باروجی خاتونلر کوباو ایدک. محمد (علیه السلام) نی هر برمز کوردی، لکن آتاسی یوقلقنی، یتیم ایکانلیگنی بنگانمز سوکندن برمز ننگ ده قبول ایته سمز کیلمادی. چونکه «مکه» گه باروب بالا آوب قایتوموزدن بزنگ مقصودمز بالاننگ آتاسندن مادی فائده کورو ایدی. یتیم بالا ایچون بزگه کیمدن ونی قدرگنه فائده بولا آور؟ دیدک. اییده شلمننگ هر بری بالا تابدیلر، مین بر اوزمگنه تابعی قالدیم، اوزم تله گان بالا بولمادی.

اییده شلم سفر ایچون حاضرله ندیلر، آنلردن ایرلوب قلاسم کیلمادی، بوش قایتوغه ده کوگم کونمادی. ایرمه: «بو کونچه قایتاسم کیلمی، آخرسی شول یتیم بالانی باروب آسیم» دیدیم. ایرم: «اختیار اوزگده» دیدی، باروب آلدیم. «بای و آتالی بالا تابلغان بولسه سینی آورمنمی ایدم؟» دیب سویله نوب ایرم یاینه قایتدم. اوطوروب ایمزه باشلاسم سوت توشکان، یتیم بالا برله اوز بالام ایمدیلر و هر ایکیمی ده طویوب طوقتادیلرده یوقلادیلر. ایرم باروب قارت دوه مزنی صاودی و صاوت طولیسی سوت کیتوردی. ایکاوله شوب ایچدک هم طویدق، یاتوب یوقلادق. کیچه مز راحتکده وطنچلقده اوندی.

ایرته طورغاج ایرم: «حلیمه! بو بالا ییک قوتلی (برکانلی ییکل آیقلی) کورلوب طورادر» دیدی. مین: «والله مین ده شولای فکریلم» دیدیم.

اور نرینی کوردیلر. زیراك و آكلی بولغان بالا موندی حاللرنی کورگان و ابوطالب کبک عقلی و اوزون عمر سورگان آدمدن صوراشقان صوگ البته يك عجیب اثر لر آغان و کولکینه ده عبرت لر سالغان بولور. موند شام ولایتده بولغان قریه لر نی مشاهده ایتدی، حکومت و سودا روشلرینی، رزق آرتدن ماگلائی تیرلری آغزوب یوروچیلر نی، مگلا برله آدم لر ننگ زحمتلری آرقاسنده راحتله نوب طور وچی عائله لر نی، زور بنالر و بازار لر نی، دنیانگ هر طرفدن جیولغان تورلی قیافتلرده یوروچی و تورلی تللرده سویله وچی خلقلر نی، بتون دنیانی جیوب آلورلق روشده مال آرتدن یوگروچی قومسزلر نی و دنیانی چوب اورنینه ده حساب ایتمی مناسیترلرده، غارلرده یاتوچی زاهد لر نی کوردی.

اوشبو روشده تجربه قیلنوب، یوروب و کوروب آغان درسلر نی آدم بالاسی کتا بلردن اوقوب والوغ مدرسه لرده طور و بده آلا آماغانلغی معلوم. یکر می یش یاشنده وقتده خدیجه مالی برله شام غه باروب سودا ایتوب قایتووی و امید ایتولگانندن آرتق تابوش ایتوونه اوشبو ابوطالب برله بولغان سفر ننگ کوب یاردمی تیگان بولسه کیره ک.

بو واقعه لردن صوگ حضرت رسول برله خدیجه آراسنده نکاح بولغان، بالالرده دنیاغه کیلگان و کوب وقتلر اوتکان ایدی. رسول الله حضرتلری «حرا» تاوونه باروب اولاقده عبادت ایته و یبئاق وقتلر طور و ب خدیجه یائینه قایتادر ایدی.

کونلر ننگ برنده «حرا» تاوونده يك دهشتلی بر واقعه بولدی. محمد (علیه السلام) غه روح واسطه سی برله رسالت تبلیغ ایتولدی.

بو عالمده موجو نرسلر ننگ انسانلر غه معلوم بولغانی یوز بولسه معلوم بولماغانی مگ و میلون در. انسانلرده بولغان «روح» ننگ ارواح عالمی برله مناسیبتی بولغانلغینی بو کونگی فن ده اثبات ایتدی.

محمد (علیه السلام) خدیجه حضورینه قایتدی. لکن توسی اوز کرگان و قورقغان، یوره گی سیکره، تنی اوشی وقزا ایدی. حضرت خدیجه مونى کورو برله، علامت لردن استدلال قیلوب زور واقعه گه اوچراغانینی بلدی و قارشوسینه یوگروب کیلوب: «حیییم! نی بولدی، نی بولدی، نیندی نرسه گه اوچرادک؟» دیدی.

— اوستومه یابکر! ..

— حالگنی سویله میسکنمی؟ نی ایچون سویله میسک؟
— حرا ده روح کورندی ده «اقرا» (اوقوا) دیدی.

کروانمز برله مکهدن چیقوب اوز اورنمزغه یونه لک. مین بالالرنی اوز یانمه آلوب بورلی دوه گه مندم. آرق ویوری آلمی طورغان دوه م ییک کوندهم بارا. اییده شلم: «حلیمه! آشقم، بزنی قالدروب قایا باراسن، کیلگان وقتده کوچک کنه سوره لوب کیلگان دوه گه نی بولدی، بو قدر قزو بارا؟» دیب خچقرشارلر. اورنمزغه قایتوب یتدک. قوری هم یوت یل ایدی. شولای بولسه ده قویلمز سوتی مول آلوب قایتار، ساوامز، ایچوب طویامز. خلقلر «سوت یوق» دیب زارلانار و کتوچیلرینه: «قویلر نی حلیمه قویلری یورگان یرده یورتکرا! آنک قویلری سوت جیوب قایتار، حلیمه کتوچیسندن عبرت آلکرا!» دیب تنیه ایتلر، اوروشارلر.

سوتدن آیرلغاندن صوگ حلیمه، بو بالانی مکه گه آلوب کیلدی و آناسینه سلامت تابشردی. محمد (علیه السلام) سیکر باشلرنده وقتده باباسی عبدالمطلب وفات ایتدی، موندن صوگ پیغمبر من عبدالمطلب ننگ اوغلی ابوطالب تریه سنده طور دی.

ابوطالب، انصافی و مروتلی، عقلی و عدالتلی بر آدم بولغانلقدن عبدالمطلب اورتنده هاشم قبیله سینگ شیخی بولوب قالغان ایدی. محمد (علیه السلام) غه ابوطالب طرفدن یاخشی تریه ایتلونگ ده بر آز تأثیری بولورغه تیوشلی. حتی محمد (علیه السلام) ننگ بدنی ییک قوتلی و سلامت بولوونی ابوطالب ننگ یاخشی تریه قیلووندن کوررگه ممکن. عقلی تریه سی اوزینه باشقه بر طرزده بولوب بو تریه فاشنده اخلاق فلاسفه لری سجده قیابورغه لائقدر. خلقی و خلقتی ییک کوزل، عقلی کامل بلکه اکمل، زیراك، درست سویله وچی، جومارد، جساتلی، عاجزلرگه مرحمتلی، یاقیلرینی ییک یاراتوچی، یراقلر نی اونوغا وچی اشلر ننگ آخزینی آدینی فکرله وچی، ملایمتلی، عقیف و متفکر بولوب صبی وقتدن «امین» دیب مشهور بولدی. شوشی شهرتی مونک حالینی تعریف ایچون کافی بولوب باشقه چه اوزون سویله رگه حاجت بولماسه کیره ک.

محمد (علیه السلام)، اون ایکی باشلرنده وقتده، ابوطالب اوزی برله برلکده شام سفرینه آوب کتدی. ابوطالب سودا گر بر کشی بولغانلغندن و مکه عربلر ننگ کروانلری هر وقت شام طرفینه یوروب طورغانلغندن بو سفری، برنجی سفری بولماغانلق معلوم.

بو اوزون سفرده تورلی اقلیم لردن اوتدیلر، بورن زمانده الله تعالی ننگ آچوونه اوچراغان خلقلر ننگ خراب بولوب قالغان

برله پیغمبرک کیلونی بله در، موندی اشلرنی مستبعد صانا ایدر، یالغان پیغمبرلر برله راست پیغمبرلر آراسینده بولا طورغان علامتلردن خبردار، فراستلی آدم ایدی .

واقعه نی باشند آباق تگلاغان . و بر آز نرسه لر صوراب ذهن یورتکاتندن صوگ : «اول سوزلرنی سویله وچی ، موسی پیغمبرگه وحی کیتورگان ناموس (فرشته) در» دیدی .

موندی سوزنی ورقه کیک دیندار وتورات هم انجیل مطالعه قیلوب شغلنوجی بر ذات توگل ، ییکل سویله رگه یاراتوچیلرنگده سویله رگه آشقماولری معلوم . ورقه ، بو روشده سوینج بیرگان بولسه هیچ شبهه یوق مونی اوزینک اعتقادی برله جدی روشده هم اوزینه معلوم بولغان دلیللرنی تیکشیرگان ، علامتلر و امارتلرنی تطبیق ایتوب کورگاتندن صوگ بیرگان بولاجنی اوز اوزندن معلومدر .

ورقه ، اوشبو سوینجنی بیرگاتندن ، خدیجه ننگ کوکلینی قرالاندرغاندن صوگ : «کاشکی ایسان طورسه م ، کاشکی عمرم مساعده ایتسه قولمدن کیلگان قدر یاردم قیلور ایدم» دیگان ایدی ، لکن عمری وفا قیلما دی ، شوشی مصاحبت صوگنده آز کونلر طوروب وفات ایتدی .

(آخری کیله سی ربیع الاولده بولور) .

سُمر:

«.....» گه

«نیکه آز سویلیسگ نیک؟» دیب صوریسگ اوچراساق برگه ، نله میم ، سوزلرم ایشتوب سینگ بورچلماقگ برده ... اجمده نرسه یانعاتی نیچک ایتیم ، یوره ک توزمی ، تلیم تیک بلدررگه بارچه سرنی . حال تلم برله ... نیچون مین زارلانام هر دم ؟ .. اوزک آگلا مونگ بارسن ، طاغن ایتمه : «کوگلسز» دیب ، صوریم سیندن جانم ، کولمه ! .. قاشکده تزلرم چوککان ، کونهم مین موکلی طاوشکنی ، عذابلهمه ، قواندر دیم ، کوکلی سوزلرک ؟ » بیرده ! .. اگر کوتکان سؤالمدن امیدلی بر جواب آسام ؛ بولوب مسعود ، آتارمن بارچه سوزنی ... طوقتامام برده ... جواب بیر تیز ! .. کونهم سیندن ، بله مسگ ! بار اویم سینده ، عاجز بولدم ... تمام بئدم ... آزاد قیل ! .. توتما زنجیرده ... احمدجان مصطفا ی «توکه» .

«مین اوقی بلمیم» دیب تکرارلاسه مده همیشه «اقرا» دیدی و صوگ مرتبه سنده «اقرا باسم ربک الذی خلق . خلق الانسان من علق . اقرا وربک الاکرم . الذی علم بالقلم . علم الانسان ما لم یعلم» دیدی .

– سین کم؟ دیب صورامادگمی؟ نیندی مقصود برله بوریسگ دیماادگمی ؟ .

– صورادم . «مین جبرائیل فرشته من ، سیگا الله تعالی دن رسالت کیتوردم» دیدی .

رسول الله نک ال اول ایشکان سوزلری اوشبو اقرا باسم ربک ... دیگان سوزلر ایدی .

انسانلرغه روح کورلو ، عادتی اشلردن توگل . آدم بالاسی بیک کوب وقتده بر نرسه نی کیسا کدن کورو سیلی آیدراب ، حیرانلقده قالادر . ایندی روح کورو کیک نادر ، بلکه اندر نرسه لر ، نی قدر جسارتلی و کوکلی قوتلی بولسه ده دهشت حاصل بولو عجب توگل .

محمد (علیه السلام) «اوزمه برر نرسه بولونندن قورقدم» دیب سویله گچ خدیجه : «آلی دیمه ! الله برله آند ایتوب ایتهم : حق تعالی سیننی هیچ وقت تاشلاماز ، سین محرملرگه صله قیله سک ، عاجزلرغه یاردم بره سک ، کیلوچیلرنی قوناق ایتسک ، حق اشارنک آرتدن بوریسگ ، راست سویلیسگ ، امامتی صاقلیسگ !» دیدی .

خدیجه ننگ آتاری بر طوغمه بر قارنداشی بولوب بو ذات کوب عمر سورگان و دنیا کورگان ، عبرانی تل بلو سببندن ایسی کتابلرنی اوقوغان ومکه خلقتدن آیرلوب نصرانیق قبول ایشکان ایدی . یاخشی کوکلی و درست معامله لی آدم بولغانلقدن خدیجه ، مونی احترام ایته و مشورتی برله عمل قیله در ایدی . بو ورقه بن نوفل ایدی .

اوشبو ماجرالر و سویله شولر صوگنده خدیجه ننگ کوکلینه الک اوشبو ورقه توشدی و «موندی اشلرنی ایندی اول بلسه بلور ، برر تورلی مشورت بیرر ، فائده لی نصیحت قیاور» دیب اولیادی . خدیجه بو طوغروده حقلی ایدی . چونکه ورقه ، دیندار بر آدم بولوب انسانلر آراسینه محبت تاراتو والله غه بنده چیلک ایتوگه دیمله و برله مشغول بولغانلقدن بلسه بلماسه ده جزاف سوز سویلیه چک توگل ایدی .

خدیجه ، محمد (علیه السلام) نی آلوب ورقه یانینه کیتدی . ورقه ، نصرانی بولغانلقدن بعض بر انسانلرغه روح واسطه سی

حلب خاطر هاری

«قویق» بویینه بر مناظره

پاسخه نك برنچی یكشنبه سی بیرم کون ایدی. بز، زکی افندی برله طرابلس دن قایتوب بر آز استراحت ایتکاج کیچکه قارشی، ایکندی وقتلر نده «قویق» یلغه سی بونده غی «آلیا» گه یوررگه چقدق. یلغه نك یم - بهشل بولوب یاتقان یاری کیچکلرن سیر ایتو اوجون ایگ کولگی اورنلردن ایکان. استراحت وقتلر نده، بالخاصه بیرم و یكشنبه کونلرن آنده خلق قایناب طورا.

«قویق» نك کره لی چغالی یارن بویلاب بارا تورغاج آنك بیک ماطور بولوب آقان بر اورنینه اوسکان زیفا بر طال قواغینه کیلوب چقدق. قواقتک تویی ختفه شیکلی یاشل اولهن برهن قابلانوب آنک اوستی بر نیچه تورلی چه چه ک برله جوارلانغان ایدی. مین زکی افندی شول قواق توبنده استراحت ایتهرگه دعوت ایتوب اوزم آباغمنی صوزوب قرن یاطوبده اولگرمده م، ایکنچی یاقدن اوج افندی کیلوب جغوب زکی افدیگه سلام بیروب کورشدیلر. زکی افندی آرنک عربچه حال احوال صوراشولرینه قارشی تورکجه جواب بیروب مینی آرزغه تعریف ایتوب طاشدردی. آلر «شمس المعارف» اسملی خصوصی مکتبک مدیری برله معلملری بولوب چقدیلر. سویله شه باشلادق. بر آراده زکی افندی میگا آقرنغه انگلیزچه: «هنه بو افندی مذکور مکتبک مدیری. اول اوزی بیک دعوالی، اوزن هر نرسه نی کوب بلوجی ظن ایته. استرسک آنک برله بر آز مناظره ایت» دیدی. آگا قارشی مین: «مناسبت چقسه سویلاشوب قارارغه یاری» دیب قویدم.

روسیه حقنده سوز چقغاج مدیر افندی یتر ویلیکی نك بالطه چی محمد علی پاشا برله قازان ایچون صوغشقانلغن، قازاقلر نك بر وقتلرنی عثمانلی دولتی قول آستنده بولغانلقلرن سویله ب بر آز نرسه لر حقنده «تاریخی» معلومات بیردی.

معلملردن برسی روسیه ده فحش بولوب بولماون صورادی. مین آگا: «انسان طبیعتی هر بیرده بر تورلی. مونده غی آدملر ده نفس نیچک بولسه روسیه ده یاشاویچیلر ده اول شولای. بوزق محیط نك قربانی بولوب انسانلقتک بتون عالی جهتلرن بوغالتوب

یترگانلرنی هر بیرده اوچر اتورغه ممکن» دیدم.

سوز قرآن ترجمه سینه کوچکاج اول وقتقه قدر تیگره ک اوطورغان مدیر فوق العاده بر تعصب و قبضیت برله طاراشورغه کرشدی. آراده برسینک اول حقده سوز قوزغاتوب بر نیچه سوان بیروینه قارشی مین: «اسلام دینی برله متدین بولوب آنک احکاملرن بله سمز کیلگانگه کوره طبیعی قرآنی ترجمه ایتهرگه تلیمز. بو کونده روسیه مسلمانلری آراسنده ایکی عالم شول آغز و مقدس خدمتتی ایفا ایتو برله مشغول» دیگاج مدیر ترجمه نك درست بولوب بولماون تیکشوررگه کرشدی. مناظره باشلانور باشلانماس آنک زکی افندی تعریف ایتکانچه دعوالی و اوز سوزلی بولغانلغی سیزله باشلادی. اوزینه بولغان حسن ظنی بیک یوغاری بولغاندن بولسه کیره ک، مدیر هر سوا لی یا که جوابی سوکنده آلرنی الزامی ظن ایتکان شیکلی بر طور و قیافت آلا ایدی. مدیر قرآنی ترجمه ایتوگه بیک نق قارشی کیتوب: «آنی ترجمه ایتو اوزگارتو بولا. بنا علیه اول حرام. مثلاً «اذا جا نصرالله» نی «اذا اتی نصرالله» دیو اوزگارتو بولا. شونک شیکلی اوک، عرب فعلی بولغان کلمه لر اورنینه باشقه تللرده بره مرادقلرن قویوده اوزگارتو بولا» دیدی. آنک بو اساسسز اعتراضلرینه بر آز جواب بیرلگاج مدیر تفسیر برله ترجمه نی قاتاشدروب یوروتنه باشلادی: «مادامکه شول قدر تفسیر یازلغان یا گادن ترجمه گه احتیاج یوق.» دی. اول ایکی کلمه نك بر معنایی افاده ایتمه گانلکلرن بولای آکلارغه تله مه گاج آخرسی مین فرانسوزچه دن شول اصطلاحلر نك مرادقلر کیتوروب آور وضعیتن چقدم. چونکه مدیر آزرارق فرانسوزچه آکلی ایکان. مین اصطلاح فلانلرنی بله ایدم.

آخرنده مدیر: «اسلام دینی برله متدین بولوب سعادت ابدیه گه ایر شه سکر کیله ایکان عرب تلن اوزگر اوگره نکرده قرآن نی اوزگر آکلاب اسلامیت احکامینه مطلع بولگر. مسلمان بولامز دیب قرآن بوزوب جنایت ایتمه گر. مسلمانلر آراسنده بر عمومی تل بولورغه تیوشلی. الله تعالی شونی قصد ایتوب قرآنی عربچه ایندرگان. اسلام عالملری ده قرآنی شول تلده بلو تیوشلکنی نه یتوب و یازوب قالدراغلر. بز قرآنی ترجمه ایتدیمیز. تله گان کشیلر اوزلرینه یا گادین، یا گا قرآن یاصاب آلسونلر. لکن بز نیکینه تیماسلر» دیب خیلی کوچلی قبضیت برله سوزن تمام ایدی.

مین: «عربلر آراسنده قرآنک باشقه بر تلگه ترجمه ایتلرینه قارشی یوروب آنی حرام صاناوچیلر ملی تعصبلرندن، اوز تللرن دنیاغه طاراشورغه تله ولرندن شولای یوریلر. بز مسئله گه

شولای قاریمز هم آنک ایچون سزنی عیلامیمز. هر ملتک اوز نان حاکم و عمومی تل ایتسی کیه. بز عرب عالمترینک قرآنی ترجمه ایتوگه فارشی کیلوری دینی بر سبیکه توگل بلکه ملی بر سبیکه بنا ایتلگان دیهمز. بو کونگه قدرلی مسلماندرده دین برله ملیت آراشدرلوبورگانلکدن ملی مویتفلرده دینی ره کده کورنگانلر. امام اعظم ننگ قرآنی فارسیجه اوقوب نماز ادا قیلونک جوازینه قنوی بیرووی قرآن ترجمه سینک ملی مسئله بولوینه زور بر شاهد. اگرده اول اجتهاد دورنده بره عربله شکان تورک مجتهد بولغان بولسه ایدی احتمال اولده اوز ملتینه بولغان طبیعی محبتی ننگ سوقی برله «قرآنی تورکجه اوقوب نماز ادا ایتو جائز دیگان بولور ایدی.

قرآنی ترجمه ایتدروماو سزنگ اقتدارگر داخلنده بولماغان شیکلی، الله تعالی حضرتینک بتون آدمیلرگه بیارگان عمومی دین مانا بولیا یاصاتوب آنی طارادرماو ده سزنگ قولکونده غی بر نرسه توگل. اسلامیتک طارالوینه مدینت دنیاسینک آلتون کومشیرگه، علمی و ادبی قوتلرگه چومغان بر آرغانیزاتسیه سی مانع بولا آلماسه سز اول یولده جزئی بر اش ده کورسه ته آلماسا کر کیره ک» دیدم.

مدیر جوابینک امام اعظم غه عائد بولغان قسمن آلوب «بولماس ابو حنیفه اول سوزنی سویله ماس» دیدی. آگه فارشی مین: ایندی فاکتورده مناظره ممکن توگل. مینم تفسیر قاراماغانیمه بر بیچه یلار اوتوب کیتدی. ومع ذلک سزگه شونی نه یتیم: سز تفسیر بیضاوی دن الاعلی سوره سینک آخرنده غی آیت ننگ تفسیرن قارا کر (۱). اگرده اول سوزنی آنده طابماسا کر مین سزگه آنک اورنن صوراشوب کورسه تورمن. ابو حنیفه ننگ اول سوزنی سویله گان بولووی باشقه کتابلرده ده یازلغان» دیدم.

بو اورنغه بیتکانده بزنگ مناظره بیک قزق بز شکل آلدی. مدیر کینت کینت بر سوالدن ایکنچی سوالگه کوچه، بعض سوالرینه اوزی اوک جواب بیره باشلادی.

یوغاریده غی جوابدن صوگ اول قرآن ترجمه سی حقنده سوزنی کیسوب «۱۹نجی عصر ننگ ایک مهم مسئله سی نی ایدی؟» دیب بر سوال بیردی. مین بر آز سوز اویناتو یولینه کروب: مسئله لرنگ اهمیتی مطلق توگل نسبی بولغانلقدن اول سوالنی «مهم مسئله لرندن برسی» شکنده قویارغه تیوش. قایسی میدانده غی مهم مسئله؟ سیاستده می؟ اقتصادده می؟ تعلیم و تریه ده می؟ اصول اداره ده می؟ تجارت و صناعتده می؟ بولرنگ هر قابوسینک اوزینه مخصوص بر مهم مسئله سی بولا کیلگان که شولرنگ اچندن برسن گنه (۱) بو سوز بیضاوی ننگ باشقه اورننده. شورا.

آلوب «منه بو فلان عصر ننگ ایک مهم مسئله سی ایدی» دیب کورسه تو ممکن توگل، دیگج مدیر اوزی جواب بیروب: «۱۹نجی عصر ننگ ایک مهم مسئله سی عمله مسئله سی ایدی. آنی کم ایجاد ایتدی؟» دیب قویدی. مین تاغن اولگی اصولنی تعقیب ایتوب «مادامکه اوزگر عمله مسئله سی دیسز. اول مسئله نی بر فرد توگل بر صنف ایجاد ایته. عمله صنفی میدانغه کیلگج ده آرننگ اصول معیشت و کون کورشرندن البته بر نظریه طوبوب چقدی، لکن سز عمله مسئله سی ۱۹نجی عصر ننگ ایجاد دیسه کر خطاله نرسز. عمله مسئله سی انسانیت درجه سنده اوک ایسکدر. ۱۹نجی یا که ۲۰نجی عصرلرده آنک آبروچه بر اوتکونلک حاصل ایتکان بولوی ممکن. لکن آکارغه قاراب آنی ایجاد ایتکان وقت ننگ شول عصرلر بولون دعوی ایتهرگه هیچ یول یوق» دیدم. مینم بو ره وشوچه جوابم مناظرمنک خوشینه هیچده کیتمادی اولینه اوز سوالینه اوزی جواب بیروب: «عمله مسئله سن ایجاد ایتوچی مالتوس. ۱۹نجی عصر ننگ ایک مهم مسئله سی عمله مسئله سی و آنی ایجاد ایتوچی ده مالتوس دیدی.

مین: «یا گه ایتوب اوتدم. بر صنفنک حیاتندن اوسوب چقغان مسئله نی فردلر ایجاد ایته آلمیلر. اول محال بر نرسه. اسمن آنادیگر مالتوس اقتصاد علماسندن مشهور مالتوس ایسه اول عمله مسئله سن توگل بلکه شول یولغه عائد بر ایکی نظریه ایجاد ایتکان بر ذاتدر. مالتوس عمله صنفینک دوستی و خیرخواهی ایدی. اگرده اول عمله مسئله سن ایجاد ایتکان بولسه آنی اول صنفقه فائده لی روشده ایجاد ایتهر، اول حقهده سوکندن نظریه لر میدانغه صالوب زارلانوغه یول قالدرماس ایدی. بو حقیقت ده اول مسئله ننگ مالتوس طرفندن ایجاد ایتلما گانلگینه بر دلیل. سز اوزگر ملتار ننگ تاریخن یاصاوده فردلرگه کوب اورن بیرگاندای کورینه سکر. مینم قاشمده ایسه بر ملتنگ تاریخن یاصاوده فردلرنگ اویناغان روللری بیک جزئی. مینم فکر مچه، بر ابراهیم لینگولن یا که بر جورج واشینگتون کیلماو آمریقانی حریتدن محروم قالدرا آلمغان بولور ایدی. اول حقلرده بزنگ نظر و میدانلر بتونلای باشقه بولغا. ناقندن مناظره ایتو بتونلای ممکن توگل...» دیدم.

موندن صوگ مدیر باشقه بر یا گه سوال که کوچوب: «بزنگ مملکتک تدبیرینه سیلرنی؟ آوروپا آغه کیلگنده بز، نی اوچون آرتقه قالدق!» دیدی.

«مونک جوابی مینمچه بیک ساده: سز بالارگرنی آزار و تره لرده تریه سز و ادراک سز اوقوچیلر اداره سنده تریله ی قبرگه کومگنده آوروپالیر بالارن یک مدرسه لرده مقتدر و مشمول قوللرده تریه ایتدی تعلیم و تریه مسئله سی آوروپالیر قاشنده

حیات و مہمات مستہسی اعتبار ایتلگانده سز آگا کوب التفات و اعتبار کورسہ تمدیکر، منہ اوشبو سیدن آوروپالیر کیلو میترہلب آغہ کیکنکاندہ عثمانیلیر میلہلب آرتقہ کیتدیبلر» دیدم .

اول : «دیك سزنگ فکرگرچہ بز آروپا مدینتین قبول ایتوب آئر یولندن کیتہرگہ تیوشلی . خیر اول بولماس . بز اوزمز مدینت ایجاد ایتہرگہ تیوشلی ، آروپا مدینتین آلسہق آنک ناچار یاغی دہ۔ آنک فحشی دہ کرر . بز آروپانی بر باد ایتکان فحشدن صاقلانورغہ تیوشلی» دیدی .

مین : «سزگہ ایندی آروپا مدینتینک بوزوق طرفی بتونلای کروب حتی بر درجہ کہ قدر ترقی ایتوب دہ اولگورگان . آندہ غی حیاتک بوزق طرفی سزگہ تمامیلہ کرگان . ایندی صاقلانمی نیتمی یاخشی طرفن آلاسگرغہ قالغان .

مدینتینی بر عصرنگ غنہ ، بر ملتک گنہ ایجاد ایتوی ممکن توکل لیکن شاید آگلیسزدر . اول انسانک ظہوری برلہ برگہ میدانغہ کیلدی وشول کوندن بیرلی ترقی ایتہ ایتہ بو کونگی شکان آلدی . تورلی ملت آگارغہ توہلی دورده خدمت ایتدی . ملتیر باشدہ صالغان سادہ اساسلرنی ترقی ایتدردیلر . لیکن ہیچ بر ملت اوزی آیرم بر مدینت ایجاد ایتمادی . مدینتک برہر طارماغن طوتوب دہ «مونسی بو ملتک ، تگیسی تگی ملتک ایجادی» دیب کورسہ تو ممکن توکل . بلکہ «بو یولده تگی ملت کوبرہک خدمت کورسہ تدی . اول برسندہ فلان مات کوبرہک خدمت کورسہ تدی» دیوگنہ ممکندر . مینمچہ مدینت ایجاد ایتو دیب یورو بر و ہم وخیال آرتدن یوروگنہ . سز حاضر مدینت ایجاد ایتہ آلمیسز ، و آنی اشلی آماوگر سیلی تاریخ قاشندہ عیبلی دہ کورنمیسز . لیکن حاضرگی بار مدینتیکہ آزغنہ بولسہدہ خراج تولہمی کیتسہ کر منہ مونسی اوچون سزنی ہر کم شلتہر ، منہ مونسی سزنگ تاریخ ملیکرگہ قارا بر صحیفہ بولوب قید ایتلور .

مین مادامکہ سزنگ برلہ بو قدر سوبلاشدم . یاقلادم . ایندی سزنگ بابا بیرکان «بزنی اوچون آرتقہ قالدق» سواکرگہ تاغن بر جواب آرتدیریم .

سزنگ ایک زور عیبلدن برسی آلدگرغہ آغان اشکرده متجرد بولوب آندہ اختصاص کسب ایتہرگہ طرشمی ہر نرسہدہ یدطولی صاحبی بولوب کورنورگہ طرشوکر ، و اوز مسلك و خدمتکرده کورسہ تلگان مساہلہ و کیمچیلکلرنی وظیفہ کر خارجندہ بولغان برہر نرسہ حقندہ معلومات صاتو برلہ قابلارغہ وشول یول برلہ مقتدر آدم کورنورگہ اجتہاد ایتوکردر . منہ ایندی برساعتدن بیرلی سز میگا عملہ مسئلہ سندن ، قایتال دن دم اورہسز . برنجی مناظرہ نی شول میدانده باشلادکر . بزنگ سوزلرنی چیتدن طسکلاب

طوروجی برہو سزنی مطلق برہر عملہ اتفاقینک سرکاتی یا کہ ، اعضاسی ظن ایتہر . و حالنکہ شول مدتہ سز اوزکرنگ اصل وظیفہ کر بولغان تعلیم و تربیہ حقندہ بر سوز بولسون آچقانکر یوق . اول میدانده غی مہم مسئلہلرنی تل اوچکرغدہ کرتوب چغارمادکر . زکی افندی سزنی میگا معارف قویاشی مکتبی نگ مدیری دیب تقدیم ایشکاج مین سزنگ برلہ ہاربارت ، فریویل ... نظریہلری حقندہ بر آرمصاحبت ایتومنی ، آمریکا ، انگلیا ، گرمانیا ، شویتسیا مملکتلرنہ تعلیم و تربیہ آغوملری حقندہ فکر آشوونی کوتکان ایدم . سز اسپہ ہیچ مناسبتسز اورندہ عملہ مسئلہسن۔ مالتوس ریکاردو نظریہلرن کیتروب چغاردکر . شمدی معلوم بولدی کہ سز اقتصادغہ عائد بر آز اثرلر اوقوغانسز ، اول میدانده مشہور کشیلرنی طایسز . لیکن اصل وظیفہ کر بولغان تعلیم و تربیہ اشدہ گی اقتدار و معلوماتکر میگا بتونلای قارانی . امید ایتہ من کہ میگا مکتبکرنی زیارت کہ مساعده ایتوب اول میدانده بر آز مناظرہ ایتہرگہ امکان بیررسز .

بر درجہ قباراق چقغان مینم بو سوزلرم مدیرگہ خیلی تاثیر ایتدی . اوزینگ سوال و جوابلری دہ خیلی غروبی بولغانلقدن مین آگا اول سوزلرنی ٹہیتکانم اوچون اوکنمادم ، آخرندہ اول :

«بزنگ فاجعہ مز کشی یوقلقدر . بتون تورکیہدہ مقتدر ایکی گنہ ذات بارکہ آئر مشہور ساطع بک برلہ استانبولده غی تطبیقات مکتبینگ مدیری احسان بکدر . بزنگ استانبول تطبیقات مکتبی پارس مکتبلرنندن آدہدر . اگر دہ شول ایکی افندی کبی آدملرمز ، استانبول تطبیقات مکتبی کبی مکتبلرمز کوب بولسہ ایدی بز ترقی ایتہر ایدک» دیدی .

استانبول تطبیقات مکتبینگ پارس مکتبلرندن آلدن بولوینہ قارشی اوز معلملرنندن برسی اعتراض ایتوب بر آز آشدی .

ساطع واحمد احسان بکلرنگ تورکیہدہ ایکی گنہ کشی بولوینہ قارشی مین : «تورکیہدہ ایکی گنہ مقتدر آدم بار اعتقادندہ بولو اول مملکتنی توبہ نلہ تودر . مینم فکر مچہ آندہ یوزلرچہ بلکہ مگرچہ ہر اشنگ اوز ساطعی اوز احمد احسانی بار . لیکن آرغنہ مملکتنی مسعودیتکہ سویرہب چغارا آلمیلر . اول مقتدر ذاتلر نک اوزوظیفہ لرینہ نظرلری توغریلہ نو ، آرنک اوزاشلرنگ بیغمبرلری بولوب ٹہوریولوری لازمدر . شونسز میلیون ساطعدن دہ بر اش چغاقج توکل ، علم و اقتدارغہ مالک بولوغنہ کافی توکل ، آرنی عملیاتکہ قویوب اش کورسہ تہ بلورگہ کیرہک.» دیدم .

مناظرہ نگ آخرینہ طابا بز اورنمزدن طوروب شہرگہ طابا یونہ لگان ایدک . مین یوغارپدہ غی سوزلرنی سوبلہ گاندہ قارشیمزغہ

انيس افندى خياطده كيلوب بزگه قوشلغان ايدى. مينم مناظره كامپاياسندن آيرلاسم كيلوب مدير افنديگه «اميد ايتمه من كه مصاحبتمز اوشبو مرتبه برله ننگنه قالماس» ديب قولمنى صوزدم، اولده صالقونغه «وقتگر بولغانده رحيم ايتگر» ديدى.

ايكنچى كوتى زكى افندى برله شمس المعارف مكتسبه باردى. مدير ميني صالقونغه قبول ايتوب التفاتسزغنه معامله ايتدى. «ازوانوك» بيرلوب شاگردلر درس بولمه لرينه كرگچ مين زكى افنديگ بوخالتبريه وتجارت مخابردلرى صنفينه كروب كيتدم. زكى افنديگ اوقتو اصولى طبيعى ميگا ييك طانش بر اصول ايدى. چونكه اول اوزى گرچه معلملر حاضرلى طورغان شعبه ده اوقوماغان بولسه ده ييدى سيگر يل بويى اوزن اوقتوقان معلم و پرافيسورلر نك اوقتو يوللرن اوطوب آلمان ده شول اصول برله اوقوتا. شونك اوسته وينه اوزنده طبعا ده بر آز معلمك قابليتي بارلغى كورلوب طوره.

ايكنچى ساعتده مدير نك اوز درسينه كردى. زور صنفلردن برسینگ حساب درسى ايدى. مدير ميگا طلبه لر نك نى قدر اوقوغا نلقلرن و نيندى قاعده لر بونچه مسئله لر حل ايتكانلكرن بيان ايتوب بر شاگردنى طاقته يانينه چاقردى و مينم قولغه بر كتاب يروب شول شاگردگه بر مسئله يرومنى اوتدى. لکن مين: «مكتبگرگه امتحان ايجون توگك زيارت ايجون كردى. كونك درسگر نى نيچك آلوب بارسه گر بو كونده شولاي امله گر. مين قارابقه اوطوره چقمى» ديدى.

عمله وكايتال مسئله لرى برله كوب چوالغان بو مدير نك تعليم و تربيه نك هيچ بولماسه برنجى طلبه لرينه جواب بيرلك بر اصول برله اوقوته آلو وينه شهبه م ييك زور ايدى. اوقتون قاراب اوطورغاچ اول اويدمه يا گلشماغانغم معلوم بولدى.

ايكنچى درجده بولغان خطالرنى بر طرفقه قويغانده، مدير طاقته غه چقان شاگردنك اوزى برله ننگنه مشغول بولووى، اوزى صورغان سوا لگه آرتندن اوق اوزى جواب يرووى، شاگردلر نك دقتلرن بر نقطه غه جيوب طوتماوى شيكلى حركتلى برله اصول تعليم نقطه سندن قاراغانده عفو ايتلوى هيچ ممكن بولماغان خطالرنى امله دى. بو مدير نك ده اول مملكتده باشقه صنعت اربابى آراسنده بز بليء عموميه بولوب طارالغان، «هر نهرسه نك متخصصى هه رفته يدضولى صاحبى» بولو خياليه قربان بولوب يورگانلردن بره و ايتكانلگى آچيق ييلگولى بولدى.

آنكليانك مشهور آدملردن لورد برايس آمرىقاليلر حقتده: «آر نيندى گنه قانون اساسينى بولسه ده ياخشى روشده واوزلر نه فائده كيتور بر يولده امله ته آلورلر» ديگان. مونك

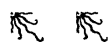
سببى البته ييك ييلگىلى. آمرىقاده هه ر مأمور اوز ايشينه بيرلگان اوزيشك طوتوقان يولى حقتده غى فكر و ملا حظه لرى آنك بتون وجودينه سكشگان. اول شول يولده اوپلى، شول يولده ياشى. آنده غى مأمور عين قانونى احوال و محيط ظلينه قارى تورلى ره وشده تطبيق ايتيه. اوستدن قاراغانده اوگفايسز كورنگان قانونلر نيه اوگفايلى بر روشده امله ته آلا، اما عثمانليلر حقتده ايسه: «ايگ ياخشى قانون اساسى ده اول مملكتده ياخشى امله مهس» ديه رگه توغرى كيله. چونكه اول مملكتده قانون باشنده طور وچيلر نك كوبره گى اوز يولنده، اوز وظيفه سنده اختصاص قازانورغه كوب طرشمى خد، تينه بتونلاى مناسبتى بولماغان نهرسه لر برله چواللار. آنده نافع ناظرى علم حال تاليف قيله. بر ديپلومات يولدلر نك، قوباشلر نك سيرن مشاهده ايتوب كاليندار ترتيب ايتيه. عسكر باشاغى بر پاشا قرآنك تفسير يازا. يش وقت نماز، اوطوز كون روزه برله شوسسه يوللرى، آلتون پرسكه لرى و كورم اوچاقلرى آراسنده، دولتلر نك سياسى مناسبلى برله يولدلر نك يوروشى، بيرنك نه يله نشى آراسنده، عسكر نك صوغشقه حاضرلكلرى و مهارتلى برله ابراهيم يا كه يوسف عم قصه لرى آراسنده نيندى مناسب باردر ايندى. احتمال كه، نافع ناظر تينه علم حال صحيفه لر ندين سالنغان كو پر آر قيلمى بارغانده در (۱) توركيه ده شوسسه يولى ده يوق، آلتون كومش معدنارى ده قازلمى، اول مملكتنك طبيعى بايلقندن كيرك قدرلى استفاده ايتلمى. احتمال كه، دولتلر نك سياسى مناسبلرن يولدلر غه قاراب تعيين ايتكانلگه در، توركلر بو كونگه قدر اوزلر نك حقيقى وضعيتلرن آيورا آلماديلر و اوزلر نه كم دوست كم دشمن ايتكانلگن آچيق تعيين ايتوب بر آز قربانلر برله بولسه ده بره ر سياسى اتفاق ياصاب آلماديلر. احتمال كه، بو كونگى صوغشقه داود عم برله جالوت آراسنده واقع بولغان آالشو نقطه سندن قاراغانده در توركلر آى يارم اچنده بتون روم ايلن طاشلاب چقديلر... صافمارى.

قطعه

تحقيق اولنسه نقش نمايل كائنا

يا خواب و يا خيال و يا خود بر فسانه در.

ضيا پاشا.

(۱) نافع ناظرى بولوب طورغان بر ذانك علم حال يازوى سايه سنده گنه اول اورتنى اشغال ايتيه آلمانن استانبولنك يوغارى دائرملرى احوالنه مطلع بر ذات نك اوز آغزندن ايشتم. ص.

تورکی تل

دنیاده اوز آنا تلن سویمه گان، آنی باشقه لردن یوغاری کوترمه گن کشی بولماسه کیرهك، تانار، میشر، باشقرد، تیتهر، قرغز، قازاق، چغتای، اوزبک، لهزگین. تورکمن و باشقهر هر برلری اوز آنا تللرن، اوز شیوه لرن آده طوتالر. بری دیگرینگ تلندن کوله. اوزینکنگنه درست و ماطور دیب اویلی. چونکه بو طبیعتدر.

ای طوغان تل ای ماطور تل نه تکم نه نکم ننگ تلی دنیاده کوب نرسه بلدم سین طوغان تل آرقلی

(ع. ت.)

تل مسئلهسی غایت مهم و نازک بر مسئلهدر. بنا علیه بو حقده مساهله ایتو یارامی. ممکن قدر تدقیقات و تتبعات یاصی طوررغه کیرهك. بو اشکه همهدن بیگرهك ملی مطبوعاتمز اهمیت بربرگه تیش.

ایندی، تل مسئلهسینه کیلنگانده شیوه لردن بولغان تورلیلک لرنی اعتبارسز قالدروب عمومی «تورکی تل» ایتوب قاراو. بو تلنگ ماطورلغن یا که یه مسزلگن ده آندن صوگ تیکشرو موافقراق بولور توسلی طیولا.

ایمانز اقتضاسنجه تلمزنی یاقلارغه مجبور بولسه قده؛ صنعت و مدنیته بیک توبن طورومزنی خاطرگه آغانده تلمزنگ قصوری اوزلگنندن اعتراف ایتله. چونکه بر قوم یا که ملتنگ سوزگه بایلغی و تلینگ ماطورلغی (فصاحت و بلاغتی) اول ملتنگ صناع و مدنیته ایله متناسبتر.

بو سوزمه قارشو: «بدوی» لرنک شعر وادیات بازارنده «مدنی» لردن اوتکررهك بولوب چغولرن گواه ایتوب کوسهك کوتهرمی طوروگرنی اوتتم. درست، سزنگی راست؛ آر سوزگه اوصتا بولالر، شعرلری ده بیک طبیعی بولوب چغا. لکن قایده؛ اوزلرینگ ماللرن باغوب یورگان قرلرنده غنه توگلمی؟ بس آلرنی تلنگه بای دیب بولمی. اگر صنایق اوچون شوشی «سوزگه اوصتا» بدویلرنی مدنی و مترقی ملتر آراسینه ایلتوب قویساق کورگان نرسه لرینه سوز تابا آلماینجه آبدراشده قالاچق لری طبیعیدر. سوزگه و شعرگه اوستالقلری بلن مشهور بدوی عربلرنک اسلامیت آرقاسنده مدنیته بلن مشرف بولغاندن صوگ تلنگ بولغان

بایلقلرینگ نهله نیچه اولش آرتووی کوز آلدندهدر. قرتلن «فی» بر تل شکلنه قویغانغه قدر آزمی اشلندی. نی قدر ادیب و محررلرنی مشغول ایتدی. کوب سوزلر اوزله شدرلدی. نهایت کوب طرشو و فداکارلقلر آرقاسنده مدنیته لر بلن برگه تللری ده اوسدی. دیبک عرب تلی اسلامیتدن صوگ مدنیته ترقی قیلغان زمانده کمالتهک ابرشدی.

فرانسوز تلینگ «دنیا تلی» روشینه کیلوی ده مدنیته نمره سیدر. صوگ سنه لردن نیمس تلینگ شهرت قازانوب کیتوی ده کینه مدنیتهجه آغه آطلاونک علامتیدر دیبک تلنگ بایلغی و ماطورلغی خلقینگ صنعتی، مدنیته بلن برگه آرتا و برگه کیمی.

تلمزده بولغان کیمچیلک، طویاصلق و قصرشیلق کوزمزگه تورتلوب طور. سویله شکانده، یازغانده مونی هر کم سیزه طورغاندر. سوزنی انجی کبک ماطور هم تیگر ایتوب تزه رگه طرشاسک، لکن بولمی. آراده حرفلر توشوب قالا، لغت یتشمی...

بز، عربلر فرانسوزلر کبی چیت سوزلرنی اشله ته بلیمیز. اوزله شدره آلمیز. اوزله شدررگه طرشیمیزده. بلکه تلمزگه کروب قالغانلرن ده اوز شیوه سی بلن سویله رگه طرشامز. شول سببلی سوزلر جایلاشمی. تورکیله شمی. اولغنه یتمه سه چیت سوزلرنی اوز شیوه سی بلن درست ایتوب ایتمه سه ک سیندن کوله لر. منه شوندی حاللر میدانده بولغانغه کوره تلمز اوسمی، تیوشنجه کیگایه و طولیلانا آلمی. زور صو کبک طولقنلانوب آقمی. قسلا، قورلا، طبیعی آغومن یوغالتا.

سبب؟

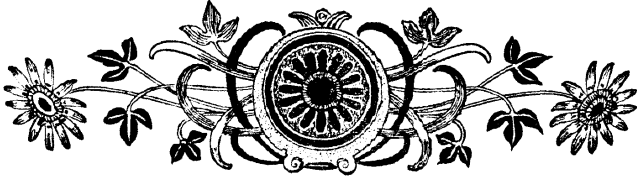
سبب شول، بز صنعت و مدنیته بیک آرتده قالغانمز. شونک بلن برگه تل و ادبیات که برده اهمیت بیریمیز. اشله تمیمیز. ایکنجی، تل و ادبیاتغه مخصوص مؤسسهرمز یوق. متخصصلر یتشه آلمی. بالارمزغه تل اویره توجی آنارو معلمه مز اوزلری تلسزلر. بو کونده بو اشکه مطبوعاتمز دنگنه یاردم کوتهرگه ممکن. لکن مطبوعاتمزده بو خدمتی تیوشلی روشده اوتهی آلمی، گل آراسینه چه نچکلی چیق لری کیتوب اوطورتقان کبک تلمزنی چوبارلا بقیه طورالر.

«کانطور، اسچوت، ناکلادنوی، فاکتور، بلانقه، کانویرت، کوتیانسه، یارلیق، آفیشه، لیتوچقه، دعوت زایسقه لری، ویزیت کارتچک لری الخ».

چونکه بو نرسه لر مدنیته اثری بولوب مدنی و معرفتی خلق طرفندن چغارالا. و آنلر قوشقان اسم بلن بزنگ آرازغه کیلوب کره. بزده، یا کا کیلنگه یا کا اسم قویوب عادت بولماغانلقدن شول کوی طورا بیره.

نی برله شدروب آنی کیگایتو، اوسدرونک چارمسن قیلورغه کیرهك. نظریاتدن عملیاتی آده طوتو و اوز آرا سویلهش-کان چاقده ممکن قدر صاف تورکیچه سویلهرگه طرشو کیرهك. یازغان چاقلرده کوچله نوبرهك بولسه ده تلنك زور بر آغم تشکیل ایتوونی کوز آلدنده طوتارغه تیش.

ن . ی .

زکات و اسلام ایرادلی

بو یل ننگ ۲۱ نجی محرمده جققان ۲۲ نومری «شورا» مجله علمیه سنده محترم «حاجی احمد افندی امیرف» جنابلی اسلام شریعتی طرفندن اوزینک تابعلرینه تعین ایتلگن نالوغلردن «زکات» حقدده بحث ایتمش ایدی. اول، آنک نی طریقده جیلووی طوغروسنده سوز آچوب؛ عصر سعادتده زکاتک بیت المال - خزینه گه آلتووی، شریعت ننگ قوشووی بله می یا که زمان و احوالک تله وی بله گنه ایدی می؟. آندن سوک آنک خزینه گه جیلووی نالوغ حسابی بله بولغانمی؟ روسیه مسلمانلری دولت خزینه سینه تورلی نالوغلر تولیلر؛ شول نالوغلرنی توله گهندن سوکده زکات، آنلر ننگ ذمه سنده هامان واجب بولوب قلامی؟ دی. «شورا» اداره سینه کیلگن شوندی سؤاللرگه اداره طرفندن بیرله کیلگن جوابلر «شورا» ننگ ایگ لذتلی یرلرندن سانالا. شول جوابلر همه سی علمی بولوبله برابر غایت قوتلی حجتلرگه بنا قیلنه. خصوصاً دینگه متعلق بولغانلری بزنگ تورلی خرافه لر بله جروب بتکن میلر مزگه ایگ فائده لی دوا بولا طورغان ایدی. شول مسئله طوغروسنده اداره ننگ اوز جوان، اوز ملاحظه سن کوتوب قالووز ایله برابر آنک بزگه خصوصی صورتده مراجعت ایتوب، شول حقدده بر نرسه یازارغه دلالت ایتوینه کوره بر نیچه سوز یازارغه جسارت ایته مز. شاید شول حقدده یوکلر مز ننگ ملاحظه سن ایشورگه موفق بولورمز. استفاده ایته رمز.

سوز باشلامسندن تلک شونی ده نه یتورگه تیوش کوره منک؛ مینم شول حقدده یازلاچاق سوزلرم هیچ بر امامنک مذهبنه ترکه ب و آنک سوزلرینه قاراب، تقلید بولماینجه طوغریدن طوغری کتاب، سنت ننگ ارشاد و هدایه سیله بولاچاقدرد. زیره نظرمدده تعلیمات الهیهدن عبارت بولغان کتاب بله رسولینگ یولندن عبارت

تلمز ننگ قصورن یگرده ده آجق آگلاسنز کیسه، یازغان یازورمز ننگ آراسندن چیت سوزلرنی آلوب تاشلاب قاریق؛ مثلا:

«جناب حرمتلو تاشمرد حاجی غه کمینه تورسون دین بی نهایه دعای سلام. بازالتماس شولکیم ایکی واغون قند، اوچ واغون چت هم اوزمزگه برگرامافون بیره سز. آقچه سن کانطور آرقلی طابشرمن»

چیت سوزلرنی چغارغاج:

«... تاشمرد... غه تورسون دین... شولکیم ایکی... قند... اوچ چت... هم اوزمزگه بر... بیره سز آقچه سن... آرقلی تابشرمن.» منه، کوله رسکده، یغلارسکده!

سوک بزنگ تلمز قاچان و نیچک توزه لور؟ مدنیت کسب ایتکانه می، یا خود املا، صرف و نحو کتابلری یازلغانده می. مونک اولگسی خیالندن، سوکغسی ده «نظریات» دن عبارت اولدیغی اوچون خیالی حقیقتکه، نظریاتی عمالیتکه نه یله ندرگانچی ئلی الله نیچه کونلر، الله نیچه تونلر اوته چک.

خیاللار حقیقت بولوب میدان وجودگه کیلگنجی، تل و ادبیات شعبه لرن اچینه آغان دارالفنونلر سالنغانچی، اول دارالفنونلردن متخصص عالمر یتشوب چغانغه چه تلمز ننگ بناسی اوچون حاضر دن اوک کیره کلی ماده لر، بوره نلر توگل، لغتلر جیوشدرا طورو کیرهك.

«یازورلر، آساتاق بلن آگلاشلورلق روشده ساده بولورغه کیرهك» دیگان فکر طوغریدر. اما تلمزنی کیگایتو، لغتلرنی کوبه یتو جهتینی ملاحظه قیلغانده بر آز کوچله نوب و تکلفه نوبرهك بولسه ده مطبوعات تلن مقصودقه باقلاشدرا طورو موافق کورنه. درست، یا گدن اختراع قیلنغان تورکی سوزلر باشده راق قولایسز و قطرشی کبک طویلور. کونک گانگه قدر تلگه ده کولگه ده بر آز اوگایسزلق یریر. عبارت تز گانده به مسزک سیزلور. اما بو حال اوزاققه بارماس. اوز اویره نور. یورگان صاین شومارر. اوزاق یورسه تاش ده شومارا.

خلاصه: تلمز یک قویال. لغتکه احتیاجمز بار. تل و ادبیاتمزغه جدی روشده خدمت ایتوچی متخصص عالمر یتشدر و کیرهك. بو یولده خدمت ایتوچی محترم شاعر و ادیبلر مزگه ممکن قدر یاردمله شه طورو ملتک بورچیدر. تلنک بایلغی ملتک مدینتی ایله متاسبدر. تلمزنی تیزرهك توزه تو اوچون صنعت و مدینتکه دورت قول بلن یابشو لازم. عربلر، فارس، نیمس و فرانسوزلر کبک تلمزنی ایشله ته، لغتلرنی اوزله شدرد طوررغه طرشو کیرهك. شیوه ده کی باشقه لقلرنی اهمیتسز قالدروب عمومی «تورک تلی»

بولغان سنت آلدنده فقیهلرنگ شریعتینه اعتبار قالماس . خصوصاً صوگفی متفقهلرنگ مذهب تعصبی بله ایشله گن اشلیری ، سویله گن سوزلری بزنگ اجتماعی حیاتمزده هیچ بر توری اورن اشغال ایته آلماغان کبک علمی قیمتکده مالک توگلدنر . شونلقدن اوقوچیلر مینم شول سوزلرمنگ امام اعظم مذهبنه ، امام محمد یا که امام ابو یوسف قولینه موافق بولماوی بله مینی مسئول توتماسونلر ایدی . درست مین بیوک فقیهلرنگ بیله جان کوچیله اجتهاد ایتهرگه محتاج بولدقلری تیره ن مسئله لرده توگل ، ایك سطحی مسئله لرده اصابت دعوا ایتمیم ، سلفلردن اوستون بولورغه ده تله که نم یوق . فقط الله ننگ عظمتی ، پیغمبرمنگ حرمتی و آنک ارشادی مینی فقیهلر آلدنده نر چوگودن منع ایته . الله آلدنده غنه خضوع قیلم . پیغمبرینه گنه ایبه رهم . شول مسئله حقنده سوز آچسام بیله مینم سوزلرم بله مسئله حل قیلونسون ایدی غرضی بله توگل ، «شورا» ننگ دیدگی کبی سوز آچلسون یچون قوانین الاهیة دن بولغان بر قانون اساسی اسلامیه دن بولغان بر اساسنگ ماهیتی بلنوگه یول بولماسمی غرضی بله ، ایمانم سوقی بله یازام ، جسارت ایتم . خطا یا که یتشمه گن یرلرن کوروب تیبیه ایتوچی ، طوری یولغه دلالت ایتوچی بولور امیددی بله یازام .

کتاب ، سنتنگ ارشادینه کوره اسلام حمایه سینه کرگن آدملرگه اسلام طرفندن بر نی قدر نالوغلر بیلیگله نمشدنر . بو نالوغلر سببلی حیوانان ماللر ، اسلام دولتینک حاجتیرینه ، عمومی مصاحتلرگه صرف ایته در . اسلامنگ فقیرلری ، مسکنلری ده شول مال بله تریه ایتلور . بو نالوغلر اصل اعتباری بله ایکی گه بولنه در . بری اسلام دینی بله متدین آدملرگه فرض ایتلگن «زکات» در . (زکات دیدگمز وقت عشرده کره) .

بنا اسلامنگ بری اعتبار ایتلگن «زکات» ، کتابده مجمل صورتده گنه مذکور بولوب رسول اکرم حضرتلرینک سنتی بله بیان ایتمشدنر . حدیثلردن آ گلاشلوغه کوره زکاتنگ مقداری ده ، وقتی ده و نیندی ماللردن زکات یررگه تیوشلگی ده ییک آچق صورتده چیکله نمشدنر . رسول اکرم حضرتلرینک عملی و آننگ بیانیه کوره زکات ، ۸ (سیکز) نرسه گه خاصدر ، که ؛ آتون ، کموش ، بغدادی ، آریا (شعیر) ، خورما (تمر) ، ده وه (ابل) غنم (صارق) ، قوی ، که جه) صیر جنسلریدنر . صحیح کتابلرنده بولنرنگ نصایی و یرلو یوللری کورسه تلمشدنر . بو ۸ (سیکز) نرسه گه باشقه هیچ بر نرسه ده شارح کریم حضرتلری زکاتی مشروع ایتمه دی ؛ آت ، ایشه ک و عموماً قوشلرده هم ده بزنگ چه چدگمز آرش ، تاری ، صولی ، بورچاق کبک بورتوکلرده ؛

زکاتنگ «عشر» آتالغان نوعسینه کیلگانده . آننگ اصل آتادغمز صدقه غنه بر آز باشقلنی بار . مثلاً زکاتنگ وجوبی ایچون مال ، خوجه قولینه کرگاندن صوگ بر یل نه یله نه سی - آننگ قولنده قالووی لازمدر . عشرنگ وجوبی ایچون قولغه کرووی یته ، مالک قولنده یل نه یله نه سی قالو لازم توگل . زکات ، ربع عشر - ۱۰ قدر یرلدگی حالده عشر ، ۱/۱۰ یا که ۱/۲۰ قدر یرله در .

عشرنگ نصایی جناب رسول ننگ « لیس فیما دون خمسة اوسق صدقه » قوی بله چیکله نمشدنر ، که بزم بود حسابمز بله تقریباً ۲۵ (یکرمی بیش) پوط قدردر . مقداری ایسه جناب رسول ننگ «با کفر صووی بله صوغارلغان نرسه لرده اوندن بر ، آدم کوچی بله صوغارلغان بولسه بوننگ یارتیسی در» دیگان سوزی بله بیان ایتمشدنر . لکن عشر ، حنفیلر دیدگنچه (امام احمد بن حنبل ننگ مذهبی ده یمشلردن باشقه لرده امام اعظم مذهبی بله بردن چقغان هر نرسه ده عشر لازم توگلدنر . زبیره آنلرنگ دعواسنچه بقره سوره سنده ۳۶۹ نجی آیت (یا ایها الذین آمنوا اتقوا من طیبات ما کسبتم و مما اخرجنا لکم من الارض) ننگ عمومی بله عمل ایتمسه ایدی (یعنی شول آیتدن عشر و زکات مقصود بولسه ایدی) حنفیلرگه یردن چقغان اوطن ، اوله ن کبک نرسه لردن ده زکات ، عشر یرو لازم بولور ایدی . حالبوکه آنلر ، شول آیتی انسان آشی طورغان آزلرغه غنه حمل ایتوب تخصیص ایتمکالنر ؛ اوطن ، یچن کبک نرسه لردن چقسه ده آنلردن عشر لازم توگل دیگانلر .

امیر تعیین ابتدگی وقت اوج نرسه بله امر ایتهدر ایدی، که اول اوج نرسه ننگ بری صوغشقه باشلاماسدن ننگ دشمانلردن جزیه طلب ایتمکدن عبارتدر» خبرینه بنا اهل کتابقه باشقهرغده جزیه سالونگ مشروعتی آکلانادر.

بو تقدیرده اهل کتابنی تخصیص ننگ وجهسی، اوزلرینک عنادلری سببلی توشکان توبه نلککرن و واقفلا نولرن بیاندنر. یوقسه جناب رسول ننگ «بحرین» مجوسلردن جزیه آووی مشهوردر. بو جزیه، بر نیچه قسمدر، که؛ بری صوغشقه مقتدر، بالغ، عاقل بولغان ایرلرگه سالنور. جزیه ننگ بر قسمی عادتده کوچ بله فتح ایتلگن بر خلقینه کشی باشینه سالوانغان بر مقدار آقچهدر. بو نالوغدن بالاولر، خاتونلر، صوغشقه کوچی یتیمسلك قازتلرده عفو ایتلدهدر. یعنی آلرغده شول جزیه سالونماس.

بو برنجی قسم جزیه ننگ مقدارن تعیین ایتوده علمأ اسلام اختلاف ایتمشدر ایسهده (امام اعظم اجتهادینه بنا آزی اون ایکی درهم؛ امام شافعی بله احمد بن حنبل مذهبده آزی بر دینار بولوب همه سینک نظر ندهده کوبینه چیک یوقدر. امام مالک مذهبده ایسه یادورت دینار یا که قرق درهمدر. شوندن آزارقده کوبرالکده آلو درست توگلدنر. اختلاف ننگ سببی شول جزیه ننگ رسول الله طرفندن «یمن» خلقینه بر دینار تعیین ایتدیگی خالد «شام» اهلینه عمر رضی الله عنه طرفندن دورتر دینار تعیین ایتلودر). آنک آزینهده کوبینهده چیک بولماسه کیرهک. زبره شول نالوغ ننگ مقداری شارع کریم طرفندن تعیین ایتلمدی. بنا علیه بوننگ مقدارن تعیینده ثروت معتبردر. باباغینه قاراب آلتور. «الثوری» حضرتلرینک مذهبی ده شولدر. بو جزیهده حول شرط یعنی بر یل صوگنده غنه جزیه آلتور.

جزیه ننگ ایکنچی قسمی «عشریه» آتالادر. (عشریه امام مالک مذهبده تاموزناغه اوخشاشلی بر نالوغدر. آنک اجتهادینه کوره استهسه اهل ذمه، استهسه دیار اسلامیه که اذن بله کروچی بولسون جیت مملکتلردن مال کرتسهلر بلغه استهسه گنه نیچه مرتبه کرتسونلر هر کرتوده ماللرینک عشری آلتانادر. اگر بر شهردن ایکنچی شهر که گنه کوچروب یورتسهلر نصف عشری یعنی یکر میدن بری آلتور. (امام اعظم حضرتلرینک مذهبی معلوم بولغانغه یازلمادی) امام شافعی مذهبده ایسه عشریه بوتونله بونک مشروع توگلدنر. باری مصالحه وقتنده شرط ایتلسه گنه آلورغه درست بولور).

جزیه عشریه، «حتی يعطوا الجزية عن يد وهم ضاغرون» (توبه - ۲۹) آیت کریمهسی ننگ عمومی تحقینه داخل بولغانغه مشروع بولوننده شبهه یوقدر. فقط مقداری شارع کریم طرفندن تعیین ایتلمه گندر. شونلقدن مصلحتنگ اقتضاسی بله مالینه قاراب

بلهسی ایدی، آنلرنگ شول تخصیصلرینک علهسی نرسه ایکن؟ اگر منفعت دیسهلر، وطن، اولهن کبک نرسهلردن کیلگان فائده آلرچه فائده توگل میکاشی؟ وطن بله اولهن کبک نرسهلرینک ضرورتی ده منفعتی ده تازی، بورچاق کبک نرسهلرینک ضرورتندن ده منفعتندن ده کیم توگلاسی مه ندی آناسینهده معلوم بولسه کیرهک. اگر انسانغه آشاملق بولورغه صلاحیت علهسی دیسهلر. حجت اقامه قیلسونلر ایدی.

اگر حنفیلر شول آیتی اوزر رئیملری بله مذهب حرمتینه تحریف ایته طورغان بولسهلر، بز شول آیتنگ زکات، عشر حقتده بولماون دعوا ایتسهک بز ننگ بولمز طوغریراق بولور توسلی کورنه. ذاتاسافلر ننگ هیچ بری دیهرلک شول آیت بله عشرگده زکات کهده استدلال ایتمه گانلر. شول آیت زکات، عشر حقتده بولسهده حنفیلرگه اوزر رئیملری بله تخصیص ایتهرگه، بزگدهده شارع کریم بولی بله کیتوب آنک عشر آدیغی بغدادی، آریا، خورماغه حصر ایتودن ضرر بولماسه کیرهک. فقط بز ننگ شول حرکتمز، اوزر رئیمز بله طغیلی اولارق تشریح اشینه قاتناشودن صاقلانو، شارع کریم آلدنده تأدب ایتو بولغانغه بندلک وظیفه سینه، قوللق مقامینه تاغی ده مناسبهک بولسه کیرهک.

امام مالک بله امام شافعی حضرتلرینک عشرنی اوزون وقتلر صاقلارغه ممکن بولغان آشامقلرغه حصر ایتولری ده حنفیلر کبک. اوک حدود الله نی تمدی بولغانغه طوغری توگلدنر. حق سوز. رسول اکرم حضرتلرینک یولینه موافق بولغانغه بز ننگ سوزمزدنر. ابن ابی لیلی، سفیان الثوری، ابن المبارک، ابن حزم کبک بیوک عالملر ننگ مذهبی ده شولدر.

شول سوزلرنی یازوب اوطورغانده الانعام سوره سننده گی ۱۴۲ نجی آیت خاطر مزده ایدی، آیتکه نظر مزده فقیهلر ننگ نظرندن ده یامان توگل ایدی.

(زکات، عشر حقتده سوبله به چک سوزلرمز بولسهده «شورا» مجله سنده فقه مسئلهلری بله اورن طوتورودن صاقلانو ایچون ترک ایتدک. شول قدرسی ده علمأ اسلام ننگ مشهور فکرن کورسه تو هم ده مقصد مزغه آرتق به یله نشلی بولغانلغندن غنه ایدی).

بو نالوغلر ننگ ایکنچیسسی خزینهدر. (بونک ایچینه خراجده کره) جزیه، اسلام حمایه سینه کروب ده اسلام دینی بله مشرف بولا آماغان آدملرگه تعیین ایتلگن بر نالوغدر.

جزیه، توبه سوره سینک ۲۹ نجی آیتی بله ثابتدر. آیتدن آکلشوغه کوره جزیه اهل کتابقه غنه مخصوص کبک بولسهده صحاح کتابلر نده مذکور «رسول اکرم حضرتلری عسکرگه بر

شولوق سورده مذکور ۲۲ نچی آیت بله منسوخ بولدی فکرینه کیلگه نلر (۱).

بعضیلری صوغش یرنده غنیمت ماللری حیولغاندن صوڭ تابلغان ماللردر دیگانلر.

بعضیلری ده انفال غنیمت نڭ بیش دن برینه ۵/۱ ینه اسمدر اعتقادنده ایدیبلر. بزنگ آڭلاومزغه کورده آیتده مذکور الانفال دن مراد بتون غنیمت بولماسه ده غنیمت مالینگ بیش دن بری بولوونده شبهه یوقدر. صحیح کتابلرنده مذکور «عن ابن عمر قال بعث النبی (علیه السلام) سریه وانا فیهم قبل نجد فتمنوا ابلا کثیرة فکانت سهما نهم اثنا عشر بعیرا او احد عشر بعیراً ونفلوا بعیراً بعیراً» خبری ده نفل نڭ غنیمت مالی بولوونده دلالت آیته.

غنیمت، کفار بله صوغش وقتنده قولغه توشکان مالدر. بو مالنڭ بیش دن دورت ثلوشی مجاهدلرگه بولنوب، قالغان بیش دن بر ثلوشی بیت المالغه-خزینه گه قویولوب مصالح عمومیگه صرف ایتلده. مسکین و فقیرلرنی تریه له مک مصارفی ده شول مالدن اوتلور. جناب الله نڭ «واعلموا انما غنمتم من شیء فان لله خمسة» (الانفال ۴۲ آیت) دیگان سوزی شول بولادر.

«ودا افاء الله علی رسوله منهم فما اوجفتم علیه من خیل ولا رکاب» (حشر- ۶) آیت کریمه سینڭ دلالتینه کوره فیء، صوغشو هم ده مسلمانلر نڭ نیندی ده بولسه بر کوچ صرف ایتووندن باشقه حاصل بولغان بر غنیمت مالیدر. (قرآننڭ اتفاق بله امری موجبچه بیرلگان صدقه لرده فیء گه داخلدر) بو مال ده «ما افاء الله علی رسوله من اهل القرى فله وللرسول آه» (حشر- ۷) آیت کریمه سینڭ دلالتینه غنیمت مالینگ خمس کبک خزینه گه آلونا طورغان مالدر. خمس ایچون کورسه تلگان مصرفلر بله فیء نڭ مصرفلری تقریباً بردر. فقط «فیء» شولوق حشر سوره سینڭ ۸-۹-۱۰ آیتلرینڭ دلالتینه کوره مهاجرلرگه (۸ نچی آیتده) انصارغه (۹ نچی آیتده) آنلردن صوڭ کیله چک اهل اسلام غه ۱۰ نچی آیتده) بیرلورگه و قالدرلورغه تیوشلی مال بولووی ییک (آچق صورتده آڭلانماقده در. شونڭ ایچون بولورغه کیره ک علماً اسلام دن کوربه گی فیء طریقچه حاصل بولغان مالنی خزینه ملکی ایتوب قالدرونی تیوش کورگه نلر. یعنی «فیء» خزینه ملکیدر. آننڭ بر آدمگه خاص ملک ایتوب بیرلووی یا که آدملر آراسینه

(۱) انفال دن مراد غنیمت مالی بولغانده ده ۴۲ نچی آیت بله منسوخ بولووی لازم توگل. بلکه غنیمت ماللرینڭ خزینه ملکی بولوونغه کورسه تدر. صوڭفی آیت ایسه آننڭ خمس خزینه گه آلونی افاده قیله. بو مسئله کیله چکده کورلور.

اهل ذمه گه ده، اهل اذنگه ده تورلی مقدارده صالو درست بولسه کیره ک. زیره اصلی مشروع بولغاندن صوڭ چیکلری ییلگیله غه گان معاملات حکملری، انسانلر نڭ مصلحتلری بله اوزلری طرفندن چیکله نسون اوچوندر. بوندی نرسلر دین اسمندن اشله نمه گانده هیچ بر ضرر یوق. بزنگ انکار ایتکن نرسه مز فقهلر نڭ بعض نرسلرنی ثلله نیندی قیاسلر واسطه سی بله دین اسمندن مشروع قیلولریدر.

جزیه نڭ اوچونچی قسمی «جزیه صلحیه» در. بو جزیه بر قوم نڭ اهل اسلام بله مصالحه عقد ایتدیکلری وقت بیررگه راضی بولقلری بر ویرگودر، که مقداری ده وقتی ده مصالحه شرطلرینه قارایدر. بو جزیه عصر سعادتده ده موجود بولوب بر نیچه قیله دن آتور ایدی. بوننڭ مشروع بولوونده شبهه یوقدر. جناب رسولنڭ عسکر باشقلرینه دشمان بله محاربه گه کرشمه سدن ثلنک عرض ایتهرگه بوبوردقلری جزیه شوشی «جزیه صلحیه» در.

اهل ذمه گه صالونغان نالوغلردن بری «خراج» آتالاندر. بو خراج، جمعیت اسلامیه مالک بولغان یردن فائده له نوجیلرگه اهل ذمه گه صالونا طورغان یر نالوغیدر. خراج حقتده فقه کتابلرنده سوزلر کوبدر. اوزمزنڭ شول حقتده غی خصوصی نظرمزنی اونکانده گی عذرمرگه بنا شول اورنده یازماق.

سوز مناسبتی کیلگانده قرآنده نفل، غنیمت، فیء آتالغان نرسلر حقتده ده بر- ایکی سوز یازوب کیتو زیان ایتمه س، زیره بونلر اسلام بریخودلردن مهم بر قسمنی تشکیل ایتلر. نفل، «نون» نڭ ده «فا» نڭ ده اوستی بله بولوب زیادت - آرتقلق معناسنده در. نفل نڭ مشتقلردن باری ایکی گنه سوز قرآنده مذکوردر. بری «یسئلونک عن الانفال، قل الانفال لله والرسول» (الانفال برنجی آیت) کریمه سنده در، که شول سوز، ایکی قات الانفال صورتده مذکوردر. ایکنجیسی نافله سوزی بولوب قرآنده ایکی اورنده مذکوردر. بری «ومن اللیل فتهجد به نافله لک عسی ان آه» (بنی اسرائیل- ۸۱) آیت کریمه سندن ایکنجیسی، «وهبنا له اسحق و یعقوب نافله آه» (الانبیا- ۷۱) آیت کریمه سنده، شوندن باشقه نفل ماده سی قرآنده بولماسه کیره ک.

شول ایتلرده نفل سوزی عموماً آرتقلق معناسنده قوللانمشدر. صوڭفی ایکی آیتده گی آرتقلق دن مراد ظاهر در. مقصد معلوم در. فقط الانفال سوره سنده گی آرتقلق دن مقصد نرسه؟. علماً اسلام شول حقتده اختلاف ایتکانلر. بعضیلری صوغشده اهل اسلام قولینه توشکان غنیمت، نفل آتالادر. باشده بو مالدن مجاهدلرگه ثلوش چقارلمی. اول مال الله و رسولینڭ حق ایدی. صوڭره بو حکم

توگل، بلکه بونلرنک شول عمومونک تحینه کرگانلکرینه تیبه ایتوب بونلرغه شول مالنک صرف ایتلوی، الله بولینه -- مصلحت عمومیه که صرف ایتلو بولغاناقغه اشاره ایچونکنگنه در. زیره عموم سوکنده تفصیل عامنک عاملن بترمی بلکه قوتلیکنه؛ «بقره» سوره سنده (من کان عدوالله و ملائکته و رسله و جبریل و میکال» (۹۲) آیت کریمه سنده ملائکه سوکنده جبریل بله میکالنک ذکر ایتلوی ملائکه نی تخصیص ایتمه گان کبک بونده ده «فان لله خمس» نی تخصیص ایتمیدر. خافاً راشدین و امام مالک حضرت لرینک هم ده باشقه یک کوب عالمارنک مذهبی ده شول اولمشدر. حضرت ابوبکرنک بنی هاشم که عصر سعادتده خمسدن بیرله طورغان حقلرن رسول اکرم حضرتلرندن سوک بیرمیچه: «سزنک بایلر کر بای بولغان ابن سیل حکمنده بولوب، فقیرلر کر که کیره ک مصرفی ایچون بته رلک مقدار بیت المال دن یاردم بیرلور» دیووی مشهوردر. بنو هاشم یوکلرندن برینک: «اول مال بیت بزگه زور، زور سارایلر صالوب یاخشی آتلرده یورو ایچون بیرلمی» دیووی ده اربابینه معلومدر. بنا علیه الانفال سوره سینک برنجی آیتده گی عموم، ۴۲ نجی آیتده گی عموم بله تقریر و تفصیل ایتلگان بولادر.

بزنگ شول سوزنی صحیح حدیثلردن بولغان «مالی نما افأ الله علیکم الا الحس و الحسن مردود فیکم» خبری ده قوتلیدر. زیره شول خبرنک افاده سینه کوره رسول اکرم حضرتلرنک آلوب قالدیغی خمس ده مصالح عامه که صرف ایتلو یولی بله همان خلققه قایتادر.

غنیمت نك خمس دن قالغان بیش دن دورت -- ۱۱ ایسه رسول اکرم حضرتلرنک سنتی اوزدینه مجاهدلرگه بیرله، آنلر آراسنده بولنه در. غنیمت نك نیش دن دووت ئولوشی مجاهدلرگه بولنونک تیوشلگنده علماء اسلام اتفاق ایتسه نلر بولسه ده آنک مجاهدلرگه بیرلورگه تیوشلگی و آنلرنک حقی بولوی طوغر و سنده دلیل کیترودن عاجزلردر. درست یوغاروده مذکور بولغان الانفال سوره سینک ۴۲ نجی آیتی بله شول دعوارینه استدلال ایتکانلر. فقط شول آیتنک آنلرنک فائده سینه دلیل بولا آووی یک آجق توگدر. بلکه اول آیت، غنیمت نك بیشدن بری مطلق خزینه که آنورغه تیوشلکگه گنه دلالت ایتددر. قالغان ۱۱ ئولوشی حقنده مطلق و مسکوت عنده در. بنا علیه رسول اکرم حضرتلرینه ایهروب آنک ۱۱ ئولوشن مجاهدلرگه بیررگه درستدر. لکن شول ۱۱ نی قطعی صورته ده آنلرغه خاص ملک، آنلرنک آنی دعوا ایتددر که حقلری بار دیب بولمی. بلکه آنلرغه غنیمت نك ۱۱ ئولوشن بولو مصلحتنک اقتضاسی بله گنه بولغان دیه سی کبله. زیره اول، اول زمانده مجاهدلر صوغش

بولب آنلرغه خاص ملک ایتوب بیرلوی درست توگل؛ بلکه قیامتک قدر شول ملک، اهل اسلام نك مشترک ملکی بولوب قالاچاقدر. غنیمت مالی نك ده ۵ دن بری خزینه ملکی در. بیشدن دورت ئولوشی ایسه مجاهد-صوغشوچیلرغه بیرلور. حضرت عمرنک آ کلاوینه کوره مجاهدلرنک حقی بولغان شول بیش دن دورت ده آنلرنک احتیاجلرینه قاراقنه بیرلورگه، بولنورگه تیوش. احتیاج بولماغانده غیر منقول بولغان ملکلر آنلرغه خاص ملک ایتوب بیرلمیدر. «سوریه» فتح لری سوکنده قولغه توشکان بایلق غنیمت نی آیتنک اقتضاسینه (بلمیم آنلر فائده سینه نیچک دلالت ایتددر طورغاندر) و رسول اکرم حضرتلرنک «خیر» نی بولویونه موافق بر صورته ده مجاهدلر آراسنده بولنون دعوا ایتوچیلرگه حضرت عمرنک «لو لا آخر الناس المسلمین یا ناما تارکت قریه افتحت الا قسمتها بین اهلها کما قسم النبی علیه السلام خیر» دیب رد ایتوی شول معناده در. دیمک حضرت عمر آ کلاونچه غنیمت مالی مسلمانلرنک عمومی ملکلریدر. آنی مصالح عامه ایچونکنگنه صرف ایتددر کیره ک. صوغشوچیلرنک احتیاجلرن اوتده و عمومی مصلحت اقتضاسی بله خزینه اوستینه توشکانگه خزینه ملکی بولغان غنیمت ده صوغشوچیلرغه صرف ایتلور، آنلر آراسنده بولنور. شونده ده خزینه نك صوغشدن باشقه بر نی قدر مصرفی بولاچاغندن اول مالنک بر قسمن -- بیش دن بر ئولوشن خزینه که آونادر. صوغشوچیلرنک احتیاجلری اوتهدیمی، یعنی آنلرنک آرتق کیره ک نرسه لری تولدیمی غنیمت مالی نك یورت، بر شیکلی منقول بولماغان ملکلر مجاهدلرگه بولنمیدر. بلکه خزینه که آنورغه تیوش.

بزنگ یوغاروده غنی یا نمزدن نقل هم ده غنیمت نك حسی ۱۱ ای یکیسی بر نرسه بولوی آ کلاغان بولسه کیره ک. شولایوق بونلر یکیسی بر نرسه بولغانغه حیلاچاق برلری «واعلموا انما غنمتم من شیء فان لله خمس» و لرسول ولدی القری و المساکین و ابن السبیل» (الانفال - ۴۲) آیت کریمه سینک دلالتینه کوره بیت المال - خزینه در.

بیت المال در دبدک: زیره، شول آیت کریمه ده غنیمت نك خمس - ۱۱ الله غه خالصر دیلگان. الله غه خاص ملک ایسه انسانلرنک عمومی مصلحتلرینه صرف ایتله طورغان ملکلدر. الله نك ملکی بولغان مالدن فائده له نو بر طائفه که گنه خاص بولمیچه جمعیت نك بتون افرادی آنک بله فائده له نورگه حقلیدر. «فان لله خمس» جمله عمومی سی سوکنده کیلگان «وللرسول ولدی القری آه» عطف لری آنک عمومی تمهیدد ایچون ده، تخصیص ایچون ده

للفقراء والمساكين والعاملین علیہا والمؤانفۃ قلوبہم و فی الرقاب
والغارمین و فی سبیل اللہ وابن السبیل فریضۃ من اللہ واللہ علیم حکیم»
(توبہ - ۶۰) آیت کریمہ سندیہ بیان ایتلوگہ کورہ ۸ (سیگر) در .
۱- فقیرلر؛ ۲- مسکینلر؛ ۳- زکاتی جیوب یوروچی عاملر؛ ۴-
مؤانفۃ القلوب آنالا طورغان دیندہ قرار تابماغان یاکہ ایمان کیترووی
امیدلی بولغان بعض بر تھوذلی آدمار (حضرت عمر دورندہ
بونلرغہ زکاتدن ہیچ نرسہ بیرلمس بولدی)؛ ۵- عبدقوللر (بر
قولنی صاتوب آوب آزاد ایتو کبک)؛ ۶، ۷، ۸- بورچیلار، اللہ
یولی، سیاحلردر.

لکن کتابدہ مذکور بولغان شول ۸ صنف مصرفلر، اصل
اعتباری بلہ اوج صنفقہ قایتوب قالادر: برسی فقرا صنفی - زکاتدن
جیلغان آفچہ بلہ فقیر آدملرنی تربیہ ایچون مخصوص یورتلر،
یتیمخانلر، فقیرلر طورر ایچون-قونار ایچون قوناقلر، محتاجلرگہ
یاردم ایچون جمعیت خیریلر تأسیس ایتو و بوندن باشقہ بولغان
فقراغہ یاردم یوللری ہمہسی برنجی صنفقہ کرہر. ایکنجی صنف
سبیل اللہ-اللہ یولی. سبیل اللہ تحختینہ منفعت عمومیہ گہ عائد بولغان
کتبخانلر، مسجد، مدرسہلر، شفاخانلر صالو و آنلرنک ناظر،
امام، مدرس، کبک خادملرینک تربیہسی، یوللر، کوپرلر، قویولر،
اوراملر بنا قیلو، توزہ تدو کبک یک کوب نرسہلر کرہدر. اوجونجی
صنف، زکاتنی جیبو بلہ مکلف بولغان آدملردر. بونک تحختینہ
شول اش بلہ مشغول یک آدملر کرہدر.

جناب حق طرفندن تعیین ایتلگن شول مصرفلرگہ قاراساق
زکاتک، (ابن جریر حضرتلرینک تعبیری بلہ ئەتسەك) اهل
اسلامنک احتیاجلریہ صرف ایتلور ایچون مشروع بولغان بر نالوغ
بولغانلغن کوررمز. زکاتک وجوبینہ علہ نرسہ بولوون تعیین ایتودہ
علماء اسلام اختلاف ایتکانلر ایسہدہ جمہور فقہانک اجتہادینہ بنا
حاجت بلہ منفعت عمومیہ نک ایکہ ویدر. مذهب خواجلرندن قایوسنغہ
قاراساق؛ زکاتدہ تملیک شرطمی، تو گلہمی؟ شول صنفقہ غنہ محصورمی؟
کبک ئەللہ نی قدر مسئلہلردہ اوز آراتارشسہلردہ زکاتک وجوبینہ
علہ منفعت عمومیہ بلہ حاجتک ایسکوی بولو حقندہ اتفاق
ایتکانلکلرن کوررمز.

فقیہچلر زکاتک وجوبینہ علہ تعیین ایتودہ اصابت ایتکانلرمی
یاکہ ایشمہ گانلرمی بز اول قدرسن بلہ الیمیز. آنک بزگہ اہمیتی دہ
یوق مادام شارع کریم حضرتلری آنک علہ سن آچق صورندہ
بیان ایشمہ گان، بزده اول حقندہ سکوت ایتہرگہ مجبوررمز. فقط
شول قدرسی آچق معلومدر، کہ زکات جناب رسول حضرتلرینک
اوز عصرندہ مخصوص آدملر واسطہسی برلہ بیت المالفہ جیلا و اهل

ایچون لازم بولغان بوتون مصارفی اوزکسہلرندن توقانلر. ایکنجیدن،
آنلرنک غنیمتدن آغان نرسہلری اوزلرینک عادی حاجتلرن
قابلازلقدن آرقاساق ایدی. حالبو کہ بو آدملر عسکر حسابلانغانلقدن
طور مشلری خزینہ طرفندن تامین ایتلووی لازم بولغانغہ خزینہ -
بیت المالنک بو اشکہ کوچی یتیمہ گانگہ مجاہدلرنک اوزلری تابقان
ماللرن اوزلرینہ قالدرو یک مناسب ایدی. اوجونجیدن اول دوردہ
خزینہ اوجون مال صاقلاب قالونک کیرہ گی دہ یوق ایدی. چونکہ
ہر تورلی عمومی حاجتلر خلقنک اوزکسہلندن صدقہ طریقنچہ
اوتلہدر ایدی. شونک اوستینہ فی طریقنچہ حاصل بولغان
ماللرنک عمومی خلقغہ تارائلمای، حشر سورہسندہ جناب اللہنک
«ما افاء اللہ علی رسولہ من اهل القری فللہ وللرسول ولذی القربی
والیتامی والمساکین وابن السبیل کیلا یکون دولۃ بین الاغنیاء
منکم» (۷ آیہ) دیگن سوزندہ شول مالنک بایلر آراسندہ قولدن
قولغہ یوروب بایلرنک ماللرن کوبہیتو و فقیرنی محروم ایتوگہ سبب
بولماسن ایچونلگی آچق سویلہ نمشدر.

بنا علیہ غنیمت مالینک عمومی خلقغہ بر تیکر بولنووی
آنلرنک شول یولدہ توقان مصارفلرن قابلاو ایچونگنہ بولوی
آگلاندر. شولایوق جناب رسولنک «بدر» اسیرلری حقندہ
«لو کان المطعم بن عدی حیا وکلنی فی ہولاء الثنی (مائنگ کسرہسی
نوننک فتحہسی بلہ) لتر کتہم لہ» دیووی ہم دہ «حین» محاربہسی
سوگندہ غنیمت مالندن مکلی و باشقہ خلقلرنک بیوکلرینہ یوزہر
تہوہ یوروب اهل اسلامدن بعض برلرینک خاطرہلری قزلودہ
غنیمت مالینک بتونسی بیت المال - خزینہ ملکی بولووینہ دلالت
ایتہدر.

بنا علیہ یوغارودہ سویلہومزچہ حضرت عمرنک سوربہ
فتعی سوگندہ اهل اسلام قولینہ توشکن غنیمت ماللرنی صوغشیلرغہ
بولمیچہ جماعت ملکی - خزینہ ملکی ایتوب قالدرووی کتابقہ
مخالف بولمی. بلکہ عدالتک اقتضاسی شولدر.

فی حقندہ گی سوزمزدہ غنیمت مالی حقندہ غی کبک اولاجا قدر.
یعنی فی دہ خزینہ ملکیدر. بونک حقندہ دلیللر بلہ اثبات ایتونی
تاشلادق. بونلر اسلامنک پریخود - کرشلری ایدی. بز ایندی
شول کرشلرنک خزینہ ملکی بولغان اثبات ایتکان کبک بولدق.
ایندی کیلیک اسلامنک نالوغلرینہ:

بوتون انواعی بلہ جزبہ ہم دہ خراج، یوقارودہ سویلہدکر
غنیمت ہم دہ فی ماللری کبک اولک خزینہ ملکیدر. شارع کریم
حضرتلری بونلر ایچون بوتونلہ یوک مصرفدہ تعیین ایشمہ گان.
شونلقدن بونلرنک خزینہ ملکی بولولری حقندہ ہیچ شہبہ یوقدر.
زکات بلہ عشرگہ کیلگندہ بونلرنک مصرفلری «اغا الصدقات

اسلام ایچون فائده سی کورلگن یرلرگه صرف ایته در ایدی .
 شبهه یوق ، اهل اسلام ایچون فائده لی یرلرگه صرف ایتلو
 بوللری هیچ بر تورلی چیک بله چیکله نمه گان ایدی . مثلا بر
 فقیرگه بیت المالدن زکات اسمندن جیلغان مانلی بیرگه نده ، قولینه
 بر نی قدر آقچه بیرو یاراغان کبک شول آقچه بله آنی مخصوص
 یرده تریه لهب توروده ممنوع توگل . مجاهدلرگه صوغش اسبابلری
 آلور ایچون بر نی قدر زکات آقچه سی یررگه یاراغان کبک شول
 آقچه لرنی جیوب قورال زاودی صالو و آنده اشله ننگن قورال لرنی
 مجاهدلرگه تاراتوده ممنوع بولماسه کیره ک . زکاتنگ عمومی
 مصلحتلرگه صرف ایبو اوچون قوبولغان بر نالوغ بولووی ، جناب
 رسول نك « شول صدقه بایغه حلال بولماس ، بای بولاسده میش آدمگه
 حلال- بولور بری مجاهد ؛ ایکنجیسی زکات جیوجی - عامل صدقه
 آه » دیووی بله ده ثابتدر . اگر بعض فقهییلرنگ دیدگی کبک
 زکاتنگ وجوبینه عله حاجت گنه بولسه بو آدملرگه حاجتلری
 بولما نلقدن زکاتدن ئولوش چغارو درستده بولماس ایدی . شونلقدن
 زکاتدن مقصد اهل اسلامنگ حاجتلرن اوتو ، عمومی مصلحتلرنی
 ادا در . سنتلرده بیان ایتلوگه کوره آننگ نصابی ده معین در .
 مقداری ده معلوم در . آنک و جوبی ایچون ده مالنگ مال خواجه سی
 قولنده برسنه ئه یله نه سی فالووی شرط .

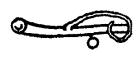
اراده لری بله شونی زکاتغه توترولری ، لازمدر . زکاتنگ شول
 تکمیل اوچون چغارلغان قدرسی زکات چغاروچینگ اوزی تلهوی
 و اوزینگ فائده لی کوردگی یرلرگه صرف ایتلووی تیش بولور .
 بو ایندی زکات عشرنگ عمومی قاراغانده شولای . لکن
 امام اعظم مذهبنه بنا عشرنگ وجوبینه عله بر بولماغه یرنی
 اجاره گه آلب چه جوچیلرگه هم ده خزینه گه یر ایچون نالوغ توله وچیلرگه
 عشر واجب توگل در . درست امام اعظم نگ شول سوزی اسلام
 نقطه سینه بیک اولک طوغری کیلوب بتمی . فقط آنک سوزی بله
 عمل ایبوچیلر ، شول سوزنی خاطر لر نده توتوب عشر بیرو ایچون
 کوچله نمه ولری ، یرمیچه قالا طورغان بولسلر عشر من یرلمه دی
 بیت دیب بورچلماولری تیشدر . بو امام اعظم مذهبنده شولای ؛
 اسلام نگ قوشوینه بنا اجاره گه آلب چه جوچیلرگه عشر لازمدر .
 فقط یر نالوغی توله سلر ، شول نالوغ عشردن سانالادر . اگر
 نالوغ عشرگه تولماسه غنه توترو لازم بولور .

احتمال مینم شول سوزلرنی او قوچیلر « زکاتنگ بیت مصرفلری
 اهل اسلام بولورغه کیره ک ایدی . نالوغلر مز اهل اسلام فائده سینه
 صرف ایتمی » دیب بحث قیلوچیلر بولور . فقط شول بحث نی ایراد
 نی قدر آسات بولسه آننگ جوابی ده شول قدر آساتدر . آننگ
 حقدنه جواب یازوب طوروده عشردر .

مینم شونده قدر یازغان سوزلرمدن شاید ایندی محترم حاجی
 احمد افندی نگ سؤلارینه جوابلر چقانددر . و اوزم نگ اثبات ایته رگه
 تله دگم « اسلام نگ هر تورلی پریخودلری خزینه- بیت المال ملکیدر »
 دعواسنده اثبات ایته کن بولسه کیره ک .
 ذا کر آیوخانف « کوز نیتسکی »

سور : بو سوزلر محترم ذا کر افندی نگ قرآن و حدیثلردن
 هم ده بورونی اسلام حافظلری و مجتهدلر طرفندن مذا کره
 قیلغان بشاردن آ کلاغان خصوصی فکر لریدر . غنیمت و خمس
 کبک نرسلر ، روسیه مسلمانلرنگ باشلرینه واقع توگل اما زکات
 و عشر مسئله لرنی بلو بیک ضرور . شونگ ایچون بو حقدنه علم
 اهللری دقت برله فکر ایتسونلر ، اگر ده ذا کر افندی سوزلرنده
 یا کلساق تابسلر ، سند ایته طورغان دلیللری برله برلکده بیان
 قیلوب یازسونلر ایدی . محترم ذا کر افندی نگ ضررینه فائده سینه
 بولغان مقاله لرنی نشر ایته چکمز .

منه شول مقصدلر ، تحدیدلرگه قاراغانده زکات (عشرده کره)
 اهل ذمه گه صالونغان جزیه (خراج ده کره) کبک بایبق اعتباری
 بله صالونغاندر . « زکات » آتالغانی پرامیشلینتوی نالوغ غه اوشاشلی
 بولوب « عشر » آتالغانی یر نالوغیدر . زکاتنگ خزینه واسطه سی
 بله مستحق مصرفلرینه طارالووی عصر سعادتده اولک معروف
 ایدی . ذاتا زکاتنگ خزینه گه جیلووی سنت بله ننگنه توگل
 کتباتنگ اوزی بله ن ثابتدر . زکاتنگ مصرفلری آراسنده « و العالمین
 علیها » سوزینگ مذکور بولووی زکاتی جیوب یوروچیلرنگ
 بولورغه کیره ک لگینه ایک آزند بارلغینه و بولورغه یار اوغه بیک
 آچق دلالت ایته در ،

زکاتده ده عشرده مال اعتباری برله مسلمانلر اوستینه صالونغان
 بر نالوغ بولماغه روسیه مسلمانلرنگ دولت خزینه سینه یرگن
 نالوغلری زکات هم ده عشردن سانالادر ، زیره دولت خزینه سینه
 جیلغان ماللر زکات نگ مصرفلری بولغان نرسلرگه عام تعبیر بله
 ئه یته نندن عمومی صرف ایته در . درست آننگ بوتون مصرفلرینه
 توتولماس . فقط بعض برلرینه توتولووی آنک زکاتدن کیتووی اوچون
 یته در . درست حکومتنگ مالغه صالغان نالوغی اسلام نگ زکاتدن
 بر قدر آزارق بولور ؛ فقط اهل اسلام نگ اوز اختیارلری اوز

قافقاسیه مسلمانلری

بو سنه سیاحتیم قافقاز طاغیرینه قدر صوزیلوب، طبیعت ناک ایگ گوزله وقتی بولغان ایون آینده «ولادی قافقاز» شهرینه کررگه طوغری کیلدی. مذکور شهرنگ اوزنده هم اطرافنده بر آیلاب بولور طوردم. بیرلی مسلمانلر ناک آز بولسده اخلاق و عاداتلری برله طانشورغه، اجتماعی حاللرینی بلورگه طرشدم. ولادی قافقاز، قافقاز شهرلری آراسنده هنر وسودا جهتندن هم حکومت مکتبلرینه بایلغی برله برنجیلر نندن بولغانغه هر طرفدن بیرلی خلقنگ، اش یومش برله کیلوب کیتولهای کورینه. شونگ ایچون بیرلی مسلمانلر ناک هر بر قبیله سینی کوررگه عرف و عاداتلری حقدنه معلومات آلورغه ممکن بولادر.

شمالی قافقاز مسلمانلری غنه توکل، بلکه عموماً چیرکاسلر، «شامل» افندی زمامتده غیدن یک آز اوزگارگانلر. بار قدر اوزگارشلری ده شهرده یه شه وچیلرینک روسچه او قوغه بیرلورلندن عبارت دیرگه ممکن.

چیرکاسلرده طشقی یاق برله ملیت صاقلانا. ملی عرف و عاداتلرن، کیملرن برده اوزگارتمی صاقلیلر. شهرده یه شه وچی ایگ اولوغ ثروت ایهلری ده (عسکرلرینه باشقهلری) ملی کیملرنده یوریلر. چیرکاس، جهی ناک ایگ اسسی کونلرنده ده اوزینک پایاخ، طوبال قدر یونلی بورکن، اشله په، فوراشقه برله آماشدرمی. بلکه بو حال، اوز محیطلرنده غنه، یه شه ودن بولور. نیچک کنه بولسده چیرکاسلر ملی کیملرن عرف و عاداتلرن یک انقلاب صاقلیلر. منه، شول یاق برله چیرکاسلر، نی قدر ماقالس، ملی کیملرن اوزلری حاضرلی بولورلی جهتندن بیگره کنده ماقالورغه لائقلدر.

درست، هر بر ملت اوز کیمن اوزی حاضرلی. فقط بو حاضرله وده چیرکاسلر هر بر ملتنن ممتاز بولور. چونکه آنلر ناک اچکی، طشقی کیملری بارسیده اوز ماللری، جیت که برتینی ده بیرلنگان. چیرکاسلرده اوزینه یتهلرک کییم حاضرلی آماغان عائله ایگ توبه، بولدقسز حساب ایته. چیرکاس خاتونلری، بزنگ تاتار خاتونلری کبی ابو قوناغی، میج باشی قوشی توکل هم مودا اسیری بولودنده یراقلر. چونکه چیرکاس خاتونلری، ایو خدمتلرن قازاو اوستینه هر توری کییم طوقو حاضرله و، ایرلرینه قارا خدمتلرگه قدر بولشلق ایتوب، قرلرغه قدر یوریلر. ییزه نو، کیننوده ساده لک اقتصادغه رعایه ای تونی هر وقت آدا طوتالر.

چیرکاسلر، ایگونچیلک، حیوان آصراوچیلق برله یه شیلر. هنر، صنعت ایسه، تیمرچیلک، ملطق قلیج یاصاودن، اوزماغان. شهرده کیلری عموماً دیورلک شول تیمرچیلک برله کون ایتهلر؛ باشقه اش طوتوچیلری بولسده یوق حکمنده در. او قومش ضیالیری عسکردن عبارت بولوب، زالونیه برله گنه یه شیلر.

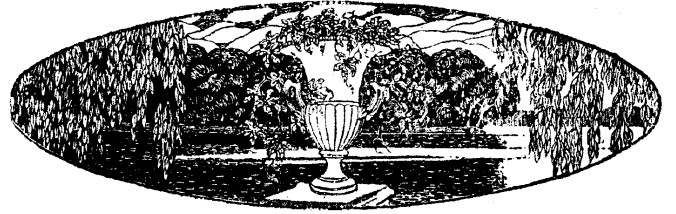
چیرکاسلرنگ ظاهری کورنشلری نی قدر ایسکیچه بارسه، معلومات فکریه لری، علمی یاقلری ده همان ایسکیچه بارا. اساسلی ملیت فکرن بلمیلر. مکتب مدرسه اصلاحی دیگان ایگ مهم مسئله لر نی برده آ کلامیلر هم ایشورگه ده تله میلر. او قو او قوتو باندغه اوزگارشنی دیننی تحریف معناسنده آ کلیلر. بو حقدنه چیرکاس علما سی، بزنگ تاتار ملالرنندن آرتوغراق کیتلر.

علما صنفندن جماعت خادملری بارلغن، مین مع التأسف ایشته المادم. چیرکاسلرده ابتدائی او قوتو اصولی ده بزنگ ایمان شرط اصولندن ده آعمرراق بر اصول بار. ایگ الک بالاغه حرفلر نی عربچه اسمی برله طانوتالرده، قرآن او قوتا باشیلر. شاکردلر ناک قرآن او قولری ده سوزلر نی اوزلری طانوب توکل بلکه معلمنگ آغزینه ایه رو بکنه بولا. او گره ننگان بر قرآن آیتن مخصوص یاصالغان طاقتاغه قارا برله یازدروب، ایو که قایتقاج شاکردگه ایزوب اچهرگه بویورالر. (شاکرد، درس تیز او گره نه هم قوه ذهنیه سی قوتله نه ایمش). شولای ۳-۴ قرآنی اچه، اچه بر توری و انقلاب او قورغه او گره نگاچ؛ کوچرکچ اصولی برله یازارغه او گره ته باشیلر. بیچاره چیرکاس بالاسی طرشوب طرماشوب ۴-۵ یل اونکرگچ چین آیاقلری کبی بوناب یارم یا گلش یازارغه باشلی. منه شول روشچه مکتب معلوماتی بیرلنگاچ، مدرسه علمی باشلانا.

چیرکاس مدرسه لر نده ده او قو مدنی، استانبول جامعلرنده بخارا مدرسه لر نده گی کبی ۱۵-۲۰ یل صوزلا. فقط چیرکاس مدرسه لری عرب تلینه اهمیت بیرولری برله ممتازدرلر. مدرسه ده درس تلی، و مدرسه تلی مجبوری اولاراق عربچه بولا. شونلقدن چیرکاس ماللری، عربچه نی آبدرامی نحو برله سویلی آلالر. ایسکی تاتار مدرسه لرینک منطقغه اهمیت بیرولری، صوگندن نی قدر فائده سز بولسه، چیرکاس مدرسه لرینک عرب تلینه اهمیت بیرولری شول قدر فائده لیدر. مکتب و مدرسه لری حقدنه غنی معلوماتی، معلم و مدرسه هم شاکردلرینک آغزندن ایشتوب یازدم.

چیرکاسلر ناک اوصاف طبیعه لر نندن بولغان غیرت، یوره کیلیک قورال عاشق بولوچیلق همانده بار. فقط بو غیرت، سو استعمال قیلنوب، اوز آرا اولدرشو، مال طلاوا، اورلاو کبی وحشتلرگه صرف ایتهلر. «ولادی قافقاز» آقرونی صودنده قارالا طورغان

جزا حکمارینک یوزده طوقسان پروسیتنی، اولدرش، اورلاو بولغانن محکمه ده گی بر ترجمانندن ایشتمدم.
اسکندر الحمزوی. «شقه».

به له به ی اویه زنده او قو اشلی

گوپرناده غی باشقه اویه زلرگه نسبت برله او قو و او قو اشنده «به له به ی» اویه زلی ایگ آرتده قالغان اویه ز ایکانی معلوم. مونی اثبات قیلوب طوررغه حاجت یوق. ولایت زیمستواسینگ نیچه مرتبه لر جیناغان استاتیستیکه سندن بو اویه زلرگه آرتده ایکانی بلندی. موندن باشقه غزته لرده، به له به ی اویه زلرگه یازلغان خبرلردن ده بو اویه زده اشنگ نیچک ایکانن آکلاب بولا.

او قو و او قو اشینگ ناچارلغی سببیل خلقنگ فکری آچلماغانلقدن باشقه اشلرده ده بو اویه زلرگه، گوپرناده غی باشقه اویه زلرگه قاراغانده ایگ آرتدن کیلوی شبهه سز.

به له به ی اویه زنده زیمستوا طرفندن آچلا طورغان اشقولالرده بیک آقرن آچلا. بوکا سبب ایقوب بعض بره ولر، خلقنگ متعصبلقدن بعض بر اوللرغه اشقولا آچلورغه تعین ایتسه ده، آچدرماولرن کورسه ته. بعضیلری ایسه مسلمان اوچیتلر یتشمه وون کوره. بو فکرنگ البته صوگه سیسی درست بولسه کیره ک.

مونی ولایتده گی بتون زیمستوا کشیلری اقرار ایته. مسلمان اوچیتلر یتشمه و سببیل ولایت زیمستواسی مناسبتی چققان صاین حکومتن، مسلمانلرغه مخصوص اوچیتلسکی سیمیناریه آچارغه صورای و شوشی کونده اوفاده پیدا گایچسکی کورصلر آچارغه حاضرله نوب یورووی مونی آجق کورسه ته کیره ک. واقعا اویه زده آچلغان شاقنی غنه اشقولالرغه مسلمان اوچیتلر یوقلقدن چوواش و روس اوچیتلر قوبلغان. زیمستوا مسلمان اوللرینه، تاتارچه بله دیب، طالبغان مقدارده چوواش اوچیتلر قویا. لکن آلارنگ تاتارلر ایچون، تاتارچه بلمه گان روسلرغه قاراغانده ده ناچار ایکانی کورنه. اوتکان یل، مذکور اویه زده و قتمده، اولنگ معتبرلرندن بره و میگا شولای سویلی: «ایکی یل ایندی آولمزغه اوچیتل کیلوب بالارمزنی روسچه او قوتوب طورامز. اشقولا سالورغه خلق اورن بیرمه گانلقدن حاضرگه قاتیرده گنه او قولا. اول یلنی بر مسلمان اوچیتل کیلوب ۳۰ لابل بالانی بیک

یاخشی او قوتوب چغاردی. ایکنجی یلنی بالار کوبه یوب کیلوب ۷۰ گه طولدی. اوچیتل یالغز یتشمه آلی طورغان بولغاچ، به له به یگه بارغان چاغنده میگا، اینسپیکتور حضورینه کروب، یاردمچی بر اوچیتل بیاروون، اوتورگه قوشندی. به له به یگه بارغاچ، ایکنجی رابون اینسپیکتورن نزله ب طابدم ده قبول وقتن کوتوب طوروب، اینسپیکتورغه کروب اوچیتلنگ اوتتجن نه یتدم. اینسپیکتور جنابلری مسلمانلرنگ بالارن روسچه او قورغه هوسلری آرتقانلقه اوزینگ بیک شاد بولوون سویله ب طوردی ده مسلمان اوچیتلر یتشمه وون زارالانوب آلدی: «هر کونی دیهرلک، اویه زلردن اوچیتلر صوراب، میگا مراجعت ایتله. مع التأسف مسلمان اوچیتلر یوقلقدن کوبسینگ اوتتجن رد ایتهرگه طوغری کیله. روس اوچیتلی بیهرسه ک، مسلمانلر بالارن بیرمی، کبری نه یله. نوب قایتورغه مجبور بولا. . . یاری، مونده بر، شهر مکتبن برگان چوواش یگتی بار ایدی، تاتارچه بله، سزگه شونی یبه. ررم» دیدی. مین به له به ییدن قایتوب اوچ کون طورغان ده مذکور یگت آولمزغه کیلدی، ۱۶ یه شلک بر یگت، موندن ۲-۳ یلغنه ثلک خرستیان دینن قبول ایتکان، تاتارچه بیک ناچار بله. بر قش او قوتوب چقدی. جهی کونی اوزی حاضرله نوب، کوزگه امتحان قیلنوب اوچیتلک پراواسن آلدی ده آولمزغه رسمی اوچیتل بولوب کیلدی. تأسف گه قارشلی مسلمان اوچیتلر عسکرلک گه آلوب چوواش اوچیتل یالغز قالدی. خلقنگ کوبی موکا بالاسن بیرمده ی. بیرگانلری ده کبری آلا. بردن او قورونگ ناچارلغی، ایکنجی هر اشنده دین آرا لاشدروب یورتووی، خلقنی تمام نفرته ندردی. مونه، موندی حاللر مسلمان اوللرینگ کوبسندده اوچری. روس اوچیتلر ده تاتارچه بلمه گانلقدن تیوشنچه فایده لاندرا المیلر. لکن آلار کولتورنی راق بولغانلقدن، یاگا خرستیان دینن قبول ایتکان چواش اوچیتلر کبی، او قو اشن دین بله ن بوتاب خلقنی نفرته ندرمی. شولای ده تل بلمه ولری بله ن شبهه سز ایزه لر.

مذکور اویه زده قزلر ایچون آچلغان بر اشقولاده او قوتوچی بر اوچیتلنیتسه نگ، کتابده روسچه صو اسمی کیلوب چقه سه استاقان بله ن صو آلوب کروب کورسه توون، آت صییر کبی حیوان اسملری چققانده تفس آرائزنده شاگردلرنی آزارغه آلوب باروب مذکور ماللرنی کورسه توب یوروون سویلیر. مونک بله ن کوبمی لغت بلدررگه ممکن؟ بو نه لی یاری اجتهادلی اوچیتلنیتسه ایکان. یوقسه بیک کوب بیرده گی روس اوچیتلری قوری لفظ یادلانو بله ن ده کفایه له نله ر.

بالا آتاری، بالارینگ موندی اوچیتلردن او قوب فایده آلا

آماغانلرن آکلاب، قای بره وی کشیگه ایهره بره، بره، بالارن اشقولادن آلا باشلیلر. نهایت اشقولا، مسلمان اوجیتلی طالبانچه یابلوب طورغه مجبور بولا.

اوزمزنک ملی ابتدائی مکتبلرگه کیلسهک، بویاقدن «بهله بهی» اویه زینک حالی طاعن ده قزغاجراق. یاق، یاغی بلهن بر ترتیبی ابتدائی مکتب یوق بیرلر بار. مثلاً: بهله بهی اویه زنده «کویه زی» دیگان بر صونک بویینه اوطورغان اون اولغه بر ابتدائی مکتب یوق. حالبوکه بو اوللر آراسنده اوچر مسجدلی اوللر بولوب بیرسند آطنه صاین زورغنه بازارده بولا. مذکور اوللرنک بارسنده تقریباً ۶ مکتب نفوس بولوب اوقو باشنده گی بالار بر مکدن ده کیم بولماسقه تیوش. ایندی شوشی قدر بالانک ملی تریه دن محروم یاتولرینه نی معنی بیررگه کیرهک؟

بو اوللرنک برسند محله طرفدن صالئوب قویلغان بر مکتب بولوب مذکور محله نک امامی ایسکیچه اوقوتوب ماناشا. بو مکتبک صالغانینه حاضر ۵ یل. اول یللرنی مونده اوقوچی بالا یوزله ب، بلکه آرتغراق ده بولا ایدی، دیلر. سوبله و لرینه قاراغانده تیره یاق اوللردن ده کیلوب یاتوچیلر بولغان ایمش. ایندی بر یاقدن اولغه اشقولا کیلگج، ایکنچی دن مکتبده اوقوچی داملانک اوز شغلری کویه بوب کینک نلکدن اوقوچی شاگردلر آزایوب ۳۰ لابل قه قالغان. آنکده اوزاق دوام ایتوی شبهلی بولوب «کویه زی» بوینده غی نیچه ایسکی مکتبلرنک ایشگی شیکلی مونک ده ایشگینه آغاچ قاداقلاسه کیرهک.

البته مکتبک بو حالگه قلووی قاروچی یوقلقدن. اگر مکتبنی زمانه غه موافق اصلاح قیلوغه، باشلاب یول باشچی چقسه، شول محله نک اوزندوک یته کچی بولوغه حاضر طورغان کشیلر بار. مثلاً: اونکان کوز، محله نک بای بر مؤذنی مکتبک تو به سن تیمر بلهن یابدوغان. ایکی مدرسه نک برسن بنا قیلوچی ده شول. اوقوتو ایشنه اهمیت پروچیلر چغوب، مکتبنی اصلاح قیلوغه قرار قیاسه لر بو کشینگ اوز یانندن بر معلم قویارغه ده نیتی بار کبک ایشله. مذکور مکتبده اوقوچی امام افندی دن مکتبن ترتیبک سالماوینک سبن صورادم: «خلق یت اول افندم، آلا ر بلهن اش ایتوی قین. آنک اچنده، بالاسینگ اوقوغانی اوجون آناچق یللق بر صومنی ده اوچر قات صورامی بیرمه گانی بار» دی.

«مکتب ترتیبک سالسه یاردم ایتهرده یلری بار کورنه یت، قولده باری بلهن اشنی یورته باشلاسه کز یته کچی بولماس ایدیمی؟» دیویمه قارشنی: «بولمی افندم، اعانه دیگانلری قوری تلگنه، صوری باشلاسه کز برسی ده بیرمی، مین امید اوزدم ایندی» دی.

خلقنک فکرن بلو اوجون مین بو حقده بر معتبرده ک محله کشیسندن صوراشدم. اول بو حقده ملالرنی عیبلی: «ئهللی خلقغه، نی مسجدده و نی بره ر مجلسده مکتبنی ترتیبک صالحو حقده بر سوز نه یتکانلری یوق. باشلاب یهره وچی بولماسه قارا خلق اوزی یورمی یت. اول، مکتب صالحوب بیردک، بزنگ بورچر شول ایدی؛ آنده نیچک و نی ره و شلی اوقتورغه ملا اوزی بله» دی هم ملالرنک پریغاوار آغانده بالارنی اوقتورغه وعده بیرسه لرده سوکنندن اوز اشلری بلهن مشغول بولولرن سویله ب: «بزنگ ملالر، رمضان کرسه فطر سویلی، آشلق یتشسه عشر سویلی، بوتن بلگان سوزلری یوق» دی.

مونه بو بر کویه زی بوینده غی اشلر. بهله بهی اویه زنده موندی کویه زی بویلری کوب. قای بر اوللارده طرشه طورغاچ بره ر ترتیبی ابتدائی مکتب طورغزاده آلار. باشده یاخشنی غنه بارا. بر- ایکی یل اوتمی مکتبنی یابلغان کوره سک. آنک، یامادی جهتی تأمین ایتلمگان یاخود معنوی جهتن آلب باروچی بولمی. الحاصل بهله بهی اویه زنده گی مسلمان اوللرنده ترتیبی ابتدائی مکتب %۱۰ دن ده آرتق بولماسه کیرهک. قالغان ۹۰ اول شبهه سز یا بتوله ی مکتبسز اوطورا یاخود بالالرنک باشن قاتروچی ایسکی مکتبلر بلهن طورالر.

بهله بهی اویه زنده ملی ابتدائی مکتبک بویله خرابه حالده بولووینه تورلی سیلر بار. جمله دن برسی ایتوب خلقنک ایسکیلک تأثیرینه توشون کورسه تورگه ممکن. بهله بهی اویه زنده حدسزگنه آناقلی حضرتلر بولغان. بولار زمانده یتک زور مدرسه لرگه مالک بولوب ۵-۷ یوز شاگردلرگه مالک بولغانلر. بو حضرتلر زمانده گورله توب درس نه یتوب طورسه لرده زمان نک اوزگاروونه هیچ اهمیت بیرمه گانلر. همه سی دیهرلک یا گا اوقوغه خلاف بولوب هیچ بره وی اوز مدرسه سینه ترتیب کرتمه گان. بو کونده بهله بهی اویه زنده گی مکتب کورگان کشیلرنک کوبسی شول حضرتلردن بر سینک شاگردی بولوسیبلی یا گا اوقوغه قارشنی مذکور حضرتلرنی قالغان ایتلر. شول سببلی موللا صایلاغانده شول حضرتلرنک شاگردلردن بره ونک اوتوونه یتک نق طرشلر. ایندی اول صایلاغان موللارلی زمانه دن خبری بولماغان، ایسکی فکرده گی کشی بولغاچ خلقنک آغه کیتوونه کوبمی یاردهم ایته آسون؟

بهله بهی زیمستواسینگ تاتار مکتبلرینه یاردمله شوگه جووارد اوقو اشینگ آغه بارا آماوینه سببچی بولا. یتک کوب اوللارده خلق هم موللار ترتیبی ابتدائی مکتب آچارغه قرار قیلسه لرده هیچ بر یردن مادی یاردم آلا آماغاچ پلانلرن وجودگه چفارا آمیلر. آچلغان مکتبلرنک ده قای برلری مادی

بيوك خدمتلرنى چككەنە بر تقدیر

(مولود اىى كرو مناسبتى ايله)

ياشلرگە، بالارغە دین و اسلام محبتى اورناشدرو ایچون افندیمز (علیه الصلوة والسلام) حضرتلرنىڭ سیر و ترجمه حالن گوزل روشده بلدرو، آنڭ طاشداى قلدلرنى دە اُرتورلك عبرتلى واقعه و ماجرالرى برلەن طانوشدرو قدر کيسکين و تاثيرلى بر يول يوق ايسه دە نى سيبکه مبنيدر بزنگ روسيه مسلمانلرى بو طوغروده مساهله ايتە کيلگانلر.

بالارغە، ياش اوسمرلرگە و عموماً دین گە محبت قوياسى کيلگان هر بر کشى گە افندیمزنگ سیر شريفه لرینه گوزل روشده مطلع بولودن دە آرتق و توغرو بر يول بولماسه کيرەك. بو، مؤثر الکترىقدن نغراق تاثير اجرا ايتەچکدر. افندیمز حضرتلرنىڭ معيشتده گى حاللر، واقعه و ماجرالر، آندن دە يىگرەك خصوصى اوز حاللرى، بالذات اوزىنگ عمللرى برله آشنا بولغان صابن نىندى تاثير تحتندەدر افندیمز (علیه السلام) گە، اسلامغە محبت آرتا بارا. کوگنگە کيله تورغان آندى موندى شيهلرنىڭ كوللارى کوگنگە اوچا. خلاصه: افندیمزنگ سیرن اوقودن آغان تاثيراتى، گرچه يوره گم شونى يىك نق حس ايتسه دە، آنى تمامى برله ايتوب پيره آودن مینم قلمم عاجزدر.

اشلر شولای بولا طوروده بزنگ روسيه مسلمانلرى دین طوتوچان آگرغە فوق العاده محبتلى، اخلاقى بر خلق بولسەلر دە نى ایچوندر، بو یاقن زمانغە چه رسول اکرمنگ سیرى برله آشنا بولورغە، ياشلرنىڭ، بالالرنىڭ يوره کارينه تمام شونى سکدررگە طر شماغانلر. بو طوغروده عالمرزنگ کورسە تکان اش و خدمتلرى يا بتونلاى يوق ياکه يوق ديوله چک درجده آز واهمیتسزدر. نيچک ايتوب اُتورگە دە تل بارمى. «محمد علیه السلام، نبينا صلى الله عليه والسلام» ديب اوز صولرى قوردیغى حالده، دین عالمرمز، یغمبرنگ سیرى برله خاقمزنى طانوشدردر ایچون بر کچککەنە رساله گنە بولسە دە يازوب تار اتماغانلر.

بو صوگغى «ترقيات و اتباه» دورمزدن صوگغنە، رضاء الدین حضرت، شهر شرف، ذا کرقادری افندیلر شیکلى علما و مؤفلرمز، محمد (علیه السلام)نگ سیرى حقنە گرچه قسغه،

باردمە بوقلقدن دوام ایتە آلمى يابلورغە مجبور بولالر. مونگ سببى اوپراواده مسلمان گلاصیلرنىڭ آزغى هم بولغانىڭ دە اشسزلىگندن کيلسه کيرەك. ايشته بو حالنى اعتبارغە آوب مسلمان آغای انى لرنىڭ کيله چک صايلاوردە آچغراق فکرى و خلقغه خدمتى بلەن طانغانراق كشىلرنىڭ اوتووينه اعتبار ايتولرى تيوشدر.

مکتب اشن مطلوبه آوب بارونى قورى هر تورلى اعانه گە گنە بنا قیلوب طوررغە دە يارامى. بلەكە آنى اساسلیراق بر يولغە قویارغە تيوش. اگر خلقغه يول باشچى بولوب، سوزى اوتە طورغان كشىلر طابلسه مکتبىڭ مادی یاغن ياخشى غنە اساسلرغە بنا قیلوب آوب باررغە ممکن. مثلاً: هر اولنگ ۲ شه، ۳ رمک حتى ۵ رمک ديسه تينه ييرى بولا. خلق اتفاق قيشوب شول بیردن مکتب فائده سينه بر ۲۰ ديسه تينه يير اوکريت ايتوب قويسەلر، مذکور يير کشى باشينه بولگان دە بر طاباندن دە آرتق تيمە گانى حالده، مکتبى مادی یاقدن ياخشى غنە کوتەررگە ممکن. (ياخشىلاب توشوندرۇچى بولغان دە بر طابان ييرىڭ، بالاسن اوقتو يولینه کيتووينه هر کم رضا بولسە کيرەك). يىگرى ديسه تينه ييرى آرينداغە غنە يوروب طورساڭ دە ۱۵۰ - ۲۰۰ صوم فایده کيتروب بر معلمنگ معاشن تأمین ایتە. اگر بره تورلى يول بلەن، مکتبىڭ اوز فائده سينه ایگن دە چه چسەلر اول وقتده ييرنگ کيترگان فائده سى طاعن دە کو برەك بولورغە ممکن. موندن باشقە اوقوچى بالاردن دە بر قدر آقچە حيارغە ممکن. مثلاً: مکتبده ۵۰ بالا اوقى ایکان، بالا باشينه کوز مکتبکە کرگاندە بر صوم، غینوار باشنده بر صوم، امتحانغە بره ر آى قالا بر صوم جیغان دە ۱۵۰ سوم ایکنجى معلمنگ معاشن تأمین ایتە. بويله بولب توله گاندە خلقغه دە آورلق توشمەسە کيرەك.

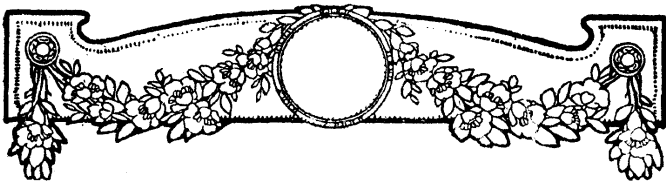
اشنى بو رهوشلى ترتیبکە صالو، حاضرگى کونده، يالغز محله باشلىق اماملرمز قولندن غنە کيله. عوامدن بره و چغوب بو اشکە يول باشچىلىق ايتسه دە تیرس بولماس ایدی، فقط خلقنڭ مولالارغە اشانچى نغراق بولغانلقدن آلاز بو يولده موفقیتلیرەك اش کوررگە ممکن. اش شويله ایکان، بزگە، اماملرمزنگ فرصتى اوتکارمى بو يولده حرکندە بولولرن اوتنورگە و بوش اورنلرغە دە اش کورردەى آچق فکرى اماملر قویولوون غنە نلەرگە قالا.

ملاجان خالغف.

بو اثرنى اعتقاد و تقریض ایتوب «لم - میم» دیوچی بولمادی .
بیک یوق نرسه لر گه ده شاو کیله طورغان مطبوعاتز، آندنده ییگره ک
معلم و مدرسلر مزنگ بو حقدده آوز آچوب بر سوز ده شمه ولری
ایس کیتهرلک بر حالدر .

محترم صنعة الله افندی حضرت تلیزنگ «حضرت محمد» رساله سن
تالیف ایکنانده طوقان یولی ننگ بعض نقطه لری خصوصاً رسول الله
حضرت تلیزنگ معجزه لری نیدن عبارت بولغانلغی طوغروسنده بیان
ایتنکان فکر لری هم شق صدر و انشقاق قمر، حادثه لری حقدده
ایته چک سوزلرمز یورته چک ملا حظه لرمز بولسه ده آنسون ایکنچی
وقتقه قالدردق .
عبد الحمید السملی .

حیله نی رد قیلو

قبر . حیله لر .

فیلسوف ابو العلاء المعری : « رأیت جماعات من الناس اولعت -
بأثبات اشیاء استحال ثبوتها . فقد اخبرت عن غيرها سنواتها - كما اخبرت
أحاديها و سبوتها » یعنی « چوق جماعت لری کوردم که ثبوتی محال
اولمش شیلر نی دعوا یه حریص اولور لر . اول جماعت لرنک گمراه -
لیغندن سنه لری کونلری خبر ویردی » دیگان سوزی مفاد نجه بزیم
اهل اسلام و خاصة تورکستان لی جنسده شلریمز اعتقادی و عملی
امور لرنده بعضا خرافات و وهمیات یوق ایمازلکنی هر کسنه که
معلومدر . بو ایسه علما آتالمش ، صیت شهر تلیز اطرافه تارالمش
و اوزلرینک مد نظر لری اولمش عامه قاتنده اعتبار قازانمش
« اما الحیام فانها کخیامهم . و اری نساء الحی غیر نساءها » دیمک
کبی مقتدار مقدس شریعت مزده شارع طرفندن اوزلرینه قرض
و ذمه لرنه فرض ایدلمش حقوق لرنی ادا ایتمادیکلرنندن ، دینی
و اعتقادی آتالمش شریعت امور لری افتا و استقتالری ، تذکیر
و موعظه لری جزئی و اوافق اهمیتسز کتابلره دائر اولغانلقدن
توغولمش نتیجه اولدی . بو سایه ده برر مخلوقه فرط اخلاصدن
و زیاده محبتدن قبرینه عبادت و ذاتنه نذر ایتمک کبی لیاقتسز
محدثات و مبتدعات بازار ی قزوب کیتوب تورکستان ولایتده
مزار لر تمام معبد شکلنه کردی .

علما صور تلیزیمز ایسه بو بدعت قبیحه لرنی نهی که اهمیت
پرمادیلر ، بر درجه بی ادبلیک قیلسم هوای نفس لرنه ایه ردیلر وی
سند وی دلیل تصادف ایتمش بر کتابدن باشلرن بولغان

قسقه بولسه ده گوزل رساله لر یازوب ، دین عالم لری اوستنده بورچ
بولوب تورغان فرض بر عبادتی اقامه ایتدیلر . (الله تعالی خیر لی
جزالرن بیرسون !)

افندیمز (علیه الصلوة والسلام) حقدده یازغان بو اثر لر اوز
باندده سوک درجه ده وقتلی ، کوتلوب آلونغان بر خدمت بولسه لرده ،
لیکن رسول الله نبی خلق مزغه گوزل روشده طانوتور ایچون عالم لرمز
طرفندن امله نه سی و کورسه توله سی خدمت لرنک آخری و منتهاسی توکل
ایدی . دنیا و آخرت سعادت لرنک آچقچی دیب اعتقاد ایتدی کمز
ذات حقدده ادبیات لرنک بو و موندی رساله لر برله کنه قناعت ایتوب
طوروی ملتزم ایچون بر نقص بولدیغی شیکلی . بیک کوبلرمز ، اوز
تلمزده مفصل سیر کتاب لری یازلا باشلاونی صبر سزلق برله کونمکده
ایدی . فقط موندی آور بر خدمتی کملر اشلی و امله چه چک ؟
«ستبدی لك الايام ما كنت جاهلا - و یا تیک بالاخبار من لم تزودی»
مصدافنجه بو مقدس خدمت که جان نه نی برله بیر لگان و شونک
برله مشغول یاش عالم لرمزدن فاضل محترم صنعة الله افندی ییکبولات
حضرت لری امله دی ، صنعة الله افندی ننگ «حضرت محمد» نام بیوک
اثری ، موکارجی چقغان سیر کتاب لرنک اک مفصلی بولوب ، سیر
حقدده نادر الوجود بر اثر در .

صنعة الله افندی شیکلی فاضل بر عالم طرفندن یازغان بو اثر
البته ، بیک کوب تفتیش و تدقیق سوکنده غنه یازغان بولویچلغنده
شبهه یوقدر . مونک بو طوغورده غنی خدمتی فوق العاده زور بولوب ،
رسول الله ننگ سیری برله مفصل روشده طانوشاسی کیلگان ذات لرنی بیک
زور مشقتلردن قوتولدر مشدر . صنعة الله افندی بو قیمتلی اثرن ،
اعدادی صنفلرغه درس لک ، ابتدائی رشدی صنفلرده ایسه معلم لر که
روقاوودستوا بولمق امید ی برله تالیف ایتمشدر . بو اثر ایسه
کیره ک درس لک و کیره ک روقاوودستوا و کیره ک مطالعه ایچون
بولسون بارسنده اوتهر لک ، بارسینه ده شافی جواب بولوب توشه لرنک بر
اثر در . شونک ایچون مدرس و معلم افندی مونی اعدادی صنفلرغه
درس کتابی ایتوب قبول ایتودن کیری تورماسقه تیوشیلر . موکارجی
بیک کوب مدرسه لرمزده سیر طوغور وسنده درس لک بولوب کیلگان
«نور الیقین» دن ، حقدده سوز سویله دیکمز «حضرت محمد» قیاس
قبول اولنماز درجه ده گوزل و یاخشی در . بردن اوز آنا تلمزده ،
ایکنچیدن تدقیق و تفتیش برله یازلوونده «نور الیقین» دن کوب
اوستون کورندی . فقط بزده گی بر آورو ایندی ، بو کتابنک مطبوعات
میدانیه چقغانینه بر یلدن طولوب آشه ده ، مؤلفی کتابنک
مقدمه سنده «کیمچیلک لری ، ناقص اورنلری بولا قالسه کورسه توب
بیروکر ، منتدار بولور من» دیب اعتقاد قه دعوت ایتوب طورسه ده بو
کوننگ قدر بو قیمتلی ونی قدر مشقت چیگولسه ده طور لرنک بولغان

حیلہ دن تازہ نماز لڑے۔ منہ فکرمده، حیلہ مخصوص توکل، حیلہ ہیچ بر وجہ ایله شرعی اولماس۔ حیلہ ایتوجیلر تموغ آستنده شیشه ایچنده معذب اولورلر، آیت ایسه حیلہ گه دلالت ایتماس۔ چونکہ بعض فقہالر بر کسمه، قولینی و یا که خاتونینی یوز قامچی اورمق برله بین ایتکان صورتده یمین موجبی، یوز قامچی جمعا برلکده و یا که آیروم آیروم اورمقدر دیمشدر۔ هر ایکی صورتده قسمده بر ایتمش اولور۔ بس حال شوشی ایکن ایوب علی نبینا وعلیه السلامه تصادف اولمش قنوی، «حیلہ» اولمای بلکه مطلق لفظنگ موجبی اولدی۔ حالبوکه «حیلہ»، لفظنگ موجبندن صرف ایتمکدن عبارت ایدی۔ ایکنچی، بعض فقہا دیمشدرینه بناؤ شوشی واقعهده ضربدن مشهور و معروف «ضرب» مراد اولور ایسه موجب یمین «ضرب» معروفدن عبارت اولور۔ اوتمش ملت واوزمش شریعت حکمی ایله حجت کیتوره ییلورمزمی؟ اوتکان شریعت بزله حجت قاطعه اوله ییلورمی؟ و علاوه ایتانکه اوشبو قنوی، مخصوص الحکم اولسه کرک۔ عامه الحکم اولغان تقدیرنده البته نبی کریمه یمین موجبی مخفی اولمای ظاهر الحکم امورلردن اولوب اعتبار ایتکرمک قصدی ایله بزله قنوانگ حکایه ایتمکده آرتق اهمیتی قالماز۔ اوجونچی، الله تعالی ایوب علی نبینا وعلیه السلام حضرتلرینه «ولا تحنث» دیمک ایله حنث جهتن برکتتمک مقصدی ایله اوشبو قنوی نی تعلیم بیرمشدر۔ بو ایسه شریعت ایوب علی نبینا وعلیه السلامده کفارت ایمان مشروعه اولمادیغین تأیید ایدر، یوقسه کفارت بریر ایدی ده قوتولور ایدی۔ الله تعالی طرفندن بر نوع تخفیف ایدلورگه محتاج اولماز ایدی۔ عایشه رضی الله عنه حضرتلرینک «لم یکن ابوبکر یحنث فی یمین حتی انزل الله کفارة الیمین» دعش سوزی اوائل اسلامده دخی کفارة بین اولمادیغنه اعلامدر۔

بس حال اوشبو ایکن ایوب علی نبینا وعلیه السلام حضرتلری عائلهلرن یوز قامچی اورماقغه قصد و عهد ایتدیکاری حال و فاسی واجب اولمامیش بر شینی نذر ایتو اولدی۔ طبیعی، خلیله و عائله سین ضرب ایتمک آگا ضرر و جفا بیرمکدن عبارتدر۔ بو نوع یمینلره البته وفا واجب دگل۔ تکفیر نذر ایسه فرع تکفیر یمین اولوب تکفیر یمین مشروع اولمادیغندن تکفیر نذر دخی اولویت ایله مشروع اولماسدر۔

بس معلومیمز اولورکه نذر ایله واجب اولمش بر شی نهایت شرع واجب اولمش بر شی اورنون توته آور۔ شرعا واجب اولمش ضرب، اگر مضروب صحیح اولکان تقدیرده آیروم آیروم قامچی ایله اورماق لازم اولدیگی کی مضروب مریض اولدیغنده فامچیلرینی بر قلب جمعا اورماقنی دخی شرعا جایز

و جولغاب بر نرسه یازدیلمده آئی فتوی آتادیلر۔ «اذا تحیرتم فی الامور فاستعینوا من اهل القبور» روشنده بر جمله عربی نی حدیث عنوانی ایله اعلام ایتوب رسول الله افندیمرغه کذب و بهتانغه قدر جرئت ایتدیلر۔ رسول الله افندیمر مزارلرینی معبد قیلمش ذاتلره یبارگان لعنتلرندن و روی ارضده اوچ مسجوددن غیرسینه زیارت و تبرک وجهی ایله سفر ایتمک جائز اولمادیقی روایت ایدلدیکنندن تمام غافل اولدیلر۔ صاف و تازا مقدس شریعتمزمده آغو تأثیرنی ادا قیلوردی اصلسز و توبسز، راولبری قسما یهودی اولمش حدیثلر قوللانوب عزیز تورکستان وطنمزنک خرافات اویاسی اولماقینه اوشبو سبیلر اولدی۔

درست حقیقی علمالریمز یوق ایماس باردرد، حقیقت یولی ایله خدمت قیلورلر، ماضی و استقبالمز ایچون قایقرلر لکن بو قسم علمالریمز اقل حکمنی آلوب عامه گه تأثیر ایتدره آماسلر۔ اعتبار اکثرگه اولور ایسه تورکستانده علما صورتلرنک اکثرنده حقیقت بولماغان، حقیقت اورنینه غیرحقیقت اوشلانگاندرد۔ بو دعواومه شاهد ایتوب تورکستان علمالری ایتلاندن بوشانماغان بر بلیه نی مثال ایدرمنکه او ایسه «حیلہ» بلیه سیدر۔

اسلام، صلاح و سداد، حیات ایدیددن عبارت اوله توروب اسلام امورنده خالق ایله مخلوق آراسنده «حیلہ» ایتمک گه شریعتمز مساعد ایماز۔ «حیلہ» ایتوب کیمنی آدامچی بولامز؟ عالم السر و الحفیات نی آدامچی بولامز؟ امام اعظم ابو حنیفه حضرتلری آدنده امام ابو یوسف القاضی نک اسقاط زکات ایچون قیلمش حیلہ سینی نقل ایدلکده «فان ذلک من فقه الدنیا و لکن مضرتہ فی الاخرة اعظم من کل جنایة و هذا هو العلم الضار» دیمش سوز، آندرغه نیچون مخفی قالور؟ و اعجاب! آنلر قاشنده بر قیل قال، آیت و حدیثدن مقدم توتولغانده ابو حنیفه حضرت۔ تلمی دیمش سوز «حیلہ» توغریسنده نیچون دلیل اولوب یتمادی؟

منه ابو العلاء المعری: «وما ادب الاقوام فی کل بلدة۔ الی المین الامعش ادبا» یعنی آدملرنی باطل و ضلاله، یا لغز عالم و فقیه لرگنه دعوت ایتدیلر «دیگان سوزینک حکمتی اوشبودر۔ طبیعی بر یوزنده انسان طبقاتلرینی احوال دینیه و اقتصادیلرینه اعتبار کوزی ایله قارالسو و انبیا قوللرندن نازل اولان دین صاف و خالص کیملر طرفندن خراب ایتلدی فکر ایدوب فیلسوف سوزینی تصدیق ایدرسز و بو مضمونده قرآنده نچه آیت تابارسز و اوقورسز۔

عامه تورکستان علمالری «وخذ یدک ضغناً فاضرب به ولا تحنث» آیه سی ایله «حیلہ» نی مخصوص بلورلرده هیچ بر

کندم تورك اوغلی تورکستانه منسوب اولوب عامه تورکستان تریه‌سنده اولغان اولسام‌دهه چیتلر احوال‌لری ایله‌ده تاشلغم یوق ایماز. لکن تورکستان علمالری طوره‌شلرندن آه و حسرت ایله تولمیش دلیم‌نی بوشاتمقغه «شورا» صحیفه‌سندن مساعده شرطی ایله وعده ایدیورمن.

اندکی پش تر کفتم غم دل ترسیدم؛

که دل آزرده شوی ورنه سخن یسیاراست.

عالم خان شاکر خواجه اوغلی - توفاقده.

سوره: بو مقاله‌ده تصحیح لازم بولغان بر جمله بار. «فان ذلک من فقه الدنیا و لکن مضرته فی الاخرة اعظم من کل جنایة و هذا هو العلم الضار» دیگان سوز، ابو حنیفه سوزی توگل بلکه غزالی سوزیدر. غزالی بو سوزنی ابو حنیفه‌گه تعریض قیلوب ذکر ایتدر. لکن ابو یوسفنک معامله‌سی و ابو حنیفه‌نگ شوندی بر سوزی باشقه طریق‌لر برله کوچرلمگانده غزالی سوزی برله‌گنه ثابت بولماز. غزالی برله فخرالدین الرازی‌نک ابوحنیفه حقیقده‌غی عقیده‌لری بیک معلوم. اوقوچیلر یا کشماسونلر ایچون شوشی روشده تصحیح قیلونی لازم تابدیق. مونک ایسه مسئله‌نک اساسینه ضرری یوق. مقاله صاحبینک فکری درست.

باشقردلرده خاتون قز

اوتکان یل ۲۱نجی عدد «شورا» مجموعه‌سنده حاجی احمد امیرف طرفندن «باشقردلرده خاتون قز» دیگان بر مقاله یازلوب اوندی. حاجی احمد افندینگ باشقرد خاتون قزلری حقیقده یازغانلری بتونلای واقع‌غه خلاف بر اشدر. بز اوزمز باشقرد آراسنده طوبوب، شونده اوسکان و آلارنک هر توری حاللرندن خبردار، آلارنک احوال روحیه و احوال اجتماعیه‌لری ایله بیک طانشمز. آلارنک بو کونگی وموندن ثلک بولغان حاللرینی کشیدن صوراب طوراسمز یوق. باشقرد خاتون قزلرنده اوزلرینه کیرهک قدر علمنی بلمه‌گان خاتون قزنی اوچراتو مشکل بولور. موندن مقدم ۲۰ یل یاخود کوبره‌کده ده آق ایله قارانی آیرماسلق درجه‌ده بولولری‌ده متصور توگل. یاقن بابالمزدن: «بورونگی ایبلر، بوش و قتلری بولسه قوللرنده کتاب: ثبات العاجزین، باقرغان بولور ایدی. آی حاضرنده شول کتابلر قایددر ایندی؟ شولرنی موگلی کویلری ایله اوقوب جانلرگنی راحتلاندره طورغان

دیرلر. ایوب علی نبینا و علیه السلام حضرتلری عائله‌سی ضعیفه تفریقاً یوز قامچی احتمالنندن عاجزه نزاکتده و لطافتده اولمیش. بدنی یوز قامچی اذا و حفاستینه محتمل دگل، اوز مسلکنده دوغری تورمیش شریعتنه عقیفه، رینه کریمه ایدی. الله تعالی چیکسز رحمتندن مزیتنه شرعا واجب اولمشندنده تخفیف ایتکان کچی نذر ایله واجب اولمشندنده تخفیف ایتماکی بر اش. موگا مثال ایدوب کورساتورمنکی: بر کمسه جمیع مالین صدقه ایتمکنی نذر ایتدیکنده ثلث مالنی صدقه ایتسه نذر عهده‌سندن چقماقغه رسول‌الله علیه السلام سنتی ناطقدر. بو ایسه مال ایه‌سینه شریعت طرفندن توسیع و تخفیف یوزندن بیرلمش رخصت‌لردن در. حیلہ دگل حقیقه ثلث مالنی جمیع مالی اورنینه تورغوزلدی، جمیع مال ایله وصیت ایتکان تقدیرده وارثلره رحمت ایچون شریعتده ثلث مالنی اعتبار ایتلدی. اگرده بر کمسه آباق ایله یوروب حجه بارمقنی نذر ایتسه، شریعت آگار رکوب ایتمکنه و اولاد برله باررغه اجازت ویرر. ابن عباس حضرتلری، بالاسین قربان قیلورغه نذر ایتمش بر کمسه‌غه بر قوی قربان ایتو کفایه قیلور دیب قنوی ویردی. صحابه کرامدن بر چوق جماعه‌لری اداء رمضانندن عاجز اولدقلری چون شیخ کبیر و مریضلره، حامل و مرضعه مسلمانلره افطار ایتوب هر بر یومی ایچون بر مسکینه طعام ویرمکنه قنوی ویردیلر، مسکینلره طعام ویرمکنی روزه اوشلامق اورنینه تورغوزدیلر.

قسقه‌سی: بو نوع توسیعات، و تخفیفات شرعیه انکار

ایتمازلک درجه‌ده اولدیغی هر کمسنه‌گه معلومدر.

ایوب علی نبینا و علیه السلام فتواسی «حیلہ» دگل، بلکه

شوشی تخفیفات جمله‌سندندر.

دخی علاوه ایتامکنه، بزیم شریعتمزده بو قصه‌غه محتاج

دگل، چونکه بر کمسنه، خاتونینی یوز قامچی صواقفه

یمین ایتکان بولسه ایوب علی نبینا و علیه السلام شریعتی کچی

شریعتمزده کفارت مشروع ایماس دگل، بلکه مشروعدر.

یمین ایتمیش کمسنه حیلہ ایتمکنه محتاج اولماس، کفارت

یمین یورورده خلاص اولور. بس قیو وجه ایله اوشبو آیه‌نی

دلیل ایتوب «حیلہ جائز و منصوص» دیمک دوغری اولور؟

درست اجتهاد درجه‌سینه ایشمش ذاتلردن بر طلقلرینک اثرلرنده

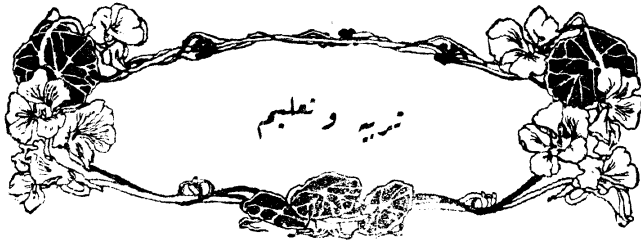
بر نیچه اورنلرده «حیلہ» کورونور. ابو حنیفه حضرتلرینک

یوقاریده ایتمش سوزی‌ده تورکستان علمالرینه کورونورمی؟

نوی رحمة الله: «بر مسئله، اون کتابده کورلسه‌ده بری

آرتدن بری ایه‌روب کلسینک خطاغه کتمگی ممکن اولدیغندن

سکایقین دلیل اولوب یتماس» دیگان سوزی غایت حقیقی بر سوزدر.

تل و ادبیات اوقو اصولری

صرف - نحو: - تل درسندہ معلم و معلملرنک اوستلرینه یوکلہنگان آرتق اھمیتلی و شونک بلن برگہ آرتق مسئولیتلی اش تلنک صرف - نحوون اوقوتا بلودر، بو درس نیتدر اوزینک تیشلی و درست بولی بلن اوقولسه، شول قدرلی فایدہلی ہم کیردک، اما نیجدلی اصولسز و صانغہ آلمیچہ اوقولسه شول چاقلی اوق زبانی و شول قدرلی اوک شاگردلرنک عزیز و قتلرن بوشقہ نهرم ایتوب، فایدہسزغہ باشلرن قاگغرتا تورغان کیرہ کسز بر نرسہدر. کسلیک دنیا سندنہ و مدنیت صحنہ سندنہ پیدا بولوب تورغان ہر نرسہ و ہر مسئلہ، ہر فکر و مسلک نیچکدہ بولسہ بر جھندن یا بیک قاتی ہجومگہ یا کہ آچی تنقید و اعتراضہ دوچار بولا کیلہ. بو، مدنیت تاریخندہ اوزلمیچہ صوزلوب کیلگان ہم مدنیتنگ صوگغنی ذیقہ سینہ حدلی صوزلوب بارا تورغان طبیعی و لازم بر حال بولسہ کیرہک.

تلنک صرف - نحو (۱) سن اوقتواشی دە اعتراضدن بوش قالمادی. مدنی ملتلردہ بو حقدہدہ شوشولر بولدی. بو نزاع ۱۹۰۳ نجی یللردہ روسیہ و روسلر آراسندہدہ کوچن سیزدرہ باشلادی. شول روسلر آراینندہ باش کوتہرلووینک تاثیر ایلہ بولسہ کیرہک، بو نزاعنگ چاتقیسی اوچیتل خلیل افندی ابوالخائف طرفندن بزنگ مطبوعاتمزغہدہ چاغلدی، «شورا» یتلرینہدہ کیلوب کردی. لکن بو افدینگ مقالہسی، بیک قزقنہ بر یول بلن، صرف - نحو مطلق کیرہ کمی، اوینہ کیتلوب یازلغان ایدی. شونک اوجون دە وقتندہ بزنگ طرفزدن شول اوق «شورا» ژورنالندہ آگا قارشلی یاخشی اوق اوزون بر جواب وردیدہ یازلوب اوتدی (۲).

بزده، باشقہ تللرنک بولماسہدہ، اوز تلمزنگ صرف - نحو سن اوقتوغہ قارشلیق بوگانچہ نیچہ عصرلر بونچہ بتونلہی

(۱) صرف - نحو تعبیری ایکسی برگہ بو اورندہ (грамматика) مقابلندہ پورتلہ.

(۲) ۱۹۱۲ یلنی «شورا» لرنک ۱۹ نجی ہم ۲۰ نجی عددلرینہ مراجعت قیلنہ.

ایدیلر «دیب زارلانولرینی قات قات ایشتہ تورغان ایدک. صوگ یللردہ غی باشقرد آراسندہ غی احوال و آلارنگ خاتون قزلرینک حرکتلری آندی خلاف و معناسز سوزلرنی یازارغہ مساعده ایتہسہ کیرہک. چونکہ حاضرندہ اوقو یورطی طالبماغان، ایسکی چہ آبصطایدن غنہ بولسہدہ آندہ اوقو عادت قینماغان اول یوق. باشقرد آلارینک کوبرہ گندہ قزلر ایچون منتظم مکتبلر دوام ایتہدر. اورنبورغ - قارغالی دن یتشکان معلملر ایلہ ترتیبلی قزلر مکتبلی باشقرد ایلی نک کوبرہک قسمنی تشکیل ایتوب کیلہ و موندن صوگ همان ترقی ایتہ باروونندہ شبہہ یوقدر. مونی یازودن، ظرفدارلق قیلو و باشقردلرنک عیبلرینی کورسہ تمسکہ طرشو توکل. آرادہ ہیچ نرسہ آگلاما و جیلردہ بولور «اورمان کیکسز بولماز» دیلر. بو حال، مدنی ملتلردہدہ بولمی قالماز. لکن کوچیلک خلافنی تشکیل ایتکان حالده بوصف حقدہ سوزقوزغاتوب طور و ہم باشقردلر آراسندہ ترقی باشلانوب مکتب و مدرسہ تربیہ قیلوب اوقو ہم اوقتوغہ هوس آرنہ باشلاوغہ تشکر بیان ایتہسی اورندہ بر یاقدن خلاف معاملہدہ بولنو بتونلہی مکروه براشدر. عبدالله ابراھیمف چاپق اولی.

شعر:

ایبده شیمہ.

بلہم: سین کیک کوکلی جن ییگسون، ہیچ بوغالماسون، قارا اجلی یاوزلاردای، قارا کونلرگہ قالماسون. سینک کرسز تازا کوکلیک مقدس اوی بلن طولغان، سویوکلی خاقگہ خدمت ایتہرگہ آغہ اومطولغان...! چغار تاگ بولدوزک کوکگہ، آتار تاگ یاقتر آلدک؛ یولگدن ئەیدہ یور ایبدہش، بخت، شادلق تلب قالدم! ع. ییگی.

آنک حقدہ...

فرشتہدن مانور اول یر قزن کم بختینہ، خدای، یاراندک، اوجماخکدہ اوسکان اول چہچہ گنگ، کمکہ بولور، آنی کم آلور... اول قاناتسز معصوم فرشتہ گنگ، کمکہ گنہ کوکلی طوقتالور...؟....

ع. ییگی.

لا لا

فطرى بر طبيعت حكمن آلوب كیلگان. شونك اوچون بزنگ آگا قارشومز توگل، قارشومز و اعتراض ایتمه و مز عجب بولور ایدی. شول اوق سبب ايله، بو حقدده چیتدن ایشتلگان تاوشلرنگ بزگه تیز تاثیر ایته چکي طبعی. اوز نلمزنگ صرف - نحوسن اوقتوغه قارشى تورغان متعصبلرمن بلکه خ. افندی مقاله سن کورگچ قوانغانلردده.

لکن شونى خاطر دن چغارماسقه کیرهك، مدنى ملتدده گي صرف -- نحو اوقتوغه قارشى طورو بلهن بزنگ قارشى طوروو مز آراسنده كوك بلهن یر قدر آیرما بار. آلازلنگ اصل اوز طبيعتدن آلوب یا صالحان هم شاگردلرگه، باشلرنده غى معنالن کیرهك تلدن و کیرهك بازوب افاده ایتو اوچون، عملی بر فایده و یاردم ایته تورغان صرف - نحوگه قطعیا قارشى توگل بلکه آگا جدی طرفدارلردر. آلازلنگ قارشى کیلگانلری، قاتی هجوم ایتوب یوقغه چغارغه طرفدارلری، تلنگ اصل و فطرتی هم آهنك طبعیسی بلهن اویوشماغان، عملی بر فایده بیررلك روشده یاخشی ترتیب ایتلمه گان و اصول تعلیم قاعده لرینه موافق اوقتولمی تورغان صرف - نحو درس لریدر.

طورم شده عملی فایده سی تیمه گان هر نرسه مکتب دن قوولورغه تیش ! ..

منه بو، حاضرگی زمانده مدنى ملت مکتبلرننگ اصل و صالحلام نیگری. شول اساسقه و شول اصل قاعده گه خلاف بولغان هر فن گه یا که درس لرن شول قاعده گه موافق اوقوتا آلمانان هر فن معلم لرینه قارشى «مکتب دن اوکچه گنی کوته را!» دیب هجوم قیلوغه و آباق تیب ازغروغه البته بیک طبعی بر اش ایتوب قارالسده حق یوق توگلدر. بوندی هجوملر، بوندی اعتراضلر بر صرف - نحو درس لرینگنه توگل بلکه فایده سز، چوالچق، یا گلش و یالغان نظریه دن گنه عبارت بولغان هم اصول سز، نیچك ایتسه آلاى اوقتولاجق بولغان هر بر طبعی و ریاضی فنلر حقدده یورتله. منه شول نقطه نظر دن بولغان اعتراض و هجوملر نیچك اصل علوم طبعی و ریاضیه نك مکتبلرده اوقتلووننگ کیره که مهن آکلا. تماسلر، صرف - نحو درس لری حقدده غى اعتراضلرده، شولای اوق آلازلنگ کیره که مهنه هیچ وقته ده قورال بولا آلامیه چقلردر.

صرف - نحو اوقتو اصوللرن بیان دن تلک، آنك نیدن عبارت بولغان، آندن مقصود هم آنلرنگ مکتبلر مزده اوقتو. لووننگ تیشلگن؛ صرف - نحو درس لک لریننگ نیچك ترتیب ایتلورگه کیره کلگن و باشقه شوندى خصوصیتلرنی بر آز بازوب اوتهرگه تیش تابامز.

صرف - نحو نیرنه عبارت: بر تلنگ صرف - نحوی اول تلنگ اوزینك طبعی و فطرى بولغان توب قانونلر دن هم اوزن باشقه تلر آراسنده آیروب نانوتا تورغان خصوصیتلر دن و آهنك طبعیه سندن عبارت.

آدمنگ تلن، اوزینك وجودی (گه وده سی) کبی ایتوب اویلا کرا! آدمنگ وجودی نیچك اوزن تشکیل ایتوده اهمیتلری و خدمت لری تورلیچه بولغان کیسه کلر دن. واق جز لردن جینالوب، شونلرنگ هیئت مجموعه سندن (جیتتغدن) عبارت بولسه آنك تلیده شولای اوق اهمیتلری هم وظیفه لری تورلیچه بولغان کیسه کلر دن اویوشقان بر مجموعه در. آدم وجودن هیئت مجموعه سی حالنده یعنی بتون بر وجود ایتوب تیکشرو بولغان کبی کیسه کلرگه بولب، گه وده نی و انقلاب، هر بر کیسه کلنگ، میدانده آدم وجودی بار بولوب به شه و اوچون ایتکان وظیفه لرن، اش لرن آیروب تیکشرو هم اول کیسه کلرنگ نیدن بار بولغانلقلرن تفتیشله وده بولا. بو، علم تشریح، علم وظایف الاعضا و علم روح فنلر دن خبری بولغانلرغه معلوم.

منه شول فنی هم طبعی ترتیب بلهن تیکشرو تل طوغر یسندده ده یورتله. بر تلنگ هیئت مجموعه سندن یعنی کوب تورلی کیسه کلرنگ بر گه اویوشوب ایتکان وظیفه لرن دن بارلقغه کیلگان بتون وجودی بار. منه شونى تیکشرو نتیجه سنده کیل چققان قانونلر تلنگ «نحو» ی؛ نه آنی تشکیل ایتکان کیسه کلرنی، آنلرنگ هر برسینك آیرم وظیفه لرن و اصللرن باشقه تیکشرو دن جینالغان قاعده لر «صرف» ی بولا.

آجغراق آگلاشلسون اوچون تاغی ایکنچی تورلی بیان ایتیک: تلنگ هیئت مجموعه سی یعنی وجودی - گه وده سی جمله لر بولوب، آنلرنگ کیسه کلری سوزلر و سوزلرننگ کیسه کلری ایچکلر، ایچکلرننگ جز لری حرفلر، حرفلر ایسه تاوش یلگیلریدر. منه، سوزلرنی جمله لر آستینه آلوب، آنلرنی بر برسی ايله جیناب برسن ایکنچیسینه به یله نگان حالده تیکشرو دن تلنگ نحوی میدانغه کیله. نه ایندی، جمله لرنی کیسه کلرگه و انقلاب، هر سوزننگ معنای آگلا توده غی آیرم خدمتن تفتیش قیلو هم آنی ایچکلرگه، تاوشلرغه بولو کبی اش لردن تلنگ صرفی بارلقغه چقا. ایندی اوشبو بیانمزدن صرف - نحو ننگ نیدن عبارت بولغانلغی شاید آگلاشلسه کیرهك.

تلنگ صرف - نحو نیچك هم فایده آلتوب
اسرئمه: - معلوم که طبعی و ریاضی علملرنگ یعنی تیره یاغمزنی نه یله ندروب آغان بتون طبیعت دیناسی حقدده غى فنلرننگ قانونلری قاعده لری بیک کوب تیکشرو لر، بیک کوب جدی

تجربه لر آرقاسنده ناق طبیعتسنگ اوزندن چغارلوب توزوله لر . شونگ شیکلی اوک، تلنگ صرف - نحوی و باشقه ادبی نظریه لری ده تلنگ اوزندن، اوز طبیعتدن، اوز روحندن و اوز خصوصیتدن تابلوب چغارلا؛ اولده باشقه فنی قانونلر کبک اوک تلنگ اوزینگ اچنده تورلوب صافلانوب یاتقان طبیعی قانونلردن اشلنه، یعنی صرف - نحو قاعده لری تلنگه چیتدن کیلترت ناغلمیلر .

قسقه سی: آدمسنگ جانن و موجودیتن دماغدن (میدن) هم آنک بوتن اعضالردن، اعصابلردن باشقه تصور نیچک ممکن بولماسه، بر تلنگ بارلغن ده صرف - نحو دن باشقه تعیین ایته آلو شولای اوق ممکن توگلدر .

شول حالده تل دیمک صرف - نحو دیمک؛ صرف - نحو دیمک دخی تلنگ ناق اوزی دیمکدر . تل ایله صرف - نحو ایکسی بر توری اوک نرسه لردر .

ایندی تلنگ صرف - نحون یعنی تلنگ اصل و طبیعی قانونلر کملر تابوب چغاراده، آنلرنی کملر معلوم بر ترتیب آستینه آلوب کملر توزی؛ آنلرنی کملر آیرم بر فن حالینه قویالر، مسئله سینه کیلیک . فنلرنگ قانونلر طبیعت خزینه سی اچندن کشف ایلوب چغاروب ده آنلرنی معلوم بر ترتیب آستینه آوچی، قطعی بر فن و علم حالینه قویوچی ذاتلر: شولرنگ اوزلرینگ متخصصلری یعنی طبیعیون و ریاضیونلر بولغانای معلوم . بو ذاتلر شول طوغریده بتون عمرلرن و اجتهادلرن قزغانمیچه صرف ایوچی، بتون حیاتلرن شول بولغه باغشلاوچی و فدا ایوچیلردر .

نهق شونگ شیکلی اوک، تلنگ صرف نحون و عموما آنک بتون طبیعی قانونلرن، سرمایه لرن تابوب چغاروب آنلرنی مخصوص بر فن بر علم رهوشینه کیلتر و چیلر ده تل علمینگ اوزینگ متخصصلری و فیلاولغر بولا .

تلنگ متخصص عالملری شول حقدده کوب تفتیشلر، کوب تجربه لر یاصیلر . تلنگ هر بر حالن هر بر ظهوراتن، هر توری یه شرنلک و نهچک لکلرن تل خزینه سینگ اوزینگ اچینه چوموب، بتون کوچلری بلهن انقلاب تیکشهرلر، جنتکلیر . تودلیچه تحلیللر یاصیلر، تحقیقات یورتلر . نهایت شوندی جدی تحقیقات و تجربه لر آرقاسنده، کشف ایکنان قانونلرینه اوز عقللری، وجدانلری، ایمانلری کامل قناعت حاصل ایکنانچ هم آنلر ایله باشقه لرینه ده قناعتله ندرلک بر قیافتکه کیلگج، شول قانونلرنی بر گه جیناب تلنگ صرف نحون و بتون نظریه سن فنی بر ترتیب آستینه آلوب میدانغه قویالر .

بو بیانمزدن مقصودمز شول، که بر تانگ کیره ک صرف نحو

قاعده لری، کیره ک باشقه توری ادبی نظریه لری بولسون، نیچک ایتمه آلی هم کم بولسه شول کشتی طرفندن میدانغه کیلتره تورغان بکل بر اش دیب حسابلاو زور یا گشلقدر . چنده اول غایت آور هم غایت مسئولیتی بر اش . اول فقط آنک یولینه بتون عمرلرن فدا ایوچی زور استعدادلر و اوزینگ متخصصلری طرفندنغه میدانغه کیلترلور گه ممکن .

خصوصاً حاضرگی کونده اشله نوب یاتقان ملی تلمز، اوزینگ طبیعی قانونلر و طبیعی خصوصیتلرینگ یا گلش آگلاشلمیچه، یا که نیندیده بولسه بر هر خارجی تاثیر بلهن اوز گزغانمیچه، طبیعی لگندن چغارلمیچه، وانلمیچه قزغانمیچه صاف حالنده گنه میدانغه قویوون، اوزینگ طبیعی سرلرینگ توگه ک کشف ایلوب بتون فقط اوزینگ متخصصلردن غنه تیلر و کوبه . یازمشینگ آنچق شولر قولندن غنه حل ایلووینه زار بولوب تورا . . .

تلمزنگ صرف - نحوی و باشقه نظریه لری کامل اشله نوب، تمام قرارلاشوب و قطعیه شوب یکنان دیب اویلاب اوزمزی بوقلا تورغه بهوتور گه یارایم . بوگا ایرته نملی . آنی بحق کورو ایچون بایتاقنه و قتلر اونکوره گه کیره ک . آنک کیره گنچه کاملله شوب و قطعیه شوب یوووی اوچون شول بولده چن چندن اوزینگ متخصصلری بولوب ده آنک اوچون چنلاب باش و اتارغه، بتون عمرلرن شوگا باغشلاورغه، کوز نورلرن قزغانمیچه شول بولده بترر گه، نهایت جانارن شونگ اوچون قربان قیلورغه زور احتیاج بار . شونسز تلمزنگ قانونلری هیچ یمرلمه سالک بولوب نغوب، قطعیه شوب فیهله شوب هم عمومیله . شوب یته آلاچق توگل . شونسز اول قانونلر اوزلرندن عملی بر فائده قأمین ایته آلمایه چقلر . شونسز تلمزنگ بتون احوال طبیعی سن اول قانونلرغه و اول قانونلرنی ده تلمزنگ بتون احوال طبیعی سینه تطبیق ایته آلو احتمالمز یوق .

حاضرگی کونده کی صرف - نحو قاعده لرمز فقط تلمزنگ بعض حاللرینمکنه تطبیق ایته آلورلق درجه ده در . صرف - نحو اوقوتقاندده قاعده لرنی عملگه تطبیق ایته ساعتلری یکنانچ، توگل بالالرحق معلم اقدیلرنگ اوزلرینه تلنگ ادبیاتمزدغه کی کوب حاللرینه، کوب ظهوراتینه تطبیق ایته آلودن عاجز بولوب قالورغه طوغری کیله . آخرسی شا کردلر آلدنده قزارنه سگ، بورتنه سگ ده نهایت نملی چن و کامل صرف - نحومز بولماغانن آگلیسگ .

لکن بو سوزلرمزدن تلمزنگ صرف - نحون نملی اوقوتوب ماتاشورغه ایرته یا که اوقوتو فایده سز دیگان معنا آگلاشلماسون . بز - قطعیا آندی فکرده توگلمز . بز تیک بوسوزلرمز بلهن حاضرگی صرف - نحولرمز تلمزنگ بتون تارماقلرینه تطبیق قیلا آلورلق درجه ده کامل بولماغاننغه نملیته مز . اما حاضرگی صرف - نحولر

تلمزنگ فقط بر نیچه توری ظهوراتن تحلیل ایتهر که یاردمله شورلک بولوب، بر آز قسیمینگ طبیعی قانونلرن آ کلاوغه فایده ایتمده بز آنی مطلقا بر نیچی اهمیتی درس ایوب اوقتورغه تیشمز. یقندر زمانلر بویینه اوز تلن و اوز ادبیاتن اوزی خورلاب، اوز تلندن اوزی ییزب کیلگان بر خاق اوچون تلینگ بر قدر قانونلرن بلورگه و تانورغه ایته باشلاوی اوزی زور بخت ئلی. تکامل قانونندن باش تارتماسق انشاءالله نه کر نهب باریسی ده توگه لاله نور.

معلم: عبدالرحمن سعدی. «یکاتیرینبورغ».

مکتب طشندده اوقو

ملتمز آراسنده اوقونگ کیره کلگی آ کلاشلوب روسیه ننگ کوب شهر و اوللارنده ایر وقز. بالارغه مخصوص ابتدائی مکتبلر دوام ایتمکنی هر قایسیمزغه معلوم. اولیره موندی مکتبلردن نادان آنا آنالر قورقسه ندرده، بارا بارا آننگ فائده لی ایکنن توشونوب بو مکتبلردن ییگره کده کوب نهرسه لر امیدلنه باشلا دیلر. مکتبینگ معلمی یا که معلمه سی تعلیم فنندن خبردارمی - توگلمی؟ مکتبده اوقوچیلریک کوب بولوب تورلسی تورلیجه - ایسه توشکن وقتده کیلوب، اوقوچی توری قیونلق آستنده قلامی - یوقمی! مکتبینگ مادی و معنوی کیره کلری جیتشمی - توگلمی؟ نه نه آنده آلارنک هیچ بر اشلی بولمی. تگی اوزلرینک زور امیدلرن هامان آرتدرو یولنده غنه بولار؛ منه بالام اوقی، کشی بولا دیب قووانلر. نه نه آننگ اول بالاسی نیچه یلر اوقوب مکتبنی بتره، شهادتنامه ده آلوب چقا. آکا ایندی اشکه کر شرکه و آقیچه نابارغه وقت جیته. اولده ایندی آتاسی یا آغاری شیکلی دنیا کوته باشلی، حتی بالالی و خاتونلی ده بولا. تگی مکتبده اوقوغان کتابلری قایسیسی آنده، قایسیسی مونده قالا یا که جیناق بولوب قرق قابات قارالسده، هامان شول بر نهرسه بولوب مطالعه دیگن لذتی بر اسمنی طودرمی. اول اوقوونگ طورمشینه کیره کلگی ده سیزدرمی.

بر وقتلرده «شورا» ده، اوقودن ابتدائی مکتبلر ایندی مقصودنی حامل ایتلر؟ دیگن معنی لی سؤاللر بیرلوب آکا قارشلی جوابلرنک کوبی طورمش ایچون کیره کلگی کشی ایتدروب چغارو معنی سنده بولغان ایدی. نه صونگ ابتدائی مکتبلریز شول مقصودلرنی اوتی آلارمی؟ شول مکتب بترگن بر شاگردیز، دنیانگ حاللرندن خبردار بولو ایچون قولینه بر غزته آسه کوزی آکیتستوا تیلیگراملرینه توشوب: آفینا، لوندون، بوخاریست، بالقان یاروم آتاسی، چناق قلمه، ملی، سیاسی اقتصادی، موفقیت،

افکار عمومی، مادی و معنوی دیمک کبی سوزلرنی اول نی دیب توشنه؛ طکلا و چیلرینه نیچک دیب آ کلاتا آلا؟ بو سوزلرنی اوزی درست اوقیمی؟ یا که کوکل آچور و ادبیات بلهن طانوشر ایچون قولینه بر رومان رساله سن آسه، اول آلارنی کوکلیگنه ایتدروب، سویله شکن شیکلی سؤال و طواوش علاملرن بلوب اوقیمی؟ یا که هر بر سوز صابن - دیگه تنی قاتشدروب اوزینه ده طکلا و چیلرینه ده روحسز ایتدروب چغارمیمی؟ روماتنگ طبیعتی تصویر ایتمکن جیرلری کورنسه، اول جیری قزقسز دیب تیک عشق تیره سنگنه اوقوب قویلمی؟ یا که قولنه بر زورنال توشسه، آزاراق باش یاغن قاراشترغالاب - قزغی یوق مونگ - دیب ارغتمیلرمی؟ منه اوشبونک کبی سؤالرنک کوبنده اوکنجکه قارشلی موفقیتلی جوابلر بیروب بولمی. مکتب بترگن یاش بوونلرمنک غزته و زورناللر و باشقه ملی مطبوعاتمزه توشولری شول توبه نره ک درجه ده طوروب لذتی بسر مطالعه اسمن آلا آماغاج مطبوعاتمنک طارالووی ده هامان شول بر تورلیگنه بولوب بارا. بار قدر زورنالریز تیک شول معلملر و بر نیچه فکری آچق اماملر ایچون گنه شیکلی دوام ایتلر. بر غزته آدرغان سوداگردن، زورنالده آدراسکمی؟ دیب صوراساگ اول - یوق - دیبکنه تیز جواب بیره. نیک دیسه ک وقتی یوق ایمش هم اول نیگه کیره ک ایمش... حالبوکه طورمش ایچون غزته دن زورنال آداراق کیره کلگی هیچ انکار ایتمسه کیره ک.

منه محترم اوقوچیلر! سزینک نظر کرغه مین بو حقدده بر آز اوز فکرمنی تقدیم ایتم: حاضر کوب اورنلرده بهش بوونلریز مکتبینگ ابتدائی صنفلر نغنه توکل بر ایکی یل رشدی صنفلرده ده دوام ایتلر. منه بولارنک صونگی صنفلر نده غی درس ساعتلری آراسنده آتاتنگ بر ایکی ساعتن بولسه ده، غزته و زورناللر بلهن انشدرو. مطبوعات حیات بولنده یاخشی بریکه شچی ایکنن آ کلاتو، بیک مصلحت بولور ایدی. شول شاگرد مکتبیدن چققاچده قارالماس، فکری، آکی و طورمشقه قارای رختله نه گنه بارر ایدی. اول هر نهرسه که فنی جهندن قارار، کچکنه بر کتبخانه سی بولور، اوزون کیچلرنی قوناقلر سیلاشوب فائده سز لافر دیلر بلهن اوزدروندن، کتبخانه سنده اوطوروب مطالعه لذتی بلهن روحی آزقلر آلونی وجدانی بیک آرتق صانار ایدی. بزده ایندی کوب شکرلر بولسون، مطبوعات و ادبیاتمزه ره تکه صالغان، فنی و اقتصادی اثرلر کتبخانه لرمنی زیتیلر. کوب اورنلرده مکتبلرمز ابتدائی درجه لر بله ننگنه قناعتله نیچه رشیدلرنی بتروب اعدادیلر که باروب تره لگن. مکتبلریمزنگ مادی جهتلری ده حاضر ره نله نو یولنه آباق باصوب بارا...

اول وقت بزنك دوس ايشلر باري تىگر انسان ايدى
 احق يوق كې ايدى باري گوزل انسان ايدى
 صايلىدر ايدك علمنى نادانغه هيچ يوق سان ايدى
 اول زمان حرلك بولوب مجلس قورو آسان ايدى
 هي عمرلر اوتىدى كىندى قايا كىندى اول زمان؟
 ياماس ايدى آوزن آندە كولىكولردن هيچ زمان
 بولار ايدى شولاي شاد دوستمز اكثر زمان
 شول وقت قزلىنىك صلولغىدن آلاشان!
 كورمگان آندى صلونى بز توكل، بتون جهان
 قابده اول شب هاي، مولر گفنگولر بار ايدى
 مونه بو چاقده كوزلر نىندى نازلى اولديلر
 يلمايوغه جان بهاسين سورى تورغان اولديلر
 عشقبه آرقلاتوب عاشقنى كويا بونديلر
 بونديلرغنه توكل عاشقنى كويا صويديلر
 بر وقت مونچه رحيمسز توكل ايدى قزلى.
 بوزماننىك قزلى هيچ التفاتنى قىلماغان
 شوندى قىلاناكه كويا سىنى، هيچ بر كورمگان
 كورمىمى چنلابده سىنى. ياكه يورى كورمگان؟
 ظن ايدرسەم آلدەراق قزلى بولاي هيچ بولماغان
 آندە طوطاشلردە أملر كوز قسولر بار ايدى.
 مونه ايندى بو زمانلر آلدراقنىك عكسيدر
 عاشقى رسوا ايدەن عشق و محبت كاسيدر - (قدح)
 موندن اولمقلق سلامت علم و حكمت رأسيدر - (۱)
 كورمەسەك بز كورمە بزده، كورمەسەكنى باسيدر! (نى زبان بار؟)
 نيچه يىلر اوتىدى اما كورمەك قزلى بوزن
 مغرور اولەدر آخرسى بو وقتنىك قزلى
 بتدى ديم ايچ «كوزقسولر هم دخيدە امرى»
 حسنينه مغرور اولەلر يوق ديوك نظيرلى
 التفاتقە آلميلر ايچ قاجو اولوب مقصودنى
 يانمزده اولى فانداى صلولر بار ايدى.
 بو شعرنىك تأثيرى بلميم نيچوك تأثير ايكان؟
 تشويق اوقوجيلرنى نىندى صوك تشويق ايكان؟
 شعرى يا سجرمى ياكه خود تصوير ميكان؟
 بولمەسه ئالله برەر مقصودنى تقدير ميكان؟
 شعرنى كورگاج «ذاكر» نك ديدى الكانارده «واى»
 مونه قارتلر نيشلەديلر بو شعرنى ايشدوب
 دردله نوب كىنديلر ايچ بورونغير ايسكه توشوب
 (۱) «ارأس الحكمة مخافة الله» حديثه اشاره در.

منه حرمتلو اوقوجيلرمز!... ايندى قالغان خدمت كوبرەك
 بزىدن بولورغە تيوشلى؛ رسول اكرمىزنىك طوغاندن ئولگەنجى
 اوقورغە قوشقان نصيحتلرى بونچه اوقولرمزنىك برسى مکتىبنىك
 اجنده بولسە، برسى مکتىبنىك طىشندە بولسون. بو ايسە: غزته
 ژورنال، ادبى، فنى، دىنى، اقتصادى و اجتماعى اثرلردن عبادت
 كىتبخانه بلەن بولسون. معلم: يارالله مرادى «غوريف»

اشعار:

تخميس

(«اسما» اسملى كىتابنىك ۲۱ نچى بيتندە بولغان شعرلرنى تخميس)

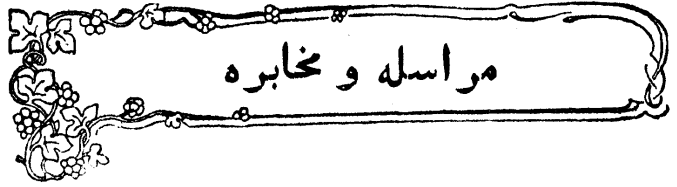
بز بورونراق دىنادە مونه نيچوك طوروجيدك
 يك حضور شادلىق ايله بزلر عمر سوروجيدك
 جرلك، ماتورلر، موزيقەسن ايشتوجيدك
 روحمىزنى شعر، حكمت و عطايلەن صافلاوجيدك
 اى قابه اول كون كه بزده شب طوروار بار ايدى.
 كوكلمىزنى صافلى ايدك علمى مجلسلر توزوب
 باقەغە جمع اولە ايدك يم بەشل چاتر قوروب
 سوزگە جرئت ايتمىلردى كەسە بزلردن اوزوب
 «شاه يىم» اولغان ايدك، قاغو بزلردن قاجوب
 اما دشمانلردە غملىر، ايچ پوشولر بار ايدى.
 كىلگلى تورغان ايدى دوستلرىمىز قايسى وقت
 بزده بارغالى ايدك شول دوستلره وقت وقت
 ادبيات مجلسى ياصى ايدك بعض وقت
 صو بويىنە بارغالىدك بر نيچه بز جاىگى وقت
 بر زمان چغار ايدك بز قرغە دوست ايشلر ايله
 قرغە چىغوب قورا ايدك يم بەشل چاترنى بز
 ايچە ايدك چاي ايلەن شەفالى قىزلرنى بز
 اوقى ايدك گاه غزته گاه كىتابلرنى بز
 صحرا دە ايسناوجيدك خوش ايسلى چەچەكلرنى بز
 آندە اويونلر كولولر سىكرولر بار ايدى.

خرابه‌لری بار. قدیم «مرو» شهری ده اوشبونده بولغان ایمش. بونده بیک کوب هم صنعی طاو-تپه‌لر، دیوار و گومبه‌لر بار. اوشبو خرابه‌لردن بیک کوب آثار عتیقه‌لر تابولمش هم حاضرده تابولمقده در. اوشبو ویرانه‌لرده بیک کوب قدم‌گاه و زیارتگاهلر بار. بیک محکم پخته اشله‌نگانگه کوره قایسیلرینک بنالری ئلده اولگیچه تورادر. اوشبو قدم‌گاهلرینک الوغلرنده شیخلر - مجاورلر (تورکمن ایشانلری) بار، بو مجاورلر اولیالرنک وارنلری آتالادر. مونده بیک کوب زیارتچیله هم دنیانگ هر یرندن سیاحلرده کیلگیلر ابکان. مونده چالونغان قربانلرنک نذر - نیازلرنک حسابن بر خدا اوزی گنه بلور. زیارتلرنک مشهورلری امام ابو یوسف، تورک پادشاهلرندن سلطان سنج، پهلوانلردن احمد زمچی و غیریلرنک مرقدلری بار. مونده عجبیره گی شول: پهلوان احمد زه‌جی حضرتلرنک زیارت گهنده قاربوز کبی یومری شوما هم آقصل بر طاش بار. ابو مسلم خراسانی حضرتلری خروج ایدر وقته، بشارت بولغان ایمش، «آی بالتا» نام قورال حاضرلرگه. شول قورال تام بولغاچ اولیلرنک قارشوسنده‌غی چنار آغاچینه چابوب (صوغوب) قارارغه. اگر آغاچنی کیسوب چغارسه غزاگه چغارغه وقت. اما کیسمه‌سه یوق ایمش. اما «آی بالتا» ایله مذکور آغاچقه صاحب تهر چابوب قاراغان. آغاچنی کیسوب چغارسه‌ده چابوچی سیزمه‌گان‌ده هم آغاچ‌ده آواینبچه اورتنده اوطوروب قالغان. شونلقدن ابو مسلم ئلی وقت یتمگان ایکان دیب خفاده قالغان ایمش. شوشی وقته پهلوان احمد زمچی اولیاء بلخ شهرندن مذکور طاشنی آتوب بیره‌مش‌ده طاش چنار آغاچینه کیلوب تیوب کیسلگان یرندن آغاچنی آوارمیش. شوندن صوگ اشنی آگلاب ابو مسلم خروج ایتمک ایمش. بو طاش شوندن پربلی اوشبو قدم‌گاه‌ده صاقلانا ایمش. فقط بر آز کیتوگی بار، سببی روس مأمورلری «مرو» نی آغاچ بو طاش‌نک اچی نیندای ایکان دیب کیتوب قاراغانلر ایمش. ۷) اوشبو «مرو» خرابه‌لری و آثار عتیقه‌لری هم تورکمن حاللری هم افغانستان خبرلری، مشهور طاش کوپر مخاربه‌لری و ماوراءالنهرگه دائر بیک کوب معلوماتلری چیوب، عزیزان ویسی زاده‌نک بیک مکمل بر سیاحت نامه تزوگانون ۱۹۰۹نجی یلرده «مرو» ده کورگان ایذک. اما باصلوب چقانن ایشتمه‌دک. شول اثر بو کونده باصلمادیمی؟

ابوهرام فخرالدین.

شورا. قرآن کریمده ذکر ایتمکگان «ساعت» برله بو کون، وقت بلور ایچون استعمال ایتمه طورغان قورال (ساعت) ایکسی بر توگل بلسکه باشقه نرسه‌لر. عرب تلمنده بولغان «ساعت» سوزندن بعض وقت «قیامت» (دنیا تیوب آخرت

بعضلر یغلاب بیاردی کوزلرندن یاش توکوب هم‌ده قارتلر اوشبو سوزگه کیلدیلر انصاف ایدوب: «یاش اچاگهنده بزده هم آندای یورولر بار ایدی»
شمر و فضیلت مجبی

مراسله و مخابره

نامعلوم. بزنگ اوشبو سؤالره‌زغه «شورا» ده جواب یازلسون ایدی: ۱) قرآنده ذکر ایتمکگان، «ساعت» حاضرگی زمان ساعتی ایله برمی - یا که باشقه‌می؟ مسلمانلرده حاضرگی ره‌وشده‌گی ساعت، خلفاء عباسیه زمانده‌غنه ایجاد ایتمکگانگی روایت قیلنه‌در. ۲) مشهور «حجر اسود» قای وقتدن یرلی معلوم ونی ایچون حرمت ایدلورگه تیوشلی؟ جاهلیت زمانده عربلر، حرمت ایتمکالر. اما حاضرگی توسیلر هم یهود و نصرانیلر نی ایچون حرمت ایتمیلر؟ ۳) مشهور «کربلا» واقعه‌سنده حضرت امام حسین رضی‌الله‌عنه‌نک یارانلری تمام شهید بولغاچ قرآن‌ده ذکر ایتمکگان، ایمان کیتورمش جنلردن بر فرقه‌عسکر مسلمان جن پادشاهلری برله حضرت حسین‌گه یاردم‌گه کیلوب، خوارجلر ایله صوغشورغه رخصت صورامش. حضرت حسین رخصت یرمی، فقط رحمتلر اوقوب‌غنه قایتارمش. بو سوزننگ اصلی باره‌ی؟ ۴) حضرت حسین‌نک مبارک باشن کیسوجی، شمر، آخرده ئت صوره‌تینه‌ه‌ورولوب «کربلا» دن «کوفه» گه قدر فرات دریاسی بویلاب، تان چغاروب صوصاب چابا ایمش. لکن فرشته‌لرنک گرزیلرندن قورقوب دریادن صو نچه آلمی ایمش شولای میکان؟ ۵) حضرت محمد حنفیه، آغاسی حضرت حسین‌نک انتقامنی آلمق ایچون یزید ایله صوغشوب یزیدنک عسکرینی جیگوب شامنی فتح ایتمش، شام‌ده یزیدنک سراینده دیوارده‌غی کله‌مده (کاپور) آغاسی‌نک، شمر طرفندن شهید قیلنوب تورمقده بولغان رسمنی کوروب غیرتدن اوشبو سراینی یاندرغش هم غایت غیرتدن نیشله‌رگه بلمی تمام شام شریفنی یاندرغش امر قیلمش ایکان، فقط شول وقته شام‌ده سلامت بولغان اصحاب کرام‌نک اوتولری ایچون یاندرتمی شامنی ایسان قالدیرغان ایمش. شوشی واقعه‌لر درست میکان؟ ۶) حاضرگی میرف (مرو) دن بر استانسه یرده، «به‌یره‌م ئلی» یا که «به‌یره‌م علی» دیگان کچکنه لکن تزوگ بر شهر بار. مذکور شهردن یراق توگل، برسی برسینه قوشلوب کیتکان بر نیچه ویران شهر هم قلمه (کریپوست) لرننگ

بلورگه تیوشلی. ویس زاده اثرنینگ باصلوب باصلماغانلغنی بلمیمز.

نامعلوم . بعض بر عقیده کتابلارنده، «تورات» شریفنگ نزولی باشقه کتب سماویلرنگ نزولی کبک بولمی بلکه یازلامش لوحهده بولدقنی روایت ایتلر. حالبوکه قرآن کریمده اول حقهده بر اشارهده کورلمی. واقعا توغری بولغان تقدیرده آنک لوحهسی ارض عالمندن بولغان بر لوحهسی؟ یا که باشقه بر علمدغنی؟ آنک کاتبی کملر؟ فرشتهلرمی؟... بز بیت فن نقطه نظرندن فرشتهلر نی بر روحانی قوت دیکنه یوروتهمز. آلارنک شونگ کبی مادی اشلر بله اشتغالی بولامی؟ درست، الله تبارک و تعالی هر نرسه که قادر مختار. لکن عادت الله ده آنک کبک اشلرنگ وقوعی باری؟ بولسه نیک باشقه کتب مقدسه لده شولای نازل بولماغان؟.. شوشی مسئله خلق ایچنده «اعتقادی» مسئله بولغانلقدن «شورا» آرقلی حقیقتینی بلدرووگرنی اوتتهمن.

معلم نعمت الله کوزه میایف .

سورا: موسی پیغمبر حقنده قرآن کریم «وکتبنا له فی الالواح من کل شیء موعظة و تفصیلا لکل شیء فخذها بقوة و أمر قومك أخذوا باحسنها»، «والقی الالواح و بأخذ برأس اخیه یجره الیه»، «ولما سکت عن موسی الغضب اخذ الالواح و فی نسختها هدی...» روشنده خبرلر سویلی و موسی پیغمبر، شول الواحده بولغان فرمانلر نی، قومینه تبلیغ ایتو برله تکلیف قیلنغانلغینی بیان ایتلر. مونگ معناسی «الواحده یازلغان نرسه، تورات ایدی» یا که «تورات الواحده ایدی» دیگان سوز بولادر. ایندی «تورات الواحده یازلغان بولو حقنده قرآنده اشارت یوق» دیو نیچوک درست بولادر؟ قرآنده اشارت گنه توگل بلکه آییق عبارت بار. بو مسئله ننگ اعتقادی بولغان جهتی شوشی غنه، اما آنی کیم یازغان؟ اول الواح اوزی نیندی نرسه ایدی؟ فرشتهلر نیندی قوتدن عبارت؟ روحانی قوتدن عبارت بولسه ل مادی اشلر برله شغله نولری ممکن بولامی! بر کتیب بر روش برله نازل بولغاندن صولک باشقه لری نی ایچون شول روشده نازل بولماغان؟. بو مسئله لرنک هیچ بری «اعتقادی» توگل همده مونلر نی بلو برله تکلیف یوق. بزنگ اوز مسلکمز که کوره موندی نرسه لر بو کونگی آدم بالارینگ ذهنلری ایرشه آلمی و اهللرینگ اقرارلرینه کوره بو کونگی «فن» کیرتسینگ طشندغنی اشلردر. اوزلری تابقان «الیکتریق» ننگ نیندی نرسه ایکانلگنی بلودن عاجز بولغان متفئلر، اوزلرینگ قابرغالرنده یورگان جانلرینی و آنک تصرف روشلرینی بله آلمی حیران قالغان صولک اقتراض و نظریه لر بیان قیلورغه مجبور بولغان بو کونگی علامه لر، قرآن حکایت ایته طورغان

بولغان کون اراده قیلنهدر. «وعنده علم الساعة»، «ویشلونک عن الساعة»، «أقترت الساعة» آیلرنده گی «ساعت» سوزینی تفسیر یازویچیلر شوشی معناغه حمل ایتلر. محقق عالمردن بعضیلر، «قیامت معناسنده بولغان «ساعت» برله «قیامت» نی اوشبو اویچ نوع که بوله لر: ۱) حشر و نشر بولغان کون. مونسی الوغ قیامت و الوغ ساعت بولادر. ۲) بر زمان خلقینگ وفات بولوب بتوی. مونسی اورتا قیامت و اورتا ساعت بولادر. رسول الله ننگ بر صحابه که «عمری بولسه بو آدم قیامتتی کوروب اوله ر» دیگان سوزندن، شوشی ساعت و شوشی قیامت مراد ایدی، چونکه الگ سوکندن اولگان صحابه شول بولدی، دیلر. ۳) هر بر کشینگ وفات ایتکان وقتی. مونسی کچکنه ساعت و کچکنه قیامت بولادر، «قد خسرالذین کذبوا بلفاء الله حتی اذا جاءتهم الساعة بغتة» آیتنده بولغان «ساعت» سوزندن همده رسول الله ننگ قاتی داول وقتنده توسی اوزگروب «تخوفت الساعة» دیگان سوزندن شوشی معنا مراد، دیلر. «ساعت» سوزندن بعض وقتده کیره ک قسقه و کیره ک اوزون بولسون زمانتنگ بر کیسایگی (الوشی) اراده قیلنهدر. فقیهلر اصطلاحنده بولغان «ساعت» سوزی شوشی معنادهدر. زمانتی کوب الوشلر که بولوب یورتو بیک ایسکی زماندن بیرلی معرفدر. بابل قوماری و آنلردن کورمکچی یونانلور، مصر خلقاری زمانتی بولوب یوروتدیلر. ته ولیکنی بولوده ایکی تورلی مسلک بولوب هر ایکیسی بیک ایسکیدر. بر مسلک خلقی ۱۲ که و ایکنچیلری ۲۴ که بولوب هر الوشنی بر ساعت دیب یوروتلر ایدی. هند خلقلرینگ آلمش کیساک که بولولری حقنده روایت بار. تاوولک ننگ واق الوشلرینی (۱۲ یا که ۲۴ کیساکنی) بلدر ایچون استعمال ایتوله طورغان قورال غه ده «ساعت» دیب اسم بیدیلر. شوشی «ساعت» ننگ نوعسی بیک کوب بولوب هادون طرفندن شارلمان غه ییارلگان ساعت «صو ساعتی» اسمی برله معروف بولغان ساعت ایدی. خلاصه: قرآنده مذکور بولغان «ساعت» سوزی باشقه و بز که معلوم بولغان «ساعت» باشقه. ۲) حجر اسود، ابراهیم و اسماعیل پیغمبرلر زمانته بنا ایتولگان کعبه معلوم بولغان کوندن بیرلی معلوم. جاهلیت زمانته حجاج عربلری اوزلرینی ابراهیم پیغمبر که منسوب صابیلر و ابراهیم اثری بولغانلقدن کعبه که حرمت ایتلر ایدی. اما شول اش که قاراب، بتون دنیا مجوسلری طرفندن کعبه و حجر اسودنک حرمتلو صانالووشنی آکلارغه یارامی. رسول الله دیناغه کیلگان وقتلرده کعبه نی بمرر ایچون مکه که کیلوچیلر بولغانلغی معلوم. موندن صولکغنی خبرلر کونی معتبر اثرلرده کورگانمز اوقوغانمز یوق. اراده بیک کوبلری خرافه ایکانلگنی آزغنه عقلی بولغان آدمده

نرسه لرنی تیکشررگه نیندی مجبورلک بولادر؟ اکرده بلو ضرور بولسه ایدی قرآن کریم اول حقده خبر بیرمی قالدیرماز ایدی.

آدم بالاسینگ بلگان وبله طورغان نرسه سی تامچی بولسه بلمه گانی دیکردر. «وما اوتیم من العلم الاقلیلا».

اسلام دنیاسینی اوجونچی مرتبه خطا اش که توشررگه حاضرله نگان و یللیری بووب بیگلرینی سزغانغان کشیلرگه آیه چک بر سوزمز بار:

بر تورلی علم درست بولودن آنک برله شغله نوجی متخصص عالمنگ هر سوزی درست و حقیقت بولو لازم بولمی. بو سوز، بو کون آوروپاده بولغان روح عالماری حقده غنه توکل بلکه تاریخ، نحو علملرنده حتی فقهدده شولای. فیهنگ یا کله شوی و عقل هم شریعت که صیمی طورغان سوز سویله وی ممکن، اما آکا قاراب «فقه» علمی یا گمش بولو و بالعکس یعنی فقه علمی، درست و حق بر علم بولودن هر بر فقیه سوزی درست بولو لازم توکل. آوروپاده بر عالم، بر سوزنی فن که بنا قیلوب سویله سه، معقول دلیلیری برلکده بولسه البته آکا اعتبار قیلورغه و دلیلیری انکار قیلورغه مجال بولماغان حالده نتیجه نی انکار قیلورغه یارمی. بو اش عناد و تعصب بولادر. اما بر متفنن، افتراض طریقی برله سویله گان بولسه موکا اشانماو، اهمیت بیرماو طوغروسنده هر کیم اختیار لی. بلکه: «اول، بیک عالم و متفنن آدم، البته بلمی سویله می طورغاندر» دیبو وشوگا اشانو، مذموم بولغان تقلید و جمودنگ اوزیدر.

آوروپاده الوغ عالملردن بری سیر کتابلرنده بولغان بعض بر سوزلرگه بنا قیلوب رسول الله حقنده «اول بوما زحمتلی کشی بولغان» دیب یا آکا بر سوز سویله گان و گویا شوشی سوزی برله آنک یغمبرلنگ انکار قیلورغه یول حاضرلمه کچی بولغان ایدی. «متفنن کشی سویلی» دیب بو سوزنی فن که اسناد قیلو یاراماغانلغی معلوم. دو قورلر اوزلری، کشیلر خبرینه بنا ایتوب گنه خسته لکنی تشخیص و تعیین قیله آلملر و دوا بیرمیلر حتی اون پرافیسور برکه حییلوبده بعض بر چیرلرنی آبروب بلملر و بعض وقت اتفاق برله بیرگان قرارلرینگ یا کشفلی ظاهر بولادر. ایندی بر ایکی سوزگه قارابده مگ یل مقدمه گی بر کشینگ خسته لکنی و خسته لگی نیندی نرسه دن عبارت ایکانلگینی تعیین قیلو نیچوک ممکن بولادر؟ بو، نیندی «فن» بولسون؟ شوشندی بر این باشقه بر کشی حقنده و باشقه بر آدم طرفندن سویله نگان بولسه ایدی، بو الوغ آدم شوشی کشی طوغروسنده «دوراک» دیگان بولور ایدی.

◆◆

فرشته ننگ نیندی قوتلردن و اشلری ده نیندی نرسه لردن عبارت ایکانلکنی بلو حقنده دعوالری بولماسه کیرهک.

شوشندی اوجی یوق بحثلرنی، لزومی یوق، تکلیف یوق، بلورگه امکان یوق بولغان مسئله لرنی تیکشر و طوغروسنده خلقمزننگ حریم بولولرینگ سینی بله آلیمز. مونده یازلغان سوزلرنی ده اوست اوسته کیلگان سؤالرغه مجبور بولوب یازمز.

مسلمان دنیاسی ایکی توری بیک زور خطاغه ارتکاب قیلوب آوزی پشکان ایدی. شونک ایچون موندن صوگ ایندی بیک صاقلانور، آلدینی آرتینی فکرله ب یورر، دیب گمان قیلر ایدی. لکن بو امیدلرنگ بوش غه حیقانلغی و اولگی خطارغه اوجونچی مرتبه توشه رگه حاضرله نگانلگی کورله در.

بزنگ بو کونمزده بیک کوب آدملر غزالی، ابن حزم، ابن رشد، ابن تیمیه، ابوالعلاء المعری، ابوبکر الرازی سوزلرینه اهمیت بیرمه گانلری حتی بو آدملرنگ کملر ایکانلکلرینی ده یاخشیلاب بلمه گانلکلری حالده تولستوی، گوته، باقون، دانتی و شیلر کیک اسملر حضورلرنده تزله نلر. و آنلرنی لایخطی صایلر، بر آزغه قلم طوقانلری ده شول اسملردن بر سینی قسدروب کیتارگه طریشه لر. اسلام دنیاسنده بر وقت یهود ملالرینگ اسملری شوشی درجه ده یوردی، مونلرنگ سوزلری حتی تفسیرلرگه قدر کردی و شوشی واسطه برله یهود خرافاتی اسلام ملکی بولوب قالدی. اسلام دنیاسینگ برنچی خطاسی شوشی ایدی.

یونان فلسفه سی ترجمه قیلغان صوگنده مسلمانلر قاشنده الک الوغ آدم آرسطو بولغان ایدی. کلام اهللری آرسطو مذهبنه تطبیق قیلوب عقیده کتابلری توزودیلر، مفسرلر قرآن آیتلرنی آرسطو مسلکینه تطبیق قیلدیلر. مونلرنگ اوشبو حرکتلردن قرآن، آرسطو مسلکینی تصدیق قیلور ایچون اینگان و رسول الله ده آرسطو سوزلرینه دعوت ایتار ایچون کیلگان دیب بلورگه ممکن. اسلام دنیاسینگ ایکنچی خطاسی اوشبو بولدی. مذهب اهللرینگ قرآن وحدیثی اوز اماملرینه تطبیق قیلولری ده و اوز سوزلرینه مخالف بولغان آیت حدیثی تأویل ایتولری ده شوشی اش که یاقین بر حالدر.

بزنگ زمانمزده مسلمان دنیاسی اوجونچی همده بیک زور بر خطاغه توشارگه حاضرله ندر. بواسه قرآن وحدیث خبرلری بو کونگی آوروپا عالملرینگ سوزلری برله تطبیق قیلورغه حاضرله نودر. قرآنده فرشته لردن خبر بیرله، آنلر حقنده عباد و مکرمون، لایصون الله، اولی اجنحه، کیک نرسه لر سویله نه اما آنلرنگ ماهیتلری و خدمتلرنی تعیین حقنده سکوت ایتوله در. بزنگ ایچون قرآن خبر بیرگان قدر سینی بلو، نی ایچون یتمی ده آنلر روحانی قوتدن عبارتی یا که جسمانی؟ مادی اشلرنی اشلی آللرمی یوقی؟ قیلندن بولغان

اوپورشدیلر. ییکباو ایشان بیک اوزاق طورغان صوگنده آباق اوره طوروب سلام بیردی. جماعت قچقروب آنک سلامنی آدی. شونده چالما کیگان مشهوررهك حضرتلر، ملالر، بره بزم طوروب ییکباو ایشان برلن کورشدیلر. اما قارا خلق غه آنک برله کورشوب بزو ممکن توگل ایدی.

ییکباو ایشانغ هر قایوسی اوز یوموشون سویلی باشلادیلر؛ قایسیسی قایسیسی قایسیسی دارو صوری. قایسیسی توشون سویلی هم تعبیر ایتوون اوتته ایدی.

ییلگی، بزنگ مبارک بابای برله، رضوان دیوانده شونده ایدی. آلارده اوز نوبتلری یتکاج ایشان حضرت آدینه باروب تزله نوب اوپوردیلر:

— حضرت! بزنگ بیک عجب سوزلر بار ایدی.

— صوگ نرسه، سویلی بیره سزا!

خلق هممسی، بولار، نی سویلهرگه ایتلر ایکن دیب دورت کوز برله کوتوب طورالر ایدی. مبارک بابای ده اسپایلانوب طاماغن قروبنغه سوزگه باشلادی. قزی مریم کورگان توشنی باشندن آخزینه قدر سویلهب تمام ایدی ده «شول توشنی سزدن تعبیر قیلدره سیمز کیله» دیدی.

حضرت توشنی ایشکچ بیک تیرهن اوینغ قالدی. خلق بیک تومسزلیک برلن آنک نی جواب بیره چه گن کوتوب طوره ایدی. چونکه خلق ییکباو ایشان، نی دیب ایتسه، شول بولا اعتقادنده ایدی. جماعت بیک آبدراشقه قالغان ایدی. آلارنی نلله نیندی بر قورقو آغان ایدی. بیک اوزاق طورغا چقنه ییکباو ایشان سوزگه باشلاب: — بو بیک قورقنچلی توش بولوب مونگ عاقبتی بیک خطر لیدر. توشده کورنگان هیبت بولوناق شوشی ملعون دنیادر. کابوسته قیاز باقیه سی — اسلام دنیا سیدر. کابوستلر قیازلر — اسلام شهرلری و اسلام قریه لری در. واقغه قورتلر بولسه — آلا علیهم ! اللعنه در. یعنی بتون اسلام شهرلری، بتون اسلام قریه لری اوز مزین بولغان اهل بدعت علیهم اللعنه استلاء ایته چکدر. مسجد مناره سینک ییغیلوب توشووی بولسه، اول ایندی اسلام دینی ننگ ضعیفه نووی سونووی بولادر. یعنی آخر زمانغه یاقین اسلام دینی اوطلی کومورگه اوخشار. اگرده اوطلی کومورنی قولغه آلسا ک قولگنی پشزر و آنی بیرگه طاشلاسا ک اول ایندی بیرده سونه رده بتهر. مونه اسلام دینی بعینه شونگ کبی بولوغه اشاره ایتوله در.

خلق ایشان حضرتدن بو سوزلرنی ایشوتکچ بیک آبدراشده قالدی. آلا بر نیچک دیبده بو اشنی آگلی المیلر ایدی. آلارنک تل قیملداتورغه ده حاللری قالماغان ایدی. بتون مجلس ده طاش طن بتدی. هر کم قزارندی آغارندی بورتندی. بیک اوزاق

ایکنی اوسرکانه. صوغش یرنده بولغان بر عسکرنگ ایداشلری: «فلان اولنگ فلان فلان اوغلی فلان صوغشده اوترلدی، اوزمز کومدک» دیب خط یازدیلر. صوگندن بولقواوی اشتاب طرفندن شول آدمنگ صوغشده اوترلووی حقنده رسمی خبر کیلدی، وولص مونی اعلام ایتدی. وفات عدتی اوتکندن صوگ، خاتونی ایکنچی ایرگه نکاحله نیدی. اماملر نکاح اوقوب میتریقه گه یازدیلر. صوگنی ایر برله بر نیچه کون طورغاندن صوگ هیچ کومه گن وخیال ایتمه گن وقتده اولگی ایردن: «مین کیرمانیاده اسیر بولوب طورامن، سلامتن» دیب خط کیلدی. سیره کگنه بولسه ده همیشه خطی کیلوب طور. اوزی یازا به در ایدی. خطلر اوز قلمی برله یازغانغی معلوم. ایندی بو خاتون شریعت حکمینه کوره اولگی ایر خاتونیمی یوقسه صوگنی ایرنی بولامی؟ شوشی حقده «شورا» ده برر نرسه یازلسه ایدی.

سُورا: بو خاتون، اولگی ایر خاتونیدر. علم اهلی آراسنده بو طوغروده خلاقلق باردر دیب بلیمیز. رسمی صورتده صلح اعلان قیلنمی و اسیرلر قایتورلق مدت اوتمی طوروب صوغش یرنده بولغان ایرلرنک خاتونلری، کیره ک رسمی و کیره ک غیر رسمی خبرلر بولسون ایکنچی ایرگه نکاح قیلنودن صاقلا نوتیوشلی ایدی.

مطالعہ:

قویاش مغربدن طووار آلدنده

IV

ییکباو ایشان ننگ قابقاسی توبنده بیک کوب خلق جیولغان ایدی. بولار هممسی ییکباو ایشانغ اوز یوموشلری برلن کیلگانلر ویکباو ایشاننگ یوقودن طورغانغه کوله لر ایدی. اوزاق طورمی ایشکده آجلدی. خلق بربرسی برلن طغزلاشوب اچکه کردیلر. زور بولمه ننگ بر موگوشنده قبله غه قارشنی نمازلق اوستنده، باشی سیکسانلر تیره سنده آباق صاقالی نورانی بر قارت اوپورا ایدی. بو بزگه معلوم ییکباو ایشان حضرتلری ایدی. خلق بیرلی بیرسه

محبت ایوب اورستقن آلفه آلوب همه اش ده آلا ر فوموسنچه بولورغه طرشولری بزنی خراب ایتدی. قولمزده کوچ بار وقتده بز شول اشنی طیعما دق. اوروس همانده اوزی نکینه طارتورغه طرشوب قته یاتا. نه بز نکیلر بولسه آنی برده آ کلامیلر.

بیکاو ایشان خلق نک بو سوزلرین تصدیق قیلوب :
 - الله اوزی یاردم بیرسون ایندی. مونه عزیز اسلام دینمز که کنه تیمه سهر طاغن بر آرزغه طوروب یاطور ایدک ئلی. لکن بز نک گناه شوملغمرغه قارشی، بز نک اوز آرمزده ن شول عزیز اسلامغه حسد ایتکان کشیلر بار بیت ئلی. یه شلمزنی اوزلرینه ایه رتوب آلا رنی یولدن چیغاروب اشنی بوزوب قویماسه لر یارار ایدی.

خلق همه سی بو سوزلردن بیک متاثر بولوب همه سی بر اوزدن دیگانده ی: «آلا رنک سوزینه اعتبار یوق حضرت، آلا ر نک سوزینه اعتبار یوق» دیب بیک قچقرشیدیلر. طاوشقه بولمه کوردلده بکتدی. بیکاو ایشان بیک شادلانوب :

- الحمد لله شکر، دین اشنده، الله تبارک وتعالی یولنده

بار ایکان! شولای بولورغه تیوش ده. یه کز ایندی بتون اهل بیت و بتون محمد امتی نک امینلگی ایچون بر خیر دعا قیلده، دیب ایشان حضرت قول کوته روب دعا قیلده باشلادی. خلق همه سی آنک برله برکه فولدرن کوته ردیلر. همه سی پشولدارغه باشلادیلر. دعا قیلار، الله تعالی دن محمد امتی نه امین لک طنچلق صوریلر. بیکاو حضرت بیک اوزاق طورغاچ بیتون صیباب :

- ایندی، نی بولسه ده مسلمانلرغه خیر کینه بولسون! دی. توشنک تعبیری شوشی بولدی. خلق قورقوشوب ایشان مجلسندن تارالشیدیلر.

علاوه: روسیه مسلمانلرینک قاراننی بر پوچماقلرنده بولغان بر واقعه مناسبتی برله دین ایچون قایغرشوچیلر نک بتون اجتهادلری شوشی حاللردن عبارت ایدی. حیولشه ن قول کوتارولر، پشلداشوب بیت سیاولر صوگنی اشار. آلا ر قدر سزغانوب ما کلا ی تیرلری اغزوب مکتی تیره سنده یورسی، انه برله قیو قازیسی بار.

طورغاچقنه مبارک بابای، «ئله اسلام قلقوب کیتسه اول اش بولماس ئلی» دیب سوز باشلا رغه ایتکان ایدی ده شونده غی خلق آنی توقتاتدی. شول آرا ده کوب جماعت آراسنده طاغن بر دیوانه، بیکاو ایشان آلدینه باروب تزله نوب اوطوردی ده:

- حضرت، مونه بو بیل قازانده غی خان مسجدنده اذان طاوشی ایشولگان. مینم بر طوغان آغام احمدی دیوانه شونده بولغان. اول اذان طاوشن اوز قولاغی برله ن ایشتوب تورغان. بیک شهب و بیک موکلی ایوب ایتده ی. طاک آلدنده غنه ایشولگان. قازان خلقی برسی ده آنی ایشوعی قالمغان دی. تگی.....ده آنی ایشتوب ئله..... ایته میکان دیب بیک قورقشقانلردی.

- اسلام قالقورغه بولسه بیک بارار ایدی ده صوک آ کسا ایرته ره کدر ئلی. مونه کوروب طورامز مسجدلر که یورو اورنینه تیاترلر که یوریلر. مسجدلر بویوغوب اوطرملر. خاتون قزدن حجاب طاشلانیدی. مونه شوشی اشلر که خان، مسجدنده گی مسلمان بریلر، زارلانوب زارلانوب اذان آیته طورغانلردر. نیچک ده امین لککه بولسون ایندی.

یا کیدن یا کئی شوندی واقعه لر نک یش یش بولوب طوروی مسلمانلرنی بیک تیره ن اوینغه سالدی. آلا رنی ایتور که بله یلر ایدی.

مجلس ده بر او یوغنه فکری باشقرد بار ایدی. اول باشقردلر نک آلتون کبک بیرلرن ساتولرینه بیک ایچی پوشا ایدی. اول آباق اوره طوروب :

- مونه جماعت بارچه مزغه عبرت بولسون! آلتون کبک بیرلرمزنی ساتارغه یارامی. مونه اوزمزدنگنه اویلاب بلور که کیره ک. بز نک مسلمانلر بیرلرن یوق بها که ساتوب بتدیلر بیت. خصوصاً بز نک باشقرد طائمه سی بیگره ک آشفندیلر بیت. مونه ایندی آلا ر بز نک آلتون کبک بیرلرمز که اول اول بولوب اوطروب بتدیلر. بز نک اوزمز که بیر قسنتی بولوب قالدی. بز نک کبی ایگون برله گنه طورغان کشیلر نک طورمشو، ناچارلانیدی. بز یارلی فقیرلر بولوب قالدق. بالالرمزغه بیر یتکزوب بولمی. آلتون کبک بیرلرنی ساتوب بترگنر ایچون آلا ر بز که لعنت اوقیلرغه... - آنسی طاغن بر حال ایدی ئلی. مونه بالالرمز نک اورسنته

«شورا» اورنبورغره اوره بشه کونره بر مفقاه ادبی، فنی و سیاسی مجموعه در.

ТАКСА ЗА ОБЪЯВЛЕНИЯ: НА 2-Й СТРАНИЦЬ ОБЛСЖКИ 30 КОП., НА 3 И 4 СТР. - 20 К ЗА СТРОКУ ПЕТИТА. Адресь: г. Оренбургь, редакция журн. «ШУРО».

آونه بدلی: سنه لک ۶ صوم، آتی آیلق ۳ صوم ۳۰ تین. «وقت» بران برکه آلوچیلرغه: سنه لک ۱۱ صوم آتی آیلق ۵ صوم ۹۰ تین در.

شول مقاله سېنى وقتى مساعده ايتكان قدر «شورا» او قوچىلر نىڭ نظر التفاتلىرىنى غرض ايتىمك اميدىدە ايدى.
 بو كونده علم و فكر بىلن شغلىنىغان ادم بالالار نىڭ بلورگە تەلەپلىرىنىڭ بىر قىسمى شوشى حقيقت حيات ايدىكى جەلەنكە مەلۇمىدۇر. بىنا ئۇلارغا شول مەقالە نىڭ سوڭىنى دورت كوز بىلن كۆرگەندە ايدىم. لىكىن نىچوندىر، ۸ آي بولسا، اول حقدە بىر نەرسەدە كورغى، ايدى شول مەقالە صاحبىدىن اوتتور ايدىم:
 مەكەن بولسا حقيقت حيات مەقالە سىنىڭ سوڭىنى مەفصل روشدە يازسا كۆر ايدى. احتمال بىك كۆب صوصامشلىر استفادە ايتەر ايدى.

معلم نعمت الله كوزمبايف

تارىخىي «اسملى كاللىكىسىە بار ايدىكىن بيان ايتوب، باشقە تفصیلاتى كاتالوگىنى اندروچىلرغە قالدۇرام.
 توبەندەكى آدرىس بىرلە اندرورغە مەكەن.

Мастерская учебных коллекций при Музеѣ Уральского Общества Любителей Естественнаго въ г. Екатеринбургѣ.

بو يازوومدىن بىرگەنە كىشى فائىدەلەنسەدە شاد بولور ايدىم.
 ن. آ. -- قران.

اداره كە مکتوبىڭىز:

اوتكان يىل ۷ نچى عدد «شورا» دە م. ض. ي. امضاسىلە «حقيقت حيات» سىرلۇحەسى بىر مەقالە يازلمش ايدى؛ ھەمدە محرر افندى

كوندەلك رسملى وقت غزتە سىيىنە

۱۹۱۶ نچى يىل ايچون ابونە دفتىرى آچىلدى.

«وقت» غزتەسى اوزىنىڭ حر، معتدل و ترقىپىرور مەسلىكى بويونچە دوام ايتوب سىياسى، اجتماعى اقتصادى و مىلى، ئىشلەرگە كۆب اورن بىرەچك. كىچىرمەككە بولىدىغىز مەھم واقىعەلەرگە دائىر بولغان خىبرلارنىڭ ايكىڭ درىستلرن وقتندە بىلدۈرۈپ توراچق. صوغشقا عائد و باشقە ھەر تۈرلى رسملىردە درج ايتلەچك. يىللىق حقى ۶ سوم. آلتى آيلىق ۳ سوم ۳۰ تىن. اوچ آيلىق ۱ سوم ۷۰ تىن. بىر آيلىق ۶۰ تىن.

۱۵ كوندە بىر چاغلا توراغان «شورا» ژورنالىنە ۱۹۱۶ نچى يىل ايچون ابونە دفتىرى آچىلدى.

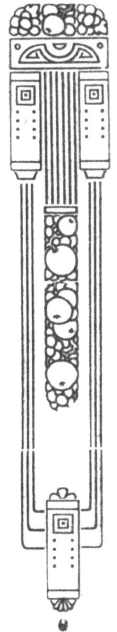
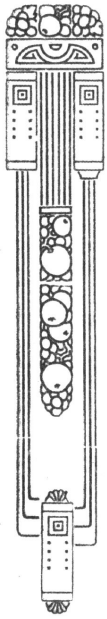
«شورا» مجموعهسى اوزىنىڭ كىچىك ايتىلگەن پروگراممى بويونچە علمى، فىنى، ادبى، دىنى و اجتماعى مەسئەلەر ايلە طولو بولاچق. تەلىم و تەربىيە مەسئەلەسىنە آيروچە دقت ايتىلۇپ كىيىڭ اورن بىرلەچك. «شورا» نىڭ يىللىق حقى ۶ سوم. آلتى آيلىق ۳ سوم ۳۰ تىن. اوچ آيلىق ۱ سوم ۷۰ تىن.
 «وقت» ايدە بىرگە آلوچىلرغە ۱۱ سوم. آلتى آيلىق ۵ سوم ۹۰ تىن. ۳ آيلىق ۳ سوم ۵ تىن. بىر آي ۱ سوم ۱۰ تىن.

كاغذ و باشقە نەرسەلەرنىڭ بەھاسى كوتارلۇ سىيىلى «شورا» ھەم «وقت» نىڭ بەھالىرى كوتارلدى.

Ш У Р О

№ 1.

ЯНВАРЬ 1 = 1916 ГОДА.

«Кتب سته و مؤلفلى»

رضاءالدين بن فخرالدين اثرى

حديث وسنت علملرى قاشنده «كتب سته» ديب مشهور بولغان صحيح البخارى، صحيح مسلم، سنن ابى داود، جامع ترمذى، سنن نسائى، سنن ابن ماجه، موطا مالك كتابلرى حقتده يازلغان بر رساله در. حديث علمى برله شغلله نوجيلر ايجون كيره كللى معلوماتلرده بار. ۱۳۶ بيتدن عبارت بو رساله نك حقى پوچتھسى برله برلكده ۵۵ تين.

آدریس: Редакция газ. „Вактъ“ въ Оренбургѣ.

«ابن عربى»

رضاءالدين بن فخرالدين اثرى

شيخ محيى الدين بن عربى ترجمه حالى حقتده ترتيب ايتولگان بر رساله در. مونده ابن عربى نك مسلگى واوزينه خاص بولغان فكلرلر ندىن مهملرى ذكر ايتولگان. ۱۲۶ بيتده باصلغان بو رساله نك حقى پوچتھسى برله برلكده ۶۰ تين. باش اسقلادى «وقت» اداره سنده.

«ابن تيميه»

رضاءالدين بن فخرالدين اثرى

اسلام عالملىرى نك ايگ مشهورلر ندىن بولغان ابن تيميه نك ترجمه حالى، مسلگى و فكلرلى يازلغان ۱۴۸ بيتلك بر اثر در. حقى پوچتھسى ايله برلكده ۶۰ تين. هر بر مشهور كتاپچيلرده ساتلور. باش اسقلادى «وقت» اداره سنده.

۳ نچى يل چغا طورغان

«اوفانك اول كون كوروشى ژورنالى»

(„Уфимскій Сельско-Хозяйственный Листокъ“)

۱۹۱۶ نچى يل اوچون آبونھ دفترى آچقدر.

«اول كون كوروشى ژورنالى» اوفاولابت زېمستواسېنك نشىرى هم روسچھ «سيلسكا - خازھېستؤېنى ايسنوك» ديگان ژورنالنك تازارچھغه ترجمھسى اولوب، روسچھسى كيك آېېنھ اارچ م تېھ چغا. پروگراما يېنھ بنا، مندرجاتى - عموم حكومت حياتندن، زېمستوالر هم قؤوپيراتيؤلر خاتندن مهم معلومات وخبەرلرنى شامل اولوب، هر نويمبرى 2 و 2 1/2 طاباق بولادر.

يىلق بهاسى - ۱ صوم، يارطى يىلقى ۵۰ تيندر.

آبونھ يلى بر غنوار باشندن ايكنچى غنوار باشينھ قدرگنه در.

بر مرتبه باصلاچق اعلاننك هر يولى ۱۰ تين طوراً.

اعلانلر اداره ده قبول اولنادر.

اداره نك آدريسى: Уфа, Губерн. Зем. Управа. для „Ауль-конь кюреше Журналы“